

NASZ NUMER BAŁTYCKI

Copyright by Pomorska Spółdzielnia Wydawnicza

Przedruk artykułów zamieszczonych w niniejszym numerze dozwolony za podaniem źródła

DZIEŃ POMORSKI

BEZPARTYJNE PISMO CODZIENNE

Dzisiejszy numer liczy **40 str.**

Naczelny Redaktor przyjmuje codziennie od godz. 12-2 w pol.

Rękopisów Redakcja nie zwraca

Wydawca: Pomorska Spółdzielnia Wydawnicza

Redakcja Administracja: Toruń Szeroka 11

Konto czekowe P. K. O. Nr. 160-315.

Telefony Redakcji: dziennej 747, 748. Telefon Redakcji nocnej 749.

Cena numeru w Toruniu

i na prowincji **gr. 20**

Oddziały: Gdańsk, Kaszubski Rynek 21, tel. 214-94 — Gdynia, ul. 10 Maja, tel. 15-44 — Grudziądz, ul. Sienkiewicza 9, tel. 442. Wejherowo, ul. Gdańska 4 tel. 64, — Bydgoszcz, ul. Mostowa 6, tel. 22-18, — Inowrocław, ul. Marsz. Piłsudskiego 4a, tel. 602.

Rok V.

Toruń, niedziela 19 marca 1933

Nr. 65

19-go marca

W życiu każdej społeczności istnieją pewne dni, których data posiada wymowę niejako symboliczną. Są to mianowicie te momenty, kiedy zbiorowe uczucie ludzkie, zgłuszone nacodzień i stłumione szarzyzną powszednich mozołów i trosk, szuka sobie drogi wydobycia się nawiązań i jawnego zmanifestowania się, jako jeden wspólny, nie jednostkowy, lecz właśnie zbiorowy odruch. Za przedmiot zaś dla swego uzewnętrznienia się bierze ten symbol, który jest jego najsilniejszym i najdobitniejszym wyrazem.

Jeżeli naród czei swe rocznice dziejowe, to daje w nich wyraz uczuciom, bijącym w sercu każdego obywatela względem wydarzeń i faktów, które na losach narodu wycisnęły doniosłe znamię. Przedewszystkiem jednak daje wyraz uczuciom względem tych wielkich jednostek, które owych zdarzeń i faktów były twórcami, a więc względem tych ludzi, którzy w dziejach narodu zasłużyli sobie na cześć, wdzięczność i hold.

W ten właśnie sposób powstaje i utrwała się w zwyczajach każdego narodu tradycja wszystkich świąt narodowych. Nie wytwarzają jej żadne przymusy ani niczyje oficjalne nakazy. Powstaje ona i gruntuje się sama, jako prosty wynik odruchowego, niedającego się ani nakazać, ani sfalszować czynnika, którym jest: — właściwa każdemu człowiekowi i każdej zbiorowości potrzeba wypowiedzenia uczuć i myśli.

Dzień 19-go marca nie jest w Polsce żadnym świętem oficjalnym. A jednak — jest on w pełnym słowa znaczeniu: świętem narodowym, świętem, które w ciągu niespełna 15-tu lat istnienia polskiej państwowości nie tylko przyjęte i uznane zostało w tym właśnie charakterze przez całą państwowo myślącą powszechność polską, ale które ponadto przez tę samą powszechność zostało zatwierdzone w trwałej tradycji. Tego faktu nie potrafi odmienić nic ani nikt. Dzień Imienia Józefa Piłsudskiego, dzień zbiorowego holdu dla Wskrzesiciela i Twórcy polskiej Niepodległości zrosł się już bowiem zawsze z polskim narodowym zwyczajem w Odrodzonej Ojczyźnie. Te dzień jest i nazawsze będzie dla zbiorowej duszy narodu właśnie takim momentem, kiedy wypowiedzieć się mogą uczucia narodowej dumy, narodowego poczucia wolno-

nice zewnętrzne w bezprzykładnym trudzie żołnierskim. Polska wyrąbywała podwaliny dla swego istnienia i rozwoju nawewnątrz w równie ciężkim i trudnym mozole. I tak, jak się w latach wielkiej wojny z osobą Piłsudskiego na śmierć i życie wiązały wszystkie uczucia i myśli Jego Legionistów, — tak też nieodpartym nakazem faktów musiały się z Nim

ca polskie. Budziła się, rosła i utrwałała się wiara, że to, co On mówi i robi, jest istotnym nakazem potrzeby narodowej, nakazem celowym skutecznym i zbawiennym. Budziło się, rosło i utrwalalo zaufanie w moc i siłę Jego poczynań. Budziły się, rosły i utrwalaly uczucia wdzięczności i czci za to wszystko, co zdziałał, za wszystko, czem był i czem jest dla Polski.

Te uczucia wdzięczności i czci, które dziś względem Niego żywi i wypowiada w dniu Jego święta cała 30-miljonowa rodzina polskiego narodu, — mają poza Polską prawo dzielić z nami również i ci, dla których osoba Józefa Piłsudskiego stała się także symbolem wielkich i doniosłych celów.

Piłsudski jest w dziejach powojennej Europy nie tylko twórcą i organizatorem nowego i nowoczesnego Państwa, — ale jest właśnie tym Człowiekiem, który w r. 1920 ochronił Europę od grożącej jej nowej katastrofy wojennej. Jest tym Człowiekiem, który jako Naczelny Wódz armji polskiej zasłonił Europę i ofiarnym trudem Swego żołnierza zapewnił jej pokój.

Tego faktu zmazać z pamięci ludzkiej również nigdy nie potrafi ani nie ani nikt. Kiedy dziś wydaje się, że ponad pokojem Europy stanęło znów widmo możliwej wojny, zagrażającej ustalonemu porządkowi rzeczy, kiedy ponad polską granicą zaczynają się gromadzić i wzbierać ciemne chmury, usiłujące zagrażać nie tylko pokojowi Polski, ale pokojowi świata, — dziś właśnie dzień 19-go marca, dzień jawnej manifestacji zbiorowych uczuć wiary i czci dla Józefa Piłsudskiego, jako Wielkiego Obrońcy Pokoju i żywego symbolu Wolności i Siły, staje się nie tylko polskiem narodowym świętem, ale świętem tych wszystkich, którym zachowanie pokoju prawdziwie leży na sercu.

Alfred Birkenmayer.

KOMENDANTOWI PIŁSUDSKIEMU
Twórcy Niepodległej Polski — Obrońcy pokoju Europy
W DNIU IMIENIA.

KOMENDANTOWI PIŁSUDSKIEMU
Twórcy Niepodległej Polski — Obrońcy pokoju Europy
W DNIU IMIENIA.

ści i siły, których żywym i najwyższym symbolem jest Piłsudski.

Niegdyś, przed laty, w czasie wielkiej wojny dzień ten był zaledwie tylko rodzinnym świętem nielicznej garści tych, którzy wtedy pod dowództwem Józefa Piłsudskiego, jako swego Komendanta, bili się o Wolną Polskę. Dziś zaś — jest ogólnym świętem tej olbrzymiej, tizydziesiątomiljonowej rodziny, której na imię Polska.

Jakże się to stało? Co wpłynęło na to, iż w tradycji narodowej powstał i utrwalil się zwyczaj niemający dotychczas nigdzie ani nigdy precedensu, iż w dzień ten samorzutnie dochodzi do głosu uczucie całej zbiorowości polskiej?

W latach wojny wiązały się z tym dniem uczucia Legionistów, którzy z Piłsudskim poszli na śmierć i życie. Ale dla Polski wojna nie skończyła się w roku 1918. Polska wyrąbywała swój byt krwawo i ciężko jeszcze przez szereg lat następnych. Polska budowała swoje gra-

na śmierć i życie wiązać coraz liczniejszą, coraz szerszą i potężniejszą zastępę tych, którzy zrozumieli, że droga do silnej Polski wiedzie tylko po linjach wskazań, przez Niego wytyczonych. To, co w duszach polskich rwało się do działania, to co było szczerem pragnieniem dołożenia swego wysiłku do dzieła budowania własnego Państwa, często nie umiając lub nie mogąc poprzednio znaleźć dla tych pragnień należytego wyrazu, — wszystko to ów wyraz znajdować zaczęło w Piłsudskim, w Naczelniku i organizatorze Państwa, w Twórcy armji i jej Naczelnym Wodzu, w polityku i wychowawcy Narodu. Ilekroć nad słabym jeszcze wówczas, nieutrwalonym nawiązań a nieskrystalizowanym i nieskoordynowanym od wewnątrz państwem gromadzić się poczynały chmury niebezpieczeństw, tylekroć zawsze wokół Piłsudskiego gromadziły się i najpierw bezwiednie, a potem coraz bardziej świadomie gromadzić się musiały umysł i ser-

Dr. WITOLD KAMIENIECKI,
Senator Rzeczypospolitej

Polityka Bałtycka

Tradycyjne cele polskiej racji stanu

Le Dr. Witold Kamieniecki, historien apprécié professeur à l'Université de Vilno, sénateur, secrétaire de la Commission des Affaires Etrangères du Sénat de Pologne, constate que l'orientation balte est aussi ancienne que l'Etat polonais. La liberté de la mer Baltique est garantie par les 3 Etats indépendants: la Lettonie, L'Estonie et la Finlande. Les Polonais sont d'ardents patriotes de l'indépendance de leurs voisins du Nord qui est la base de la paix et du progrès économique sur les bords de la mer Baltique.

Dr. Witold Kamieniecki, eminent historian, professor of the University of Vilno, senator, secretary of the Commission of the Foreign Affairs of the Senate of Poland, confirms that the Baltic orientation is as ancient as the State of Poland itself. The freedom of the Baltic sea is guaranteed by 3 independent States: Latvia, Estonia and Finland. Poles are ardent patriots of the independence of their northern neighbours, which is the basis of the peace and of economical progress upon the coasts of the Baltic.

„Orientacja bałtycka” jest chyba tak stara, jak Państwo Polskie. Od Chrobrego i Krzywoustego, od Jagiellonów i Batorego aż do Józefa Piłsudskiego czy wielkich mężów Narodu zwrócone były w stronę Bałtyku. Walka o utrzymanie dostępu do morza, a następnie walka o utrzymanie WOLNOŚCI NA SAMYM BAŁTYKU przewija się, jak nić czerwona, przez wszystkie wieki naszych dziejów.

Utrzymanie Bałtyku, jako wolnego gościńca, otwartego w czasie wojny i w czasie pokoju dla wszystkich flag i wszelkich okrętów jest dzisiaj nieomal kwestją życia czy śmierci dla Polski i dla jej nadbałtyckich sąsiadów. Im bardziej zagrożone jest bezpieczeństwo naszej lądowej komunikacji z zachodem Europy, tem większej wagi nabiera wolność komunikacji bałtyckiej.

Bałtyk nie jest bezgranicznym, bezpańskim oceanem, tylko niewielkim morzem, zamkniętym wąskimi cieśninami, łatwym do opanowania dla każdej silniejszej floty wojennej. Historia Bałtyku jest historią kolejnych hegemonji: hanzeatyckiej, duńskiej, szwedzkiej, rosyjskiej...

Niemiecko-rosyjskie kondominium przypięczone przez protokół Bülow-Lzwolski w 1907 r. zamyka przedwojenne dzieje Bałtyku, poddanego zdawało się ostatecznie, twardej przemocy dwóch militarnych potęg.

Po okresie wyłącznego panowania niemieckiego w czasie Wielkiej Wojny weszliśmy w świat nowy, ale czy tak bardzo odmienny od dawnego? — Praw-

Dr. FERDYNAND ZARZYCKI

Minister Przemysłu i Handlu.

da, że obok Szwecji i Danji pięć nowych państw: Polska, Litwa, Łotwa, Estonia i Finlandja wiąże obecnie swoje losy z wolnością Bałtyku. Ale z drugiej strony dążenie do zamiany Bałtyku na WENĘTRZNE MORZE NIEMIECKIE TRWA W CAŁEJ PEŁNI. Polityka

Hitlera nie różni się pod tym względem od polityki Hohenzollernów. A któż zaręczy, czy i na sowieckim Kremlu nie drzemią gdzieś w ukryciu bałtyckie aspiracje dawnych carskich ministrów.

Groza nowej hegemonji wisi nad Bałtykiem. — Skuteczność obrony zależy

przedewszystkiem od dalszego rozwoju stosunków nad zatokami Ryską, Fińską i Botnicką.

Jest bowiem cechą charakterystyczną hegemonji bałtyckich, że muszą one mieć swój punkt oparcia na wschodnim wybrzeżu Bałtyku. Stąd wynikała doniosłość sprawy Inflan w XVI w., tak głęboko zrozumiana przez Batorego i Zamoyskiego, stąd dzisiejsze znaczenie Łotwy, Estonji i półbałtyckiej — półskandynawskiej Finlandji.

Dopóki długa linja wybrzeża od Libawy do Narwy znajduje się w ręku niepodległej Łotwy i niepodległej Estonji, dopóki Wyborg i wyspy Alandzkie są w posiadaniu Finlandji — dopóty Bałtyk może swobodnie wzdymać swoje fale, jak prawdziwe WOLNE MORZE.

Na tem się opiera solidarność Polski a zapewne i Szwecji z Państwami Bałtyckimi. Jeżeli istnieją w polityce stosunki bezinteresowne, to takim jest przedewszystkiem stosunek Polski do Łotwy i Estonji, nie mówiąc już o dalszej Finlandji. Niczego Polska od tych państw nie żąda, obca jest wszelkim zamiarom zaborczym, otwiera przed niemi ponętne widoki gospodarcze — pod jednym warunkiem: aby były naprawdę niepodległe i do obrony własnej niepodległości gotowe.

Jesteśmy PATRYOTAMI NIEPODLEGŁEJ ŁOTWY I ESTONJI jak sami Łotysze i Estońcy i dlatego patrzmy życzliwie na krystalizację narodową tych państw, na oczyszczenie życia publicznego i prywatnego z wiekowych obcych naleciałości, nie oburza nas nawet pewna młodzieńcza przesada w tym kierunku.

Silne, ogarniające najszerze masy poczucie narodowe jest konieczną podstawą państwowości łotewskiej czy estońskiej, a przez to jest jednym z warunków wolności Bałtyku.

Obok solidarności w polityce morskiej wiąże Polskę z Państwami Bałtyckimi cały szereg solidarności lądowych. Piękną tradycję i jeszcze piękniejszą przyszłość przed sobą ma polsko-bałtycka współpraca nad zapewnieniem BEZPIECZENSTWA W TEJ CZĘŚCI EUROPY. Coraz oczywistszą staje się konieczność wspólnej pracy nad uzdrowieniem naszych gospodarstw narodowych — jeżeli chodzi o państwa bałtyckie, duszących się w zbyt ciasnych granicach. A jakież szerokie pole otwiera się przed polsko-bałtycką działalnością w dziedzinie kultury naukowej, artystycznej, społecznej... Polityka bałtycka zawiera treść bardzo bogatą. Zrezygnować z tej polityki i szukać innych sposobów obrony wolności Bałtyku musiałaby Polska tylko w jednym wypadku: gdyby zawiodła w narodach nadbałtyckich wola utrzymania Niepodległości, gdyby stały się one formalnie, czy faktycznie narzędziem w ręku obcym.

Norwesko-polska konferencja

W Bergen odbyła się konferencja w sprawie utworzenia towarzystwa norwesko-polskiego, mającego na celu unormowanie połowu śledzi i import ich na rynek polski. Zasadni czy plan towarzystwa został przedstawiony przez stronę polską i w głównych linjach przyjęty przez stronę norweską. Ostateczne decyzje jeszcze nie zostały powzięte.

Wywóz węgla przez Gdynię

W miesiącu lutym wywieziono przez Gdynię ogółem 319.532,7 ton węgla. Jest to zaledwie o 3.000 ton mniej, niż wywieziono w styczniu r. b. (322.645 t). Wywóz ten obejmował następujące kraje: Algier 6.445 t, Belgja 18.540 t, Danja 47.496 t, Finlandja 2650 t, Francja 12.232,5 ton, Grecja 6115 t, Holandja 13.010 t, Irlandja 34.407,8 t, Łotwa 3.540 t, Niemcy 200 t, Norwegia 59.489,4 t, Szwecja 100.692 t i Włochy 14.715 t.

Dr. FERDYNAND ZARZYCKI,
Minister Przemysłu i Handlu.

Twórcza praca Polski na Bałtyku

Podstawowe interesy gospodarcze i polityczne Polski ogniskują się na Bałtyku. Morska granica Rzeczypospolitej odgrywa rolę *pluc dla polskiego życia ekonomicznego*: 67,8% całego obrotu handlowego Polski w roku 1932 przechodziło przez porty polskiego obszaru celnego — Gdynię i Gdańsk. Pomorze nasze oprócz tego jest jedną z NAJBARDZIEJ POLSKICH ZIEM POLSKI ODRODZONEJ.

Magistrala kolejowa Śląsk — Gdynia jest wyrazem interesów i dążeń gospodarczych Rzeczypospolitej.

Nastawienie morskie Państwa, Społeczeństwa i Rządu Polskiego dowodzi, że dążymy usilnie do wzmocnienia *współpracy gospodarczej z krajami zamorskimi*.

Zapoczątkowana przez Rządy Marszałka Józefa Piłsudskiego polska żegluga morska rozwija się pomyślnie. Poza związaniem polskimi linjami okrętowymi portów bałtyckich, Morza Północnego i portów angielskich, — również skutecznie pracuje bezpośrednia linja okrętowa: Gdynia — Halifax — New-York.

Najbliższymi sąsiadami Polski na morzu są kraje bałtyckie i Skandynawskie. DANJA, ESTONJA, FINLANDJA, ŁOTWA, NORWEGJA I SZWECJA — to pierwsze kraje z którymi ZACIEŚNIAMY WSPÓŁPRACĘ GOSPODARCZĄ POPRZEZ WŁASNY DOSTĘP DO MORZA.

Należy przeto wierzyć, że bezpośrednie sąsiedztwo, jakie, dzięki morzu z temi krajami posiadamy, coraz bardziej wpływać będzie na *wzajemne powiększanie się wymiany towarowej tych Państw i Polski*.

Jesteśmy jednak w początkowej fazie rozwoju. Przed nami leży duży wysiłek, ażeby rozszerzyć wszystkie możliwości naszego handlu morskiego i ZAMORSKIEGO.

M. Ferdinand Zarzycki, ministre de l'Industrie et du Commerce de Pologne a bien voulu nous faire parvenir les remarques suivantes:

„Les intérêts économiques et politiques fondamentaux de la Pologne se concentrent sur la Baltique. La frontière maritime de la République de Pologne joue le rôle des poumons de la vie économique de la Pologne: les 67,8% de l'échange total de la Pologne en 1932 ont passé par les ports du terrain douanier polonais — Gdynia et Danzig. En outre la Poméranie est l'une des terres les plus polonaises de la Pologne restaurée.

La magistrale ferroviaire Silésie — Gdynia constitue l'expression des intérêts et des tendances économiques de la République de Pologne.

L'orientation maritime de l'Etat, de la Nation et du Gouvernement polonais témoigne de notre tendance vers le développement actif de la collaboration économique avec les pays d'outre-mer.

La flotte maritime polonaise créée par les gouvernements du Maréchal Joseph Piłsudski se développe favorablement. Outre la liaison des ports baltes, de la mer du Nord et des ports anglais par les lignes maritimes polonaises la ligne directe Gdynia—Halifax—New-York déploie son activité avec succès.

Les pays Baltes et Scandinaves sont les plus proches voisins maritimes de la Pologne. Le Danemark, l'Estonie, la Finlande, la Lettonie, la Norvège et la Suède sont les premiers pays avec lesquels nous resserrons notre collaboration économique par notre propre accès à la mer.

Il faut donc croire fermement, que le voisinage immédiat que nous donne la mer avec ces pays, influera de plus en plus sur l'échange commercial réciproque de la Pologne et de ces pays.

Néanmoins nous nous trouvons dans la période de commencement du développement. Un grand effort nous attend en vue de l'élargissement des possibilités de notre commerce maritime et d'outre-mer.”

Mr. F. Zarzycki, Minister of Industry and Commerce in Poland, made kindly forward to us the following remarks:

All the most important economical and political interests of Poland centre on the Baltic. The sea-boundary of our Republic plays the part of lungs in the Polish economical life: 67,8% of the whole commercial circulation of Poland in 1932 passed through the Polish Customs in the ports of Gdynia and Danzig. Our Pomerania is one of the most Polish territories of the regenerated Poland.

The main railway line Silisia — Gdynia expresses the interest and the economical tendencies of our Republic.

The interest in the sea, showed by the State, the Society and the Government of our Republic proves, that we send all our efforts to increase the economical collaboration with the transmarine countries.

The Polish sea-navigation, initiated under the government of Marszał Joseph Piłsudski is developing successfully.

The nearest Poland's sea-neighbours are: Denmark, Estonia, Finland, Latvia, Norway and Sweden. These are the first countries with which we narrow the economical collaboration, through our own access to the sea. Therefore one must believe that the direct neighbourhood with these countries, which we are owing to the sea, will have a favorable effect upon the exchange of merchandise between these States and Poland. We are still in the first phase of development. We must make a great effort to enlarge all the possibilities of our maritime and transmarine commerce.

TADEUSZ HOŁÓWKO.

Na straży tradycji złotego wieku Jagiellonów

Któż w Polsce i poza naszym krajem a zwłaszcza na terenie Państw Bałtyckich nie wspomina z czcią głęboką pięknej postaci nieustraszonego działacza, czynnego bojownika o wolność Polski i niespożytego w swej pracy w Niepodległej Polsce dziś już śp. Tadeusza Hołówki? Gdy padł ofiarą potwornej zbrodni spiskowców ukraińskich — cała Polska i zagranica złączyła się w uczuciach w tak ciężkiej i dotykającej dla nas żałobie.

Tadeusz Hołówko, aż do śmierci swej był naczelnikiem wydziału wschodniego Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Z szczególną zawsze troską i serdecznością odnosił się na tem stanowisku do Państw Bałtyckich. Pełnym dowodem tej serdeczności, jak i wysokiej miary Jego ideowości, jest artykuł niniejszy, dotąd nieznanymi, napisany z racji pobytu Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, prof. Ignacego Mościckiego w stolicy Estonii w 1930 r. Szlachetna treść tego artykułu jest i dziś tak bezpośrednio żywa i istotna, tak wiernie odzwierciedla cele zasadnicze polskiej racji stanu i naszej polityki zagranicznej, że artykuł niniejszy Tadeusza Hołówki napisany przed dwoma laty — podajemy dziś w pełnym i oryginalnym brzmieniu z głębokim wzruszeniem, i przekonaniem, że rozlegnie się głośnie echem nie tylko w Polsce, lecz i poza naszymi granicami

Ludzkość zapatrzona w swój ideał gdzie nieustannie naprzód. Gwiazdami przewodnimi w tym pochodzie ku lepszemu jutru, były zawsze i pozostaną:

poczucie wolności, równości i sprawiedliwości.

Każdy chce żyć życiem wolnego człowieka, pragnie być równym w stosunku do innych. Poczucie jednak sprawiedliwości każe rozumieć i zgadzać się z tem, że, pragnąc wolności i równości dla siebie, nie wolno odmawiać tych samych praw innemu człowiekowi. Zasady te pełny swój wyraz znalazły w stosunku do jednostki w XIX-tym stuleciu. Obecnie XX-te stulecie będzie tym wiekiem, w którym zasada ta zatrumfuje w stosunkach narodów między sobą.

Ideą przewodnią XX-stulecia, jest hasło, że każdy naród, nawet najmniejszy, najbardziej nawet ubogi, ma niezaprzeczalne prawo do niepodległego bytu.

Powstanie po wielkiej wojnie Polski, Czechosłowacji, Estonii, Finlandji, Irlandji Litwy, Łotwy, jako państw narodowych zjednoczenie się Jugosławji i Rumunii walka o całkowitą swą suwerenność Chin, Turcji, Egiptu, Afganistanu — świadczyą pokornie, że hasło prawa każdego narodu do stanowienia o swym losie, idzie przez świat cały.

Któż bardziej gorąco może odczuwać słuszność tej zasady, aniżeli Polska?

Podzielono nas wówczas, gdy triumf święcił pogląd, że biada słabym narodom, że w stosunkach między narodami ma triumfować brutalna przemoc siły fizycznej, że narody wielkie i zaborcze mają prawo budować swoją potęgę na ujarzmianiu innych słabych i małych narodów.

Innym był zawsze ideał Polski! — gdy Rzeczpospolita Polska była na szczytach swej potęgi, głosiła hasło „WOLNI Z WOLNYMI, RÓWNI Z RÓWNYMI.“

Un heureux hasard nous permet de livrer à nos lecteurs un article inédit de feu Thadée Hołówko, ancien chef de la section orientale au Ministère des Affaires Étrangères de Pologne, assassiné par les terroristes ukrainiens. Cet article, écrit à l'occasion de la visite du Président de la République polonaise en Estonie en 1930 donne un témoignage éloquent de la sympathie dont entourait les pays Baltiques cet éminent homme d'état et publiciste. La Pologne ayant toujours proclamé la liberté et l'égalité suit avec une sincère sympathie le progrès de la vie indépendante de ses voisins Baltiques. Pareils à des abeilles ils mènent une vie paisible et laborieuse et gare à celui qui oserait piller leur miel et briser leurs ruches.

La Pologne ainsi que les pays Baltiques poursuit une politique de paix et comme les pays Baltiques elle défendra toujours l'indépendance de son territoire et ne permettra jamais que même une nation plus forte se serve d'elle comme d'un pont, même si elle se trouve sur sa route.

I dziś polska racja stanu nawiązuje do tych dawnych szczytnych tradycji złotego wieku Jagiellonów.

Broniąc naszej własnej niepodległości, naszego prawa do suwerenności, szanujemy prawo każdego innego narodu do własnej niepodległości. Im więcej będzie narodów, posiadających własną niepodległość, tem lepiej dla nas, bo każdy naród samodzielnie rządzący swym krajem, jest jeszcze jednym potwierdzeniem wielkości i słuszności zasady prawa każdego narodu do niepodległości.

I dlatego z taką serdecznością i życzliwością śledzi Polska rozwój Niepodległych Państw Bałtyckich, bo są one jaskrawym, pięknym potwierdzeniem tej wielkiej i tak sprawiedliwej zasady. Ze zdumieniem przygląda się stara Europa rozwojowi Estonji, Łotwy, Finlandji i Litwy.

Gdy powstały one do samodzielnego życia państwowego, dyplomacja Zachodniej Europy sądziła, że to chwilowy kaprys historii, że te państwa są tylko szczątkami dawnej carskiej Rosji, które nie chcą pogodzić się z systemem nowej władzy w Moskwie. I oto minęło zaledwie 10 lat a zdziwiona Europa przekonała się, że te państwa nic nie mają wspólnego ani z narodem, ani z kulturą rosyjską, że są to narody o własnej zachodnio-europejskiej kulturze, przemocą podbite przez Moskwę, ale pomimo długiej niewoli politycznej nie zagubiły ani własnej odrębności narodowej, ani gorącego patriotyzmu i tęsknoty za niepodległością i wolnością.

I oto dziś widzimy, że Estonja, Łotwa, Litwa i Finlandja zorganizowały normalne organizmy państwowe tak samo silne swoją wewnętrzną strukturą narodową, kulturalną i ekonomiczną, jak odrębne im wielkością terytorjów i ilością ludności Holandja, Danja i Norwe-gja.

Państwa Bałtyckie coraz bardziej im-

ponują całej Europie swoją pracą nad podniesieniem kultury i dobrobytu swoich krajów.

Dziś nikt nie ma prawa powiedzieć, że te narody nie są godne niepodległości, przeciwnie, każdy widzi, że te małe ilościowo, ale silne patriotyzmem i kulturą narody, hojną dłoń rzucają skarby swej dumy do skarbnicy ogólnoludzkiej kultury. Temu, kto dobrze zna te narody, silą rzeczy nasuwa się porównanie z ULAMI PSZCZOŁ. Łotysze, Estończycy, Litwini, Finowie — są to ule pracowitych pszczoł, rozkochanych w słońcu wolności, rozmilowanych w swoich polach i łąkach, mających jedyną troskę, aby swój ul uczynić bogatym, rojnym i pięknym.

I jak te pszczoły, zajęte swoją pracą nikomu nie zawadzają, tak biada temu śmiarkowi, który poruszy spokój ich pracy lub sięgnie ręką, by przywłaszczyć sobie jego skarby. Jak pszczoły zaatakowane, oszalałe z bólu i wściekłości rzucają się na najbardziej silnego wroga, tak i te narody staną, jak jeden mąż w obronie swej niepodległości i każda chałwiewska stanie się fortecą, którą siłą trzeba będzie zdobywać.

W tej właśnie fizycznej słabości tych narodów jest wielka ich siła moralna, bo są potężni duchem i zamiłowaniem wolności.

Któż bowiem może poważnie mówić, że te państwa są groźne i zaczepne wobec swych sąsiadów? I dlatego ten, kto podniesie oręż przeciwko tym państwom — musi wiedzieć, że świat cały powie o nim, że jest rabusiem i zbrodniarzem. Bo jakże nazwą tego, kto przewraca CUDZY UL, RABUJE JEHO MIOD I NISZCZY, TĘPI RÓJ PRACOWITYCH PSZCZOŁ? Nikt tego rabusia nie usprawiedliwi, chociażby tłumaczył się tym, że ten ul stoi na drodze ku rzece, gdzie musi poić swoje konie i bydło. Zwycięstwo zasady, że każdy naród

musi być gospodarzem na własnej ziemi, pociąga błogosławione skutki i dla nas. Jak dziś Niemcy mówią o ODEBRANIU NAM POMORZA, bo są odzieleni od swej kolonii, jaką są Prusy Wschodnie, powstałe z podboju i tępienia szczepów słowiańskich i litewskich — to nie mogą jednak zaprzeczyć temu, że Pomorze jest krajem polskim, który otwiera i zapewnia nam dostęp do morza, należyćcie przez nas wykorzystywanego, czego dowodem wyrosły jak w bajce z dnia na dzień, PORT W GDYNI. Broniąc Pomorza, bronimy tej samej zasady, co narody Państw Bałtyckich, że chcemy być GOSPODARZAMI NA WLASNEJ ZIEMI, że nie POZWOLIMY CZYNIĆ Z SIEBIE POMOSTU DLA INNYCH SILNIEJSZYCH NARODÓW, NAWET JEŻELI IM ZAWADZAMY.

Zarówno Polska, jak Państwa Bałtyckie nikomu nie zagrażają, niczego cudzego nie pożądają, ale chcą i będą bronić prawa do swej niepodległości i całości terytorjalnej.

I tu jest źródło stosunków WZAJEMNEJ UFNOSCI I PRZYJAŹNI POLSKI I PAŃSTW BAŁTYCKICH.

Państwa Bałtyckie wiedzą, że Polska broniąc zasady prawa do swej niepodległości i swej całości, TEMSAMEM BRONI TEGO SAMEGO PRAWA I PAŃSTW BAŁTYCKICH. Nie pozwolimy, aby wróciły znowu te czasy, gdy narody silniejsze i słabsze, były nawozem, na którym rosła potęga państw zaborczych. Chcemy, aby POLSKA BYŁA CHORAŻYM TYCH HASEŁ, W ZWYCIEŚTWO KTÓRYCH WIERZMY! że wszystkie narody zarówno większe jak i małe mają równe prawa i obowiązki, że wartość każdego narodu stanowić będzie nie jego siła i liczba, lecz moc ducha, poziom kulturalny i twórcza pokojowa praca ku dobremu ogółu współczesności europejskiej. A że Państwa Bałtyckie właśnie są wyrazicielami tych nowych pojęć, które winne obowiązywać narody i państwa Europy, dlatego otaczamy je taką sympatją i szacunkiem.

Dowodem tych naszych uczuć była wizyta Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w Tallinie, stolicy państwa estońskiego.

Przyjęcie, które przygotowano P. Prezydentowi, tak spontanicznie serdeczne i entuzjastyczne, świadczy, że miłując wolność naród estoński należyćcie ocenia te pobudki, które kieruje się Polska w swej polityce w stosunku do Państw Bałtyckich.

Happy circumstances allow us to present to our readers an unpublished article of the late Thaddeus Hołówko, chief of the oriental section of the Foreign Office in Poland, murdered by the ukrainian terrorists. This article written in connection with the visit of the President of Poland to Estonia in 1930 gives a shining testimony of the sympathy, which this eminent man of State and publicist felt for the Baltic States, Poland having always proclaimed liberty and equality follows with sincere sympathy the progress of the independent life of its baltic neighbours.

They lead, bees'like, a peaceful and laborious life, but woe to those, who would dare rob them of their honey or plunder their hives.

Poland, like all other baltic States, is an ardent supporter of the policy of peace, and like those States will always defend the independence of its territory and will never permit, even to a stronger nation to use it as a bridge, even if it lies on its way.

Za Waszą wolność i naszą Dywizja maszeruje na Łotwę...

Tajemnicze jakieś rzeczy działy się w grudniu 1919 roku w sztabie I. Dywizji Legionów generała Rydza-Śmigłego w Święcianach. Szef sztabu, kapitan Kutrzeba, wciąż wzywał do siebie dowódców brygad: to Dęba-Biernackiego, to Olszynie-Wilczyńskiego i odbywał z nimi długie konferencje. Kapitan Władysław Bortnowski pewnego ranka znikł na dni kilka, a gdy powrócił, dowiedziano się, że bawił w — Rydze. Saperzy otrzymali instrukcje i natychmiast ruszyli w teren; kompania telefoniczna z pełnemi przyborami i kompletnym ekwipunkiem łączności pomaszzerowała na północ.

A były to tygodnie, w których Dywizja Legionowa szykowała się do przebycia mroźów na leżach zimowych. Od Wielkiej Nocy przecież, gdy zdobywała Wilno, przez całą wiosnę, lato jesień — była w ciągłym ruchu, wiecznych marszach, niezliczonych potyczkach i bitwach. Oczyszczała kresy wschodnie aż niemal po Dźwinie, wyparła czerwone oddziały na Łotwę. Więc spodziwiała się po trzech kwartałach intensywnej działalności zasłużonego odpoczynku. Dokoła Święcian szerokim pasem po miasteczkach: wsiach, dworach i zaściankach kwaterowały oddziały legionowe — i urządzały się możliwie najwygodniej.

Nagle — rozkaz: dywizja maszeruje na Łotwę! Mamy wyprzeć wespół z armją Łotewską czerwone wojska. Uwolnić Łotwę od najeźdźcy. Pierwszy etap: sforsowanie Dźwiny! zajęcie stolicy dawnych Inflant Polskich, Dynaburga.

Jest między nami Dźwina przestrzeń

którą przebyć można tylko jednym skokiem, za jednym zamachem. Jest pusta, ogołocona zupełnie z domostw, teren, kom pletnie w czasie wojny światowej zniszczony. Bo na północ od Święcian, aż do Lukszt ściśle się pas, w którym ongi przyrły do siebie dwie gigantyczne armje: niemiecka i rosyjska; tu się okopały, tu kilometrami całami porwały grunt na ziemianki, schrony, rowy dobiegowce; tu eksplozje granatów wyżłebły głębokie leje, poniszczyły gościńce, poszarpały drzewa, których niskie pnie sterczą z gruntu.

A za tem pustkowiem dopiero szeroka wstęga rzeki Dźwiny, której zapewne czerwone wojska będą zapamiętałe bronili; a za tą wstęgą rzeczna fortyfikacja bramy wpadowej do Łotwy — Dynaburga, które trzeba będzie zmoc, by sobie utorować drogę w głąb kraju...

Jeszcze mamy przed oczyma ten widok: północ, na ciemnym firmamencie żarzą się miliony gwiazdnych świateł; po obu stronach czerniejącej drogi biała się pokryte śniegiem pola... Oddział legionowy ma dwugodzinny postój wypoczynkowy. Skądś znieśli żołnierze nieco chróstu, roznie-cili ogień...

Któż wydubywa z p'ecaka kilka opłasków... oparci o karabiny, otaczając ognisko, śpiewają... Płyńcie jedna kolenda za drugą, płynięcie poprzez pustac...

Nazajutrz nasze oddziały stanęły nad spletaniami lodami wodami Dźwiny.

W kilka dni potem polską krowią pieczętowały swój udział, udział Polski, w walce o Niepodległość Łotwy.

Narodowa Armja Pogotowia „Kaitseliit“

Stosunki wzajemne między państwami, o ile nie mają charakteru wyraźnie oficjalnego, opierać się muszą na mocno ugruntowanej psychice społecznej — na wyraźnym ustosunkowaniu się narodowego uczucia. I dla tego przyjaźń między państwami, czy między dwoma narodami — wynikać może jedynie — o ile ma być istotną, twórczą i trwałą, z odczucia szerokiej warstwy, z uczuć przyjaznych wkorzenionych w całą psychikę narodową.

Taka przyjaźń istnieje — rozwija się bez przerwy między Polską i Estonją. Rolę nieposwieszoną w niej odgrywa „Kaitseliit“.

OBYWATEL — ŻOŁNIERZ.

Kaitseliit powstał jako odruch samoobrony społecznej — więcej — jako żywa reakcja narodowa, na spisek komunistyczny, przygotowany w roku 1924. Świadomość niebezpieczeństwa, jakie grozi — i stale grozić będzie Estonji ze strony zachłannego sąsiada spowodowała powstanie organizacji, która imponować może każdemu narodowi. Kaitseliit liczy 40 blisko tysięcy członków (na ogólną liczbę miliona dwustu tysięcy ludności) i jest organizacją przysposobienia wojskowego, a zarazem żywą i doskonałą szkołą patriotyzmu i cnot obywatelskich. Zorganizowany wojskowo, podzielony na samodzielne oddziały (malewa), posiada wszystkie rodzaje broni do artylerji i pancerek ułężnie; udział w ćwiczeniach wojskowych wykazuje 97%, czyli że zaledwie 3% członków nie uczęszcza stale na ćwiczenia. Doskonale wyszkoleny, o bardzo wysokim poziomie moralnym Kaitseliit jest tą wewnętrzną armją ochotniczą, która groźna być może dla każdej zewnętrznej czy wewnętrznej siły wrogiej państwu Estów. W szeregach Kaitseliitu zgrupowani są najlepsi i najczynniejsi synowie Estonji — obok młodzieńców osiemnastoletnich widać w szeregach doświadczonych mężczyzn, weteranów wojen o niepodległość. Wszystkie roczniki, wszystkie warstwy społeczne zgrupowane są w tej zasobnej, doskonale zorganizowanej samopomocy, mogącej służyć, a i służącej na wzór niemal, dobrze postawionemu ochotniczego przysposobienia wojskowego, pojętego w szerokim zakresie wiedzy i cnoty wojskowej.

Rolę społeczną Kaitseliitu, rolę wszechobejmującą ze względu na udział w nim wszystkich warstw społecznych, jako najdoskonalszego kanału przenikania pojęć wrażeń i uczuć, zrozumiał dobrze Związek Strzelecki w Polsce, utrzymując najściślejszą łączność z Kaitseliitem. — Współpraca ta wyjdzie na dobro obu organizacji i stanie się mocną dźwignią wzajemnego i bezpośredniego zapoznania się obu narodów.

Przyjaźń Związku Strzeleckiego z bratnim „Kaitseliitem“ została wzmocniona ostatnio przez przyjazd do Polski najwybitniejszych przedstawicieli Narodowej Gwardji Estońskiej. W końcu stycznia przybyła do Warszawy delegacja „Kaitseliitu“, w której skład wchodził: Komendant „Kaitseliitu“ general Jan Roska, szef sztabu płk. Jan Malde, dowódca tallińskiego pułku „Kaitseliitu“ płk. Fryderyk Pinka i redaktor naczelny „Kaitse Kodu“ a zarazem szef propagandy Kaitseliitu, porucznik Adolf Trenfeldt. Delegacja zwiedziła wszystkie ważniejsze ośrodki Związku Strzeleckiego w Polsce. General Roska spędził miesięczny urlop w jednym z sanatoriów zakopiańskich i dopiero 5 marca opuścił Polskę.

Święto pieśni w Estonji

Od 23 do 25 czerwca b. r. odbędzie się w stolicy Estonji X krajowy zjazd śpiewaczy w dniu święta Pieśni. W zjeździe tym wezmą udział 20 tysięcy śpiewaków. Nad brzegiem morza w średniowiecznym Tallinie zbierze się wówczas około 150.000 słuchaczy. Na zjazd ten jak zwykle przybędzie wielu gości z zagranicy. Będzie to rzadka okazja zaznajomienia się z ciekawą kulturą północy, z jej barwnym folklorem. Święta Śpiewu mają za sobą długą tradycję. Z biegiem czasu rozwijające się i nabierające coraz większego rozgłosu przekształciły się one w żywiołowe manifestacje narodowe.

Na estońskim froncie gospodarczym

Minister Jürman o współpracy z Polską

M. A. Jürman, ministre des affaires économiques d'Estonie considère que la crise économique en Estonie touche à sa fin. Les mesures très énergiques du gouvernement estonien aboutissent à augmenter les réserves des capitaux nationaux, malgré la dépression générale. Le projet du bloc agraire des pays Baltes lui semble être difficile à réaliser. Les rapports commerciaux entre

la Pologne et l'Estonie commencent à s'animer et il faut espérer que l'amitié qui unit ces deux pays par leur politique et leurs traditions ne tardera pas à se manifester dans leurs rapports économiques.

Mr. A. Jürman, minister of the economic affairs of Esthonia considers that the economical crisis in Esthonia

touches to its end. The very energetic measures of the Government of Esthonia served to augment the reserves of the national capitals, in spite of the general depression. The project of the agrarian block of the Baltic States seems to him difficult to realize. The commercial relations between Poland and Esthonia begin too enliven and one may hope that the friendship, which unites these two countries through their politics and their traditions will soon manifest itself in their economical relations.

Estonia

Petite par la superficie de son territoire, grande par sa conscience nationale, par l'effort ardu de sa nation, effort qui lui valut son indépendance — l'Estonie est entrée dans l'histoire avec une belle tradition de paix et de tolérance.

Pendant les 15 années de sa vie libre et indépendante, cet Etat Balte a montré que les 7 siècles de l'oppression teutonne n'ont pas affaibli le sentiment de sa dignité nationale. Sans optimisme officiel, avec la conscience réelle de sa force et de son énergie vitale, l'Estonie a su bien vite occuper parmi les Etats Baltes la place qui lui était désignée par l'histoire. Sa vie économique, le progrès de son industrie et de son commerce lui ont assuré une indépendance complète dans le domaine économique.

Et en publiant cette modeste édition spéciale consacrée à nos relations baltes, nous voulons donner à nos lecteurs un coup d'oeil réel sur cet Etat voisin et ami.

Nous profitons de la date encore proche du 15-me anniversaire de son indépendance pour exprimer à notre voisin du Nord des souhaits cordiaux et sincères d'une traînée lumineuse de prospérité, basée sur les grands principes du travail et de la paix.

Konstanty Päts
Naczelnik Republiki Estońskiej

Small by the superficies of its territory, great by its national conscience, by the sublime effort of its nation, the effort which gave it its independence — Esthonia made its entry into the history, with a beautiful tradition of peace and tolerance.

During the 15 years of its free and independent life, this Baltic state showed us that 7 centuries of the teutonic oppression did not weaken the feeling of its national dignity.

Without any official optimism, with the true comprehension of strength and its vital energy, Esthonia succeeded very quickly in occupying among the Baltic States the place which was designed for it by history.

Its economical life, the development of its industry and of its commerce have assured it a complete economical independence.

In publishing this modest special edition, consecrated to our Baltic relations, we wish to give our readers a real view upon this State, our neighbour and friend. We take advantage of the date, still near, of the 15-th anniversary of his independence, to offer our northern neighbour our most cordial wishes of a long and luminous trail of prosperity, based upon the great principles of work and peace.

Oczy Estonji zwrócone są dziś na Ministra Gospodarstwa Narodowego A. Jürmana.

Minister Jürman ma za sobą długą karierę polityczną. Nazwisko jego przez ostatnie kilka lat nie schodzi z areny politycznej i ekonomicznego życia Estonji. W roku 1930, jako Minister Komunikacji przybył do Polski celem zwiedzenia Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki i zadziwiania silniejszych węzłów przyjaźni: polsko-estońskiej, której jest gorącym i zdecydowanym zwolennikiem. W roku 1931 obejmuje on tekę Ministra Rolnictwa w poprzednim gabinecie Pätsa, poczem przechodzi na stanowisko Ministra Gospodarstwa Narodowego, na którym pozostaje dotychczas mimo kilkakrotnych zmian gabinetu.

W TROSCE O GOSPODARSTWO NARODOWE.

Okres tego ministerstwa cechuje energiczna walka z kryzysem. Z bezwzględną surowością tępi on defetyzm gospodarczy, który ogarnął cały kraj i który podsycały zainteresowane czynniki wywrotowe. W przeciągu tego dnia likwiduje czarną giełdę. A energiczne środki zapobiegawcze przeciwnie wywozowi pieniędzy zagranicę doprowadzają do pewnej poprawy na rynku wewnętrznym.

— Czy ostre ograniczenia walutowe do prowadziły do jakichkolwiek pozytywnych rezultatów? pytam się Ministra Jürmana, który jak zawsze chętnie dzieli się swymi wrażeniami z prasą pomorską.

— Środków tych musieliśmy się chwycić. Była to wielka ofiara, na którą musieliśmy się jednak zdecydować. Gdyby nie te wszystkie środki Estonia nie byłaby w stanie przetrwać kryzysu. Obecnie śmiało stwierdzić mogę, że kryzys przetrwał. Była to operacja chorego organizmu. Organizm gospodarczy naszego kraju wchodzi obecnie w stadium rekonwalescencji. Zresztą mam wrażenie, że we wszystkich krajach daje się zauważyć obecnie dużą poprawę.

— Jak przedstawiają się obecne stosunki handlowe między Estonją a Polską?

— Przed miesiącem, rozmawiając z Panem o stosunkach gospodarczych między Polską a Estonją, powiedziałem, że w ostatnich dwóch latach stały one na martwym punkcie.

Dziś z przyjemnością muszę podkreślić, że obecnie ruszyły naprzód. Pobyt ministra Wirgo w Warszawie w związku z temi kwestjami wyjaśnił szereg zagadnień handlowych z Polską. Znaleźliśmy zrozumienie i stwierdziliśmy, że sfery rządowe polskie idą nam na spotkanie.

Bezwzględnie, że wysokie cło z obydwóch stron tamuje normalną wymianę towarów ale sądzę, że w tej dziedzinie projektowana klauzula bałtycka przynieść powinna korzystną zmianę.

Cieszę mnie szczerze — zakończył p. minister Jürman — że uczucie sympatii dla Estonji jest również silne w Polsce, jak i przyjaźń, którą żywimy wszyscy dla Polaków. Miałem tego dowody w czasie zwiedzenia w r. 1930 Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu. Odczuli to również przedstawiciele przemysłu estońskiego na Międzynarodowych Targach Poznańskich w roku 1931. Obecnie znowu z radością witam szlachetną inicjatywę prasy pomorskiej.

Specjalny numer poświęcony sprawom bałtyckim właśnie przez prasę pomorską w chwili ogólnej depresji i zubożenia dla rzeczy o głębszym moralnym podłożu daje północnym sąsiadom Polski żywy dowód, że węzły łączące nas w jedną dużą rodzinę bałtycką nie słabną.

Od przyjaźni do współpracy

Szef Rządu Łotwy o stosunkach polsko-łotewskich

M. Skujeneeks, président du Conseil des Ministres et Ministre des Finances de Lettonie, président de la Société polono-lettonne considère que les relations entre nos deux pays devraient se développer d'une manière plus intense. Les rapports intellectuels étant satisfaisants, il faudrait réaliser le plan du rapprochement économique. Le transit des marchandises exportées d'un ord de la Pologne par les ports de Riga et Libau contribuerait certainement à la réalisation de l'équilibre économique. L'amitié polono-lettonne étant très ancienne, il faut persévérer dans la voie d'une collaboration de plus en plus étroite.

Mr. Skujeneeks, president of the Council of ministers and minister of Finances of Latvia, president of the Polish-Latvian society, considers that the relations between our two countries must develop in a more intense manner. Their intellectual connection being satisfactory one must realize the plan of an economical drawing nearer. The transit of the goods, exported from the North of Poland through the ports of Riga and Libau would certainly contribute to the realization of the realization of the economic equilibrium. The friendship between Poland and Latvia being very ancient one must persevere in a close collaboration.

Bezspornie żaden z dotychczasowych szefów rządu Łotwy nie miał tak trudnego warsztatu pracy, jak premier Skujeneeks. Walki partyjne, pałace zagadnienia mniejszościowe a przede wszystkim fatalna sytuacja ekonomiczna wymagają ogromnej równowagi i energii, wyteżonej pracy i wielkiego doświadczenia. Premier Skujeneeks ma za sobą dobrze zapisaną kartę życia politycznego. Nie poraz pierwszy stoi on na czele rządu łotewskiego i imię jego wiąże się ściśle z historią niepodległej Łotwy. W Polsce również jest znane imię łotewskiego premiera, Premier Skujeneeks od szeregu lat jest czynnym prezesem Towarzystwa polsko-łotewskiego, a w tym roku, połączony w swojej osobie kierownictwo rządu i przewodnictwo w dziedzinie zbliżenia Polski i Łotwy, pchał prace Towarzystwa na nowe tory. Towarzystwo polsko-łotewskie rozwinęło energiczną akcję, mającą przede wszystkim na celu uzdrowienie stosunków handlowych.

Premier Skujeneeks przyjął mnie w czasie sesji „Saeima” — Sejmu.

— Jak Pan Prezydent zapatruje się na obecne stosunki między Łotwą a Polską? — było pierwsze moje pytanie.

— Stosunki polsko-łotewskie a przede wszystkim stosunki ekonomiczne między naszymi krajami — mówi premier — nie są dotychczas niestety, unormowane. Problem ten napotyka na szereg trudności natury gospodarczej. Pomimo najlepszych chęci obydwóch stron ostatnie lata nie przyniosły większych rezultatów na polu gospodarczego zbliżenia. Równowaga bilansu jest zwykle podstawą normalnych stosunków. W stosunkach z Polską trudno było dotychczas ją uzyskać i bilans był bardzo nierówny na korzyść Polski. Wytworzyło to skurczenie się i naszego importu z Polski. Dawniej 95 proc. węgla na rynku łotewskim były pochodzenia polskiego, obecnie sprowadzamy węgiel angielski i jesteśmy zmuszeni to czynić wzamian za masło, drzewo i len, które idą do Anglii. Produktów tych naturalnie do Polski eksportować nie możemy. Jednakże obecnie szukamy kompromisu.

Ku porozumieniu

— Czy Pan Prezydent sądzi, że obecne prace komisji polsko-łotewskich doprowadzą do pożądanego rozwiązania tego zagadnienia?

— Sądzę, że tak. Pobyt komisji Ministerstwa Finansów w Warszawie wyjaśnił szereg możliwości handlowych w naszych stosunkach gospodarczych z Polską.

Dobre chęci są z obu stron; miałem tego wymowne dowody w czasie kon-

gresu towarzystw polsko-łotewskich we wrześniu w Rydze.

— Pan Prezydent, mówiąc o dotychczasowym braku równowagi bilansu handlowego, wspominał o tem, że Łotwa nie posiada produktów, mających widoki zbytu na rynku polskim. Jakież wyjście z tej sytuacji znajdują zainteresowane sfery ekonomiczne Łotwy.

— Najlepszym równoważnikiem byłoby pewne kompensaty tranzytowe. Część produktów, eksportowanych z Pol-

ski, a mianowicie z okręgu wileńskiego i północno-zachodnich kresów, przez Gdańsk, mogłaby być skierowana przez nasze porty Libawę i Rygę. Wytworzyłoby to stały ożywiony stosunek i wprowadziłoby zmiany w polityce towarowej. Wytworzyłaby się normalna wymiana nie tylko w dziedzinie ekonomicznej, ale i w życiu kulturalnym naszych krajów. Mam nadzieję, że wreszcie dojdziemy do pożądanego rezultatu w tej trudnej kwestii ekonomicznej.

Łotwa

Voisins et amis non seulement par leur position géographique mais par le souvenir des efforts communs lors des glorieuses luttes pour l'indépendance, — la Lettonie et la Pologne avancent sur la voie du progrès et du rapprochement. Et c'est un bel exemple que ce voisin du Nord qui a su si vite effacer les empreintes, laissées sur son organisme national par de longs siècles d'oppression ennemie, en prenant tout l'elan d'un jeune Etat conscient de la force de son peuple.

Les épreuves des dernières années de dépression économique nous ont donné un éclatant témoignage de la vitalité et de l'énergie de nos voisins les plus proches. Et la date d'aujourd'hui éveille en nous des réminiscences encore proches de la paix avec les Soviets signée le 18 mars 1921 à Riga. La position géographique de notre voisin du Nord lui impose le rôle du symbolique intermédiaire dans les conflits de l'Europe orientale. La politique avisée de son gouvernement peut lui permettre de devenir un jour la base de l'équilibre sur les bords de la Mer Baltique.

Albert Kviesis
Prezydent Republiki Łotewskiej.

Neighbours and friends not merely because of their geographical position, but because of the recollection of their common efforts during the glorious fights for independence, Latvia and Poland advance on the road of progress and of mutual understanding. It is such a beautiful example this neighbour of the North, who succeeded so quickly in effacing all traces, left upon his national organism by the long centuries of the inimical oppression, displaying the utmost zeal of which is capable a young state conscious of the force of its people.

The heavy trials of the last years of economical depression gave us a shining testimonial of the vitality and energy of our nearest neighbour.

The date of to-day awakens in us the reminiscences, not yet remote, of the peace with the Soviets, signed on the 18th of March 1921 in Riga.

The geographical position of our northern friend forced upon him the part of a symbolical mediator in the conflicts of the oriental Europe. The sensible politics of his Government might allow him to become some day, the basis of equilibrium upon the shores of Baltic Sea.

Trzeba poznać się głębiej

— Czy na polu kulturalnym widzi Pan Prezydent dające się odczuć rezultaty pracy Towarzystwa polsko-łotewskiego?

— Bezwzględnie! Zainteresowanie wzajemne wzrasta z każdym dniem. Jednakże dotychczas za mało się nad tem pracowało. Również przeszkodą był brak ekonomicznych interesów. Inicjatywa koncepcji prasy pomorskiej jest niezmiernie dodatkiem zjawiskiem na polu polsko-łotewskiego zbliżenia. Specjalne wydanie, poświęcone stosunkom bałtyckim wypelni lukę, która istniała, niestety, w tej dziedzinie.

Jesteśmy sąsiadami, którzy żywią dla siebie sympatię, lecz się za mało znają

— Sympatje te są tem żywsze, Panie Prezydencie, że wytworzyły je nie tylko dawne stosunki sąsiedzkie, ale i wspólne walki w zaraniu naszej niepodległości, kiedy wojska polskie walczyły również w obronie granic Łotwy.

— Przyjaźń polsko-łotewska jest stara. Tem tłumaczy się też i popularność literatury polskiej na Łotwie. Mamy moc doskonałych tłumaczy autorów polskich. Na scenach naszych teatrów ukazują się często sztuki polskie. TRZEBĄ POZNAĆ SIĘ GŁĘBIEJ. Trzeba, aby wspólne interesy objęły WSZYSTKIE DZIEDZINY NASZEGO ŻYCIA. Wtedy wytworzą się stosunki sąsiedzkie, jakich wymagają nasze sąsiedztwo i nasza historia!

Na placówce w Rydze

W ostatnich czasach dał się nareszcie zauważyć ożywiony ruch na polu polsko-łotewskiego zbliżenia. Wrześniowe obrady towarzystw polsko-łotewskich w Rydze dały pełny dowód, że zrozumienie konieczności tego zbliżenia przeniosła się z sfer czysto oficjalnych na szerokie warstwy zarówno polskiego jak i łotewskiego społeczeństwa.

Pisząc o tem, musimy podkreślić wybitną rolę, którą w pracy tej odegrało Poselstwo Polskie w Rydze. Życzliwe manifestacje całego społeczeństwa ryskiego przy pożegnaniu opuszczającego swe stanowisko, Ministra Arciszewskiego, którego pobyt w Rydze przypadł na najtrudniejszy okres w stosunkach polsko-łotewskich, były świadectwem, że osiągnięte rezultaty w pracy zbliżenia obu narodów były w dużym stopniu jego osobistym sukcesem.

Przyjazd nowo mianowanego posła Beczkowicza odbył się również w okolicznościach, odbiegających znacznie od protokolarnego szablonu podobnych przyjazdów. Ryga zgotowała mu niezmiernie serdeczne przyjęcie.

Poselstwo Polskie w Rydze jest bezspornie jedną z najbardziej aktywnych placówek naszych zagranicą. Z uznaniem należy p. dnieć pracę wszystkich jego członków, a przede wszystkim I sekretarza Dr. Zdzisława Łęckiego, którego osobistej popularności i energii zawdzięczać należy w znacznej mierze życzliwe stanowisko prasy łotewskiej i miarodajnych czynników Łotwy. P. Łęcki skupił dokoła poselstwa liczną kolonję polską.

Towarzystwa polskie z Polskiem Stowarzyszeniem Akademickim na czele rozwijają energiczną działalność kulturalno-oświatową, urządzając wykłady i referaty, w których zawsze czynny udział biorą pp.: Dr. Łęcki, attache wojskowy ppłk. dypl. Łeblich i attache pras. Kościółkowski.

Wódz Narodu i służba Ojczyźnie

Budowniczy mocarstwowego stanowiska Polski

Obecny etap w dziejach odrodzonej Ojczyzny zbiega się z wielkimi wydarzeniami polityki ogólno-światowej. Składając dziś hołd Twórcy historii nowoczesnej Polski należy sobie zdać sprawę z nieugiętej mocy Wielkiego Budowniczego w organizowaniu państwa i wychowywaniu całego społeczeństwa.

Naród, oddając w zaraniu niepodległości najwyższą władzę Naczelnika Państwa Temu, który na kilkanaście lat przed wojną światową przygotowywał społeczeństwo do zbrojnego czynu, wykazał wielką wiarę w tego Meża Opatrzności i zarazem spodziewał się, że Wódz Narodu zatrzyma tę władzę w swoich rękach.

Ale Pierwszy Marszałek Polski, stając jako Budowniczy Ojczyzny, spełnia w okresie odrodzonej Polski nierównie ważną misję dziejową: wychowania całego społeczeństwa i wytworzenia nowoczesnego typu obywatela, stawiającego interes państwa ponad swój własny czy klasowy. To też powierzona Mu przez naród najwyższą władzę składa narodowi, chcąc go nauczyć rządzenia sobą.

Nowy okres dziejów

Kiedy jednak odżyły stare waśnie i klótnie dawnych sejmów i kiedy państwo poczęło chylić się do upadku, zaczyna się nowy okres dziejów Polski odrodzonej. Potężny geniusz Marszałka potrafił wtedy zawrócić naród z pochyłej drogi i doprowadzić go do zcałkowania się zamotowanego w rozlicznych partiach i partyjkach społeczeństwa. Z tym okresem dziejów odrodzonej Ojczyzny wiąże się wypadki historyczne na całym świecie, tak brzemienne w następstwa, jakich nie znała przedtem historia świata.

Wszelako wielki Wódz Narodu mocarnym ramieniem wyprowadza naród z chaosu, jaki ogarnął świat w okresie przemiany wszelkich wartości materialnych i umysłowych. Następuje przebudowa form życia społecznego, państwowego i politycznego. Tworzą się zryby nowej konstytucji. A to tworzenie dziejów odrodzonej Ojczyzny w zróżnicowanych procesach: historycznych, kulturalnych, ekonomicznych i politycznych, kładzie podwaliny pod mocarstwowe stanowisko naszego państwa. Nas zaś kształci i wychowuje, ukazując nam nowy typ Polaka i obywatela, który ma być wzorem przyszłych pokoleń.

Bowiem naród każdy w swej organicznej wielości zacieśnia własną konsystencję przez właściwe sobie i przyrodzone formy organizacyjne, wykwiata i promienieje przez dzieła kultury. Organizację i kulturę wnoszą w dane społeczeństwo wielkie umysły narodu.

Czasy wysięgu pracy

W naszych dziejach danem nam jest przez Opatrzność, iż chlubić się możemy Meżem, który prowadzi naród do jasno wytkniętego celu i pisze dla niego złote mi głoskami karty historii. To wielkie dzieło wewnętrzne tworzy się w warunkach nadzwyczaj ciężkich. W okresie walki z Traktatem Wersalskim Wódz Narodu mocą swego geniuszu, jak w roku 1920 mieczem odwraca zagładę państwa, tak dziś buduje państwo naważną i umacnia jego stanowisko mocarstwowe nazewnątrz.

Jeżeli prawdą jest, iż historia jest przeszłą polityką, a polityka współczesną historią, to każdy, patrząc na politykę Marszałka Piłsudskiego, przyzna obiektywnie, iż prowadzenie dzieła tej polityki jest zadaniem tytana.

Bowiem wyrwać naród z tego odrętwienia, w jakie popadł, straciwszy ideę przewodnią, po zniszczeniu się jedynej idei wraz z odzyskaniem niepodległości, — podać narodowi ze szczytów swego geniuszu najświętszą ideę: państwowości, było nowym odrodzeniem, bo odrodzeniem serc i umysłów jeszcze niewolnego społeczeństwa, mimo odzyskania wolności politycznej. A rzucone hasło „Idą czasy, których znamieniem będzie wysięg pracy, jak przedtem był wysięg krwi, jak przedtem wysięg żelaza“ wytyczyło nam

drogi i sposoby pracy i wytwórczości współczesnej epoki.

Aby rósł Majestat Rzplitej

Z jakim tedy umysłem i sercem odnosimy się do Tego, którego moc ducha wyrębuje nam w granitowym kompleksie zagadnień ogólnoswiatowych jasne, godne wielkiego państwa, stanowisko w rodzinie narodów? Czy — jak ongi — ży-

wie w nas ta właściwość plemienna, iż nie umiemy godnie uczcić za życia naszych wielkich ludzi? A objaw taki drążył pewne rysy w psychice narodu i udzielał się w edukacji młodym pokoleniom. Na szczęście zmiana tych właściwości psychicznych dokonywa się w polskiej szkole, której naczelnym czynnikiem w wychowania wśród innych jest kult bohaterów narodowych. W świadomej bowiem refleksji młodego pokolenia

„Nieziemnie słusznem jest powiedzenie, że ARMJA PODCZAS WOJNY ROBI TYLKO TO, CZEGO JĄ NAUCZONO W CZASIE POKOJU. Musimy się nauczyć różnych rzeczy, dotyczących walki, aby móc je wykonać wówczas, kiedy nastąpi czas walki orężnej. Niestety, umiejętność przewidywania u nas nie stała nigdy na należytej wysokości. Nie myślano nigdy o REALNYCH przygotowaniach, to też skutki takiego zaniedbania były poprostu fatalne. Korzystajmy ze smutnych doświadczeń przeszłości, ażeby zapobiec klęsce na przyszłość!“

(Józef Piłsudski: „Zadania praktyczne rewolucji“ — r. 1910.)

Nieśmy Mu w hołdzie nasze czyny Jeden front walki z kryzysem gospodarczym

Znaczenie Marszałka Józefa Piłsudskiego w życiu Polski odrodzonej nie wyczerpuje się w Jego wielkich czynach historycznych. Marszałek Piłsudski jest siłą nieprzerwalnie czynną, nieustannie promieniującą nowymi zasobami energii, jest źródłem coraz nowych czynów i urzeczywistnień.

Józef Piłsudski rozkazuje nawet wtedy, gdy milczy, — czyni, gdy pozornie zachowuje zupełną bierność. Jego wśród nas obecność odczuwamy, jako bezustanną presję na sumienia nasze, domagającą się odpowiedzi na ciągle nowe, choć zawsze to samo pytanie: — Czy uczyniliśmy wszystko, co jest w naszej mocy, a więc jest obowiązkiem naszym, co jest potrzebne, niezbędne, konieczne dla Państwa naszego, jego mocy i przyszłości. Chwi-

ła dzisiejsza narzuca nam pytanie, czy społeczeństwo uczyniło wszystko, by dać pracę tym, którzy są dzisiaj ofiarami największej klęski ludzkości — bezrobocia.

Pytania te narzucają się nam ze szczególną siłą w dniu dzisiejszym, gdy cała Polska staje w obliczu swego Wodza, by Mu złożyć hołd.

W czym wyrazić mamy swą dla Niego cześć, by nasz hołd był naprawdę godny Tego, komu go składamy, by nie był on tylko pustym dźwiękiem, lotnym frazesem.

Stajemy wobec surowego i wymagającego Sumienia Narodowego, wcielonego w Wielkiego Człowieka.

Pytać nas Ono będzie, co uczyniliśmy i czynić zamierzamy dziś właśnie, gdy na Pań-

zaszczepia się kult wielkich meżów, a przedewszystkiem Wodza Narodu.

Czynnik ten wychowawczy wiąże się organicznie z całokształtem oddziaływania szkoły wszystkich czasów. Już bystry Rzymianin Korneliusz Nepos (czy u Greków Plutarch) zdawał sobie sprawę z doniosłego znaczenia tego kultu, kiedy słał znakomitych meżów obcych i podnosił zasługi wielkich obywateli swojego narodu, ukazując świetlane postacie, jako wzór do naśladowania. A nie czynił tego dla dogodzenia dumie rzymskiej, jak nie czynił tego i ród rzymski, pielęgnując w swoich atrjach całe galerje przodków. Tu i tam chodziło o inicjację do nieprzeciętnej pracy obywatelskiej i państwowej; o służbę Ojczyźnie.

Miłość ku Ojczyźnie nie wrosła nam do serca i umysłu poprzez samą glebę polską, ani szumiące lasy i niwy, ale przedewszystkiem przez czyn bohaterski i to gorące umiłowanie, jakie dziś czcimy i uwielbiamy w geniuszu Pierwszego Marszałka Polski. To też naród, pielęgnując z pietyzmem kult geniuszu polskiego, sam będzie podnosił majestat Rzplitej i zarazem potęgował swoje siły, bo będzie czcił wykwit potęgi Meża, wyrósłszy ze szczytu serca, mózgu i ducha.

Komendant Piłsudski
w latach wojny.

stwo nasze przyszły godziny ciężkie i trudne, gdy setki, tysiące rąk, które niedawno jeszcze pracowały tak chętnie i owocnie, dziś musiały opuścić się w przymusowym bezrobociu.

Wiemy, że jedyną odpowiedzią na to pytanie musi być mocna wola nasza, mądra rozważa i zrodzony z niej czyn twórczy. Jedyny to zarazem będzie hołd, godny Tego, komu go składamy i godny Narodu, który Go na Wodza swego i przewodnika w życiu państwowym uznał.

Od obrony przeciwko skutkom kryzysu światowego przechodzimy do natarcia, które musi doprowadzić do ożywienia naszego życia gospodarczego i do likwidacji bezrobocia. Kulminacyjnym punktem tegorocznego obchodu Imienia Marszałka Józefa Piłsudskiego będzie rozpoczęcie budowy nowej linii kolejowej Warszawa — Radom. Zaprojektowano już cały szereg robót publicznych, podejmowanych przez Rząd, które zatrudnią bezrobotnych.

Ale praca i wysiłki Rządu wtedy tylko dadzą rezultaty należyte, gdy całe społeczeństwo wyjdzie z roli biernego obserwatora i stanie w zwartym szeregu do współdziałania i pracy.

Każda gromada i gmina wiejska, każdy sejmik powiatowy, każdy magistrat miejski muszą postawić sobie pytanie: jakie najpilniejsze i najbardziej żywotne potrzeby publiczne w zakresie jego działania wyntagają zaspokojenia, jakie środki choćby najskromniejsze mogą być użyte, by runęła wreszcie fatalna przegroda, która w Polsce oddziela dzisiaj setki tysięcy rąk chętnych do pracy od tej pracy.

Kryzys gospodarczy jest rezultatem nie tylko warunków obiektywnych, ale i czynników psychologicznych. Należy przełamać opór czynników psychicznych, które wiążą i paraliżują naszą wolę do zwycięskiego czynu.

Imiennym hołdem naszym dla Marszałka Józefa Piłsudskiego winien być nasz własny przełom moralny.

Niech dzień 19-go marca, dzień, w którym ze szczególną siłą i wyrazistością staje przed nami Wielka Postać Wodza Narodu, będzie dla całego społeczeństwa polskiego dniem ślubowania, że w walce z kryzysem wyteżymy wszystkie możliwe siły duchowe. Idźmy za Jego przewodem ku czynnej walce z przynajmniej nas ciężarem zastoju gospodarczego.

Godnym Jego Wielkiego Imienia i godnym Wielkiego Narodu celem ambicji naszej niech będzie hasło: za rok w Polsce nie będzie bezrobocia!

Zgodna praca całego społeczeństwa polskiego nad urzeczywistnieniem tego hasła jest jedyną godną „wiązańką imiennową“, którą Polska może ofiarować Swemu Wodzowi.

Wstąp w szeregi LOPP.

Dr. F. HILCHEN.

Dyrektor Dep. Morskiego MIn. Przem. i Handlu

Wspólnota gospodarcza Państw nad Bałtykiem

Najzdrowsze i najsilniejsze więzy, które powinny łączyć ze sobą poszczególne gospodarki krajowe, powstają na podłożu wzajemnego dopełniania się w wymianie towarowej. O ile te stosunki naturalnej wymiany produktów gospodarki narodowej nie są zakłócone żadnymi tarciami nieporozumień sąsiedzkich bądź terytorjalnych, bądź narodowościowych, może samorzutnie powstać wspólnota interesów gospodarczych, trwalsza i silniejsza od wspólnych interesów politycznych.

W takich właśnie warunkach korzystnych znajduje się szereg państw położonych nad Bałtykiem. W tych warunkach znalazła się również i Polska, po odzyskaniu własnego dostępu do morza, w stosunku do większości tych państw, dla których Bałtyk stanowi najtańszą i najnaturalniejszą drogę komunikacyjną, stwarzając ich bezpośrednio wzajemne sąsiedztwo.

Porównując statystykę ruchu towarów państw, położonych nad Bałtykiem, przekonamy się, że bądź w wymianie towarowej, bądź w przewozie okrętowym ich wzajemne stosunki są procentowo, a bardzo często i relatywnie najsilniejsze. Weźmy ruch okrętów zawijających do portów, ilość linii towarowych, czy pasażerskich, ilość przewiezionych pasażerów i towarów, a zobaczymy, że dominuje w tych portach wzajemny ruch sąsiedzki, państw położonych wokół Bałtyku.

Powstaje naturalna wspólnota gospodarcza, która jest najzdrowszym motorem nietylko dla wymiany towarowej, ale i dla wymiany dóbr cywilizacji i kultury.

Polska przed paroma wiekami posiadała przeszło 1.000 kilometrów wybrzeża Bałtyckiego, dziś, chociaż dziesięciokrotnie prawie zostało zmniejszone nasze wybrzeże morskie, jednak siła naszego zainteresowania się morzem i nacisku naszej gospodarki narodowej w kierunku wykorzystania morza jest WIELOKROTNIE WIEKSZA, aniżeli to było za czasów największego naszego panowania na Bałtyku.

Podstawa wspólnoty bałtyckiej

Silną rzeczyską naszą wymiana towarowa ze światem szukała drogi wolnej ku morzu, gdyż tak granica ze wschodu, jak i większa część granicy z zachodu nie była dla polskiej wymiany towarowej łatwą do przebycia i tranzyt przez państwa sąsiednie był utrudniony bądź ze względów politycznych, jak to ma miejsce na zachodzie, bądź z powodu struktury gospodarki, jak to ma miejsce na naszej granicy ze Związkiem Państw Sowieckich.

Staje się więc dla nas Bałtyk nietylko najlepszą i najtańszą drogą, łączącą nas z sąsiadami nadbałtyckimi, ale jest on również arterią, prowadzącą dalej i łączącą nas z całym światem.

Te naturalne geograficzne i gospodarcze warunki, w jakich się znalazła Polska po powrocie nad Bałtyk, stwarzają podstawę do rozbudowy wzajemnych stosunków państw wokół Bałtyku położonych, stwarzając najnaturalniejszą PODSTAWĘ BAŁTYCKIEJ WSPÓLNOTY GOSPODARCZEJ.

Cały szereg produktów, koniecznych dla dalszej przeróbki, staje się we wzajemnej wymianie nieodzowny dla gospodarki narodowej, — na przykład węgiel z Polski i rudy ze Szwecji i t. p.

Marynarka handlowa

Jest jedna dziedzina, która dotychczas, pomimo kilkunastu lat wzajemnych stosunków, nie została jeszcze należycie scharmonizowana, a mająca wszelkie dane, aby się stać dużym i silnym więzłem, łączącym wszystkie państwa nad Bałtykiem. Jest nią marynarka handlowa, a w szczególności wzajemne linie regularne, silnie i metodycznie rozbudowane, łączące swoje porty i współpracujące ze sobą w ramach wspólnych skoordynowanych wysiłków państw nadbałtyckich,

nie mających dotychczas dostatecznych bezpośrednich połączeń okrętowych z Ameryką i Dalekim Wschodem, oraz innymi portami i ośrodkami handlu światowego. Stałym dążeniem wszystkich świadomych czynników państwowych i gospodarczych tych krajów, powinno być, aby cały szereg planowo pomyślanych i konsekwentnie eksploatowanych linii regularnych połączył świat z nadbałtyckimi krajami.

Idea wspólnoty gospodarczej państw, położonych nad Bałtykiem, powinna znaleźć swe urzeczywistnienie we wspólnym wysiłku współpracy na polu linii regularnych, łączących porty Bałtyckie z całym światem. Koordynacja ta jest możliwa, tak jak jest możliwa wspólna obrona interesów nawigacyjnych bałtyckich na wszelkiego rodzaju międzynarodowych konferencjach nawigacyjnych. To co dla poszczególnego państwa: Łotwy, Estonii, Litwy, Polski, Finlandji czy Szwecji, byłoby niepotrzebnym ciężarem w narodowej gospodarce, to dla

Le Dr. F. Hilchen, directeur du Département Maritime du Ministère de l'Industrie et du Commerce de Pologne parle de la communauté économique des Etats Baltiques parmi lesquels se trouve également la Pologne et pour lesquels la mer Baltique est une voie de communication naturelle et crée un voisinage immédiat. Il y a quelques siècles la Pologne possédait plus de 1000 km. de littoral baltique et aujourd'hui malgré que la longueur du littoral polonais est de 10 fois plus restreinte, l'intensité de l'intérêt et la tendance de l'économie nationale de la Pologne vers l'utilisation du libre accès à la mer sont infiniment plus grandes. Les conditions naturelles tant géographiques qu'économiques de la Pologne actuelle créent une base de développement des rapports entre les Etats Baltiques et de ce fait — la base la plus naturelle de la communauté économique au bord de la Baltique. Cette idée de la communauté économique des états situés au bord de la mer Baltique doit trouver sa réalisation par des lignes régulières de communication, reliant les ports baltiques avec le monde entier. La coordination des efforts dans ce domaine doit mener à une unification encore plus forte des relations économiques réciproques, car c'est la seule voie par laquelle on peut surmonter la crise économique.

Dr. F. Hilchen the director of the Naval Department of the Ministry of Industry and Commerce of Poland speaks about the economical community of the Baltic States, among which is also Poland, for which the Baltic sea is a road of natural communication and creates an immediate neighbourhood. Some centuries ago, Poland possessed more than 1000 kilometres of the littoral of Baltic, and nowadays although the length of the Polish littoral is ten times restricted, the intensity of interest and the tendencies of the national economy of Poland towards the utilisation of the free access to the sea are infinitely greater. The natural conditions, as much the geographical as the economical ones of the actual Poland create a basis for the development of the connection between the Baltic States, therefore the most natural basis of economical community on the shores of the Baltic. This idea of the economical community of the States situated on the shores of the Baltic must find its realisation in the regular lines of communication, connecting the Baltic ports with the whole world. The coordination of the efforts in this domain must conduct to an even greater unification of the economical reciprocal connection as it is the sole way to the overpowering of the economical crisis.

kilku lub nieraz wszystkich wyżej wymienionych państw, stanie się dorobkiem gospodarczym, nawet gdyby partycypowały one częściowo w rezultatach wspólnego wysiłku.

Jedyna droga walki z kryzysem

Duże i wielkie pole otwiera się dla wspólnej pracy nad rozbudową linii regularnych, łączących Bałtyk ze światem. W dzisiejszych czasach, gdy państwa, położone nad Bałtykiem, mogą znaleźć wspólne zainteresowanie, trzeba iść w tym kierunku, aby przez taką wspólną gospodarczą dojsz do jeszcze silniejszego zespolenia wzajemnych stosunków gospodarczych, gdyż jest to JEDYNA DROGA DO ZWALCZANIA KRYZYSU GOSPODARCZEGO. Trzeba szukać dróg porozumienia i rozbudowywać je, unikając pogłębiania chwilowych i konjunkturnych nieporozumień, wytworzonych najczęściej przez fałszywą obronę przed kryzysem.

Min. Beczkowicz

Min. Beczkowicz, poseł Rzplitej przy rządzie lotewskim.

Przewozy towarzystw okrętowych

Statki „Zegluga Polskiej” przywoziły w ciągu miesiąca lutego na linjach nieregularnych 24.546 ton, na linjach regularnych 8.241 ton towarów. W tem w wywozie z Polski — 23.265 ton, w przywozie do Polski 5.611 ton oraz w przewozie między portami zagranicznymi 3.911 ton. Ładunki składały się z następujących towarów: węgiel — 17.968 ton, tomasówka — 2.400 ton, drzewo — 2.858 ton, złom — 213 ton, zboże — 648 ton, oraz 7670 ton drobnicy.

Statki polsko brytyjskiego towarzystwa okrętowego wywoziły z Polski w lutym ogółem 4.318 ton towarów i 46 koni, a w tem przez Gdynię 2.757 ton i przez Gdańsk 7561 ton. Z ważniejszych towarów, które przewoziły statki „Polbri” należy wymienić: beki — 2796 ton, drzewo — 642 tony, wyroby z drzewa — 176 tony, parafina — 381 ton, mąka — 102 tony, manufaktura — 95 ton oraz 136 ton innych. W tym samym okresie statki „Polbri” przywoziły do portów polskich 1666 ton towarów.

Z portu gdynińskiego

W miesiącu lutym przyjechało do portu gdynińskiego ogółem 130 pasażerów (w styczniu 37), wyjechało zaś do portów obcych 246 osób (w styczniu 294).

Magistrala Śląsk - Gdynia

Jej rola w życiu gospodarczym Polski i zagranicy

Kiedy dnia 1 marca nastąpiło uroczyste otwarcie magistrali węglowej Śląsk—Gdynia, dokonane zostało wielkie dzieło, które w najkrótszym sposobie olbrzymią, około 500 kilometrową kłamią połączyło polskie zagłębie węglowe z polskim morzem. Jeżeli dzisiaj poruszamy jeszcze raz ten temat, czynimy to przedewszystkiem ze względu na wielkie znaczenie, jakie nowa linja Śląsk—Bałtyk — posiada w naszych stosunkach gospodarczych z zagranicą.

Ukończona obecnie ostatecznie magistrala węglowa posiada w naszych stosunkach zagranicą najważniejsze znaczenie przedewszystkiem, jak to już mówi sama nazwa, dla naszego węgla. Kiedy w roku 1926 latem wybuchnął głośny strajk górników angielskich, dla polskiego węgla otworzyły się oszaleńcujące wprost perspektywy. Rynki skandynawskie, bałtyckie, francuskie, a nawet angielskie stały przed nami otworem. Rozbudowa Gdyni dawała nam w latach następnych coraz znakomitszą bazę i bramę wypadową na cały świat. Kiedy strajk angielski się jednak skończył, trzeba było rozpocząć dawną walkę konkurencyjną i kalkulować jak najostrożniej,

obniżać ceny, redukować koszt transportu, zwłaszcza ładowego, jako zbyt kosztownego w stosunku do cen konkurencyjnych. I wtedy po dokładnych i żmudnych obliczeniach, po zredukowaniu przez kopalnie i kolej cen aż do granicy kosztów własnych, okazało się, że dla uratowania rynków bałtyckich i skandynawskich jesteśmy jeszcze trochę za drodzy.

I wtedy na którymś posiedzeniu Rady Ministrów padło westchnienie z ust jednego z ministrów: „Ach gdyby tak zbliżył nasze Zagłębie węglowe o jakie 100 km. do morza? Walka byłaby wygrana, koszt jednej tony polskiego węgla loco Gdynia spadłby o 7 zł.”

O 100 KILOMETRÓW BLIŻEJ MORZA.

Tak została rzucona myśl połączenia Śląska z Gdynią najkrótszą, najprostszą linią kolejową.

Linja ta kosztem zgórą ćwierć miljarde złotych częściowo przy pomocy pożyczki francuskiej powstała w ciągu pięciu lat, jako jeden z największych i najświetniejszych dorobków rządu Marszałka Piłsudskiego. Prosta, jak strzała linja łączy dwa najważniejsze ośrodki potęgi gospodarczej państwa i za pomocą 110 km. skrótu w stosunku do linii dotychczasowych przenosi o 100 km. z górą Górny Śląsk bliżej ku morzu. Walka o rynki zbytu węgla i naszych bogactw mineralnych została wygrana.

Nowa linja stwarzająca dogodnie bezpośrednie połączenie między Śląskiem a Gdynią z pominięciem Gdańska stała się wielką linią magistralną o międzynarodowym znaczeniu tranzytowym i eksportowym. Szlak ten staje się ważnym połączeniem nietylko dla Polski, lecz również i dla Czechosłowacji, Austrii i Węgier, wysyłających swe towary przez Bałtyk. Jako linja tranzytowa magistrala Górny Śląsk—Gdynia musi ściągnąć do Polski pokazną ilość ładunków transportowych.

Olbrzymie znaczenie posiada linja w tym samym stopniu jak dla Polski także dla państw bałtyckich. Ułatwia ona państwu tym zaopatrywanie się w węgiel i inne towary eksportowe po cenach tańszych, niż miało by to miejsce, gdyby spróbować je musiano dłuższą drogą, podrażając ich cenę. Również w odwrotnym stosunku Państwa Bałtyckie korzystać mogą we własnych stosunkach gospodarczych z zagranicą z naszej magistrali węglowej, posługując się nią, jako ważną linią tranzytową dla przewozu własnych produktów eksportowych. Magistrala węglowa stała się zatem ważnym czynnikiem w życiu gospodarczym zarówno Polski jak i państw sąsiedzkich.

Olbrzymie znaczenie posiada linja w tym samym stopniu jak dla Polski także dla państw bałtyckich. Ułatwia ona państwu tym zaopatrywanie się w węgiel i inne towary eksportowe po cenach tańszych, niż miało by to miejsce, gdyby spróbować je musiano dłuższą drogą, podrażając ich cenę. Również w odwrotnym stosunku Państwa Bałtyckie korzystać mogą we własnych stosunkach gospodarczych z zagranicą z naszej magistrali węglowej, posługując się nią, jako ważną linią tranzytową dla przewozu własnych produktów eksportowych. Magistrala węglowa stała się zatem ważnym czynnikiem w życiu gospodarczym zarówno Polski jak i państw sąsiedzkich.

Dr. KAZIMIERZ PAPÉE

Komisarz Generalny Rzplitej Polskiej w Gdańsku.

Morze — to źródło siły, potęgi i dobrobytu narodu. Ponowne odzyskanie morza nie wolno zaniedbywać, a w razie konieczności musimy go bronić do ostatniej kropli krwi.

Budowniczy Niepodległości Estonii o walce wyzwoleniczej i Polsce

M. Jaan Tõnisson, président de la Chambre des Députés, ancien chef d'Etat et ministre des Affaires Etrangères, homme d'état éminent et patriote estonien, dont la vie fut une suite de luttes pour l'indépendance de sa patrie, a reçu notre correspondant particulier et voulut bien lui conter la belle histoire de sa jeunesse et du grand travail de la reconstruction de son pays. Les premières années du président Tõnisson s'écoulèrent dans

J. Tõnisson

l'atmosphère du régime russificateur du tsar Alexandre III. Ayant terminé ses études Jaan Tõnisson embrassa la carrière judiciaire mais finit par devenir rédacteur en chef du premier journal estonien „Postimees” et occupa ce poste pendant plus de 35 ans. Ces années ne furent qu'une lutte acharnée avec le régime impérial d'un côté et l'élément allemand de l'autre. Une révolution sanglante éclate en 1904 en Estonie. Le gouvernement l'étouffe sans pitié ni justice. Les télégrammes de Tõnisson adressés à la presse russe entraînent des protestations du côté de tous les grands quotidiens de la Russie et le gouvernement change de tactique. Mais Tõnisson est arrêté. Elu député à la Douma 1905 il continue son travail. Ayant signé la déclaration de Viborg il est persécuté de nouveau. La guerre mondiale le retrouve à son poste. Il crée une société d'aide aux évacués qui doivent constituer la base du futur organisme d'état estonien. Enfin la révolution de 1917 ouvre de nouvelles possibilités. La révolution bolchéviste du mois d'octobre faisant apparaître à l'Estonie le danger rouge, l'Assemblée constituante déclare le 24 février 1918 l'indépendance de l'Estonie.

Mr. Jaan Tõnisson, president of the Chamber of Deputies, formerly chief of State and Foreign minister, an eminent man of state and great patriot of Estonia, whose life has been a series of fights for the independence of his native country, has received our special correspondent and kindly related him the beautiful story of his youth and the great work of reconstruction of his country. The first years of the president Tõnisson life were spent in the atmosphere of the regime of russification of the tsar Alexander III. Having finished his education Jaan Tõnisson embraced the judiciary career and finally became chief editor of the first Estonian newspaper „Postimees” and occupied this post for more than 35 years. All these years were those of an implacable fight against the imperial regime on one hand and against the german element on the other. A bloody revolution broke out in Estonia in 1904. The government stifled it without pardon nor justice. The telegrams

of Tõnisson addressed to the russian press gave rise to protest from all the big russian newspapers and the government changed its tactics. Yet Tõnisson was arrested. In 1905, elected deputy of the Duma he continued his work. Having signed the declaration in Viborg, he was persecuted anew. The great war finds him at his post. He creates a society of assistance for the evacuated who must form the basis of the futur Estonian organism. Finally the revolution of 1917 opens new possibilities. The bolshevist revolution of October having showed to Estonia the red danger, the Constituant Assembly declared the 24th February 1918 the independence of Estonia.

Dorpat, Tartu, 24 lutego 1933 r.

Niebiesko-czarno-białe chorągwie. Tarcze z trzema lwami. Barwy i herb Estonii. Na każdym domu powiewa sztandar. W każdym oknie dekoracja z kwiatów, a wśród wieńców i wstęg portrety mężów stanu, bojowników o wolność Estonii. Dziś Estonia obchodzi 15 rocznicę niepodległości. Dłatego w oknach płoną świece i po ulicach Dorpatu defilują szwadrony bogato szamerowanych huzarów, dziańskie oddziały „Kaitselitu”, organizacje cywilne i studenckie. Ciągają się długim nieprzerwanym łańcuchem barwne jaskrawe sztandary korporacyjne; błyszczą fantastyczne złote hełmy obwieszonych orderami strażaków.

A z okien domów, z wystaw sklepowych patrzą na defilujące szeregi portrety Pätsa, Tõnissona i Laidonera. Najczęściej jednak w ciężkich złotych ramach i w małych skromnych rameczkach, w dużych oknach wystawowych i za szybami prywatnych mieszkań rasowa, pociągła twarz Tõnissona. Dziś w 15 rocznicę niepodległości Tartu składa hold nie tylko wskrzeszonej ojczyźnie, ale i temu, kto historię jej pchnął na nowe tory.

Bo Estonia i Tõnisson — to dwa nierozdzielne pojęcia.

Przez krótką, 40-letnią zaledwie historię polityczną Estonii przechodzi nie stając ani na chwilę imię Tõnissona. Redaktor „Postimeesa”, walczący z rządami carskiej administracji, nieoficjalny ambasador rodzącego się ducha narodowego małej Estonii w Petersburgu, inicjator i twórca pierwszego narodowego yardu, poseł do Dumy, więzień polityczny i znów po rewolucji już, pośrednik interesów narodowych swej ojczyzny w Piotrogródzie; — a później szczęśliwy budowniczy niepodległego życia młodej republiki, najwybitniejszy jej mąż stanu, Naczelnik Państwa i znów Naczelnik Państwa, Minister Spraw Zagranicznych i wreszcie Prezes Zgromadzenia Narodowego. Prezes Zgromadzenia — to najpoważniejszy autorytet Estonii, do niego należą funkcje „interrexu” w czasie prze-

sileni rządowych, on powierza misję tworzenia rządu swym kandydatom.

Tõnisson mieszka w Tallinie; od czasu do czasu przyjeżdża do rodzinnego Tartu, aby odpocząć i spędzić parę godzin zdala od polityki. Dziś również przyjechał do swego miasta. Przyjechał, by oddać ostatnią posługę zmarłemu weteranowi prasy estońskiej, koleździe i przyjacielowi ś. p. Jürgesteinowi, z którym przez lat 40 pracował dla kraju. I w długim konduktie pogrzebowym, tuż za trumną starego dziennikarza widziałem wysoką szepułką postać Prezydenta Tõnissona.

W willi Prezydenta Tõnissona

„Wczorajem zaprosił mnie do swej zacisznej willi na Tõõstus tänar. Niziułka willa tonęła w zaspach śnieżnych. O 6-tej dzwoniłem u szerokich oszklonych drzwi. Po chwili rozległy się kroki i ujrzałem wyniosłą figurę Tõnissona. Sam otworzył drzwi. Przyjął mnie serdecznie i prosto.

Przytulne gościnne wnętrze saloniku wypełniały śliczne stylowe mahonie, mahoniowy fortepian, kilka ładnych płócien na ścianach, barwne wazony i figuryłki z saskiej porcelany. Przez otwarte drzwi biblioteki polskiwały seki w skórę oprawnych książek. Na biurku stała duża dedykowana fotografia księcia Gustawa Adolfa, następcy tronu szwedzkiego.

— „Dziś obchodzimy 15-rocznicę niepodległości — mówi prezydent Tõnisson. Dotychczas bez wzruszenia nie mogę myśleć o tym cudzie, który po 700-latach niewolniczej węgotacji wrócił nam samodzielnosc. Niegdyś nie śmiałem marzyć o tem, co dziś jest już kwestją tak prostą i naturalną — o bycie niepodległym. Panaby pewno więcej ciekawiły moje poglądy polityczne na obecną sytuację europejską, jednakże wolałbym dziś opowiedzieć rzeczy, które mi leżą na sercu, o których myśliły wszyscy w dniu 24 lutego. Chciałbym skreślić w paru słowach powstanie Estonii. Chciałbym opowiedzieć, jak kraj bez historii, bez tradycji politycznych jedynie siłą patriotyzmu wypłynął z chaosu rewolucji, układając się w formy trwałego organizmu państwowego.

Walka na dwa fronty

700 lat obecnego panowania stłumiły prawie zupełnie wszelkie przejawy estońskiego nacjonalizmu. Żyły wprawdzie tradycje ludowe, ale istniały one raczej w formie pamiętek zewnętrznych i nie było ogólnego poczucia cieniężonej narodowości. Dopiero po roku 1860 daje się zauważyć pierwszy ruch narodowy w literaturze i sztuce. Tu wielką rolę odegrało nasze nauczycielstwo.

Ono przygotowało grunt dla nowej nauki narodowej. Spis ludności w r. 1881 wykazał,

że prowincje nadbałtyckie liczą zaledwie 2% analfabetów. Trzeba było wykorzystać ten moment i dać do rąk chłopu i robotnika narodową literaturę.

Ale trzeba było działać ostrożnie. Byliśmy tak mali w porównaniu z siłą, jaką wówczas rozporządzał rząd rosyjski, że jedno przeciągnięcie struny mogłoby przynieść niepowetowane straty. Z drugiej strony był inny czynnik hamujący nasz rozwój narodowy — Niemcy. W ich ręku od czasów Zakonu skoncentrowała się cała własność ziemska. Estończyk był uważany za niewolnika. Z tej strony niebezpieczeństwo było największe. O ile w stosunkach estońsko-rosyjskich poza „walką administracyjną” z gubernatorami nie było głębszego antagonizmu narodowościowego, o tyle w stosunkach z Niemcami istniała odwieczna przepaść rasy.

Nieprzejednane stanowisko baronów niemieckich znalazło mocne oparcie w rusefikacyjnej polityce Aleksandra III. Po względnie liberalnym okresie reform ojca car Aleksandra III położył żelazną pieczę na wszystko, co nie było rosyjskiem. Nastąpił okres czarnej reakcji. Całe życie regulowała żandarmeria. Żaden odgłos narodowy nie śmiał przedostać się na powierzchnię. Szalał Pobiedonoscew, a razem z nim szalała grupa karjerowiczów-rusefikatorów.

Energja i bezwzględność tej polityki zalała jednak ruch estoński. Zalała się prasa, ten najważniejszy element walki o duszę mas. Kończyłem właśnie Uniwersytet dorpacki. Skończywszy prawo wyjechałem w głąb Rosji. Tam chciałem przygotować się do walki. Chciałem rozpocząć pracę dziennikarską, chciałem dać rodakom organ narodowy.

Na posterunku

W tym czasie reakcji i nieisku dzięki poświęceniu pełnej pracy pastora Reinmanna powstało towarzystwo estońsko-literackie. Naokoło niego skupiła się najenergiczniejsza grupa młodzieży. „Postimees” zataczał coraz szersze kręgi wśród ludności. Wszyscy pręnumerowali to pierwsze pismo, dające ostrzyk narodowy. W 96 roku wracam z Rosji i wstępuję do redakcji „Postimeesa”. Kieruję nim odtąd przez lat przeszło 30.

I znów obieram taktykę umiaru. Niektórzy zarzucają mi zbyt wielką uległość. To jest przykre i upokarzające. Uległym nie byłem. Musiałem lawirować. Nie byłem sam. Nie mogłem dla chwilowego zaspokojenia ambicji postawić na kartę los całej organizacji. Wchodziłem w nowy okres życia — w okres pracy społecznej.

Administracja jak mogła hamowała ruch estoński. Na stanowiskach gubernatorów siedzieli ludzie bez przygotowania, oficerowie gwardji, szambelanowie dworu. Płatali się w skomplikowanych potrojnie zagadnieniach narodowościowych, a zapłatawszy się ratowali swój prestiż bezwzględną akcją rusefikacyjną. Ale były wyjątki. Ze szczerą sympatją wspominałem generała Paskowa i hofmajstra von Bunting. Ci ludzie umieli pogodzić swój twardy obowiązek gubernatorów z duchem ludności. Szczególnie v. Bunting zaszczytnie zapisał się w dziejach naszego kraju. Nie mógł pogodzić się ze stanem sądownictwa i wolał usiąść z sumieniem. A w kilka lat później w pierwszym dniu rewolucji zginął na posterunku w Twerze rozszarpany przez szalejący tłum.

Pierwszy zjazd narodowy

Praca moja nie była łatwa

Zbliżały się wypadki 1904 roku. Wzmagal się ruch wolnościowy. Położenie kraju wymagało energicznego działania. Prądy radykalne porywały zaczynając masę. Postanowiłem zwołać pierwszy zjazd narodowy w Estonii. Pojechałem do premjera, do samego Durnowa. Przyjął mnie z oburzeniem. Nie chciało mu być słyszeć. Ale nie dałem za wygraną.

— „Ekscelencjo, kraj mój wrę. Lada dzień wybuchną może rewolucja. Sądzę, że nie leży w zamiarze rządu wywołać anarchję u bram Petersburga! Co powie na to Europa?”

Wróciłem z zezwoleniem na zjazd. Zjazd odbył się w Tartu. Pierwszy w historii narodowy zjazd estoński. Przybyli przedstawiciele miast, samorządów, gmin i organizacyj.

Powitanie prezydenta Tõnissona, jako Naczelnika Państwa, w chwili jego przyjazdu do Sztokholmu: od lewej: następca tronu ks. Gustaw Adolf, Prezydent Toennisson król Gustaw V.

ALBERT ZALTS.

Handel polsko-łotewski

Wspólne cele i zadania

M. Albert Zalts, directeur du département du commerce au Ministère des Finances de Lettonie, économiste éminent et auteur d'une série d'oeuvres économiques, donne un aperçu de la situation économique mondiale et de l'influence qu'elle exerce sur les rapports commerciaux entre la Lettonie et la Pologne. L'équilibre de la balance économique difficile à réaliser dans le domaine du commerce pourrait être conservé à l'aide de certaines compensations du côté de la Pologne comme commandes et investitions du capital polonais en Lettonie. Cet équilibre économique produirait une bonne influence sur l'opinion publique.

Albert Zalts,
dyr. Departamentu Handlowego Min. Finansów
Łotwy.

Mr. Albert Zalts, director of the department of Commerce in the Ministry of Finance of Latvia, the eminent economist and distinguished author of many economical works give us a view upon the economical situation of the world and the influence which it exerted over the commercial connection between Poland and Latvia. The equilibrium of the economical balance, difficult to realize in the domain of commerce, could be preserved by means of certain compensations from Poland's side, such as commands and investing of the polish capital in Latvia. This economical equilibrium would produce a happy effect upon the public opinion.

Albert Zalts, dyrektor departamentu handlowego łotewskiego Ministerstwa Finansów jest jednym z czołowych ekonomistów Łotwy. Jego poważne artykuły gospodarcze w „Economist”, a przede wszystkim dzieła z dziedziny polityki i ekonomiki jak „Letlands Wirtschaf und Wirtschaftspolitik”, „Izeja no krizes”, „Geografija ekonomiczna” i in. zyskały mu rozgłos i wysunęły go na czoło życia ekonomicznego swego kraju. Dyr. Zalts opracowuje ostatnio program porozumienia handlowego z Polską wykazując w tej dziedzinie zarówno gruntowną znajomość przedmiotu jak i zrozumienie konieczności uregulowania stosunków z Polską czego niejednokrotnie dał bezpośrednie dowody. Tragedia polsko-łotewskiego porozumienia gospodarczego leży przede wszystkim w tem, że dzieło realizacji jego przypada na najcięższy okres ogólnoswiatowego kryzysu. Trudno jest dojść do rezultatów w wymianie towarów w chwili, gdy każdy kraj, walcząc autonomicznie z objawami kryzysu, usiłuje przeprowadzić proces sanacji przez ograniczenie importu, barykady celne i walutowe.

Polska i Łotwa w miarę depresji ekonomicznej zastosowały w swoim życiu gospodarczym tego rodzaju ograniczenia. Ten krok oddzielił nas w najnieodpowiedniejszej chwili, w chwili gdy handel między naszymi krajami przybierał zaczął formę stałą. Środków tych wymagała koniunktura gospodarcza, ale geografia dyktowała wręcz przeciwnie.

Ten sam objaw nastąpił na całym świecie. Handel zamarł. Obecnie czynione są przygotowania do światowej konferencji ekonomicznej w Londynie, na której wspólnymi siłami ma być opracowany plan solidarnych posunięć dla zwalczenia kryzysu. W pierwszym rządzie oczekiwać należy postulatów, demagogujących się zniesienia tych wszystkich środków ograniczających handel, które miały służyć do jego obrony, a w rezultacie stały się przyczyną jego zamierania. Przedewszystkiem dotyczyć to będzie państw sąsiadujących z sobą.

BILANS HANDLOWY.

Co się tyczy stosunków handlowych między Łotwą a Polską przed rokiem 1932 stwierdzić należy, że Łotwa nie zwracała zupełnie uwagi na rażące dysproporcje bilansu, zawsze dla niej pasywnego. Panowało utarte zdanie, że zrównoważyć go nie można. Istotnie, zdanie to było do pewnego stopnia uzasadnione. Nie mogło być mowy o zrównoważeniu bilansu między Łotwą a Polską. Położenie geograficzne Polski, jej wielkość, a wreszcie zasady międzynarodowego podziału pracy — wszystko nie dawało widoków uzyskania równowagi.

Jednakże z czasem te dysproporcje wrosły do tego stopnia, że eksport łotewski poniósł poważne straty. Opinia publiczna odruchowo domagała się uzdrowienia bilansu. Rok 1932 przyniósł następujące cyfry:

Import z Polski do Łotwy — 1093 tys. latów.

Eksport z Łotwy do Polski — 4879 tys. latów.

Bilans ten aczkolwiek pasywny dla Łotwy zmniejszył jednak import z Polski, o

blisko 4 razy, zostawiając eksport łotewski na tym samym poziomie. Bezwzględnie objaw ten dla polskiego eksportu był niekorzystny, ale, biorąc go z punktu widzenia ekonomii, krok ten był bezwzględnie pożyteczny. Ten stosunek bilansu mógł się utworzyć przy korzystnym dla stron obu wzroście cyfr jak importu tak i eksportu.

DWIE DROGI.

Obecnie kompetentne czynniki rozważają dwie drogi ku uzdrowieniu stosunków handlowych. Pierwsza droga — to droga indywidualnych konkretnych tranzakcji handlowych. Zdaniem moim nie jest to metoda, mogąca dać realne rezultaty. Tranzakcje oddzielnej firmy czy oddzielnego kupca nosić będą zawsze charakter epizodyczny i nie wpłyną na całokształt gospodarczych stosunków.

Głębszą i realniejszą formą jest droga polityki handlowo-przemysłowej. Posunięcia tej polityki mogą zrealizować szereg postulatów, mogą rozwiązać szereg skomplikowanych zagadnień.

Należy szukać wyjścia z obecnej sytuacji, należy wynaleźć przyczyny, dla których eksport z Łotwy do Polski nie rozwija się. Hamują go cło, taryfy przewozowe. Hamuje go fakt, że ceny towarów łotewskich są zbyt wysokie. Tłumaczy się to faktem, że nie są one obliczone na szeroki rynek zbytu. Dotychczas eksport łotewski, nosił charakter dorywczy. Ale o ile Polska pójdzie na szerokie obroty z Łotwą powstanie inna kalkulacja i inne dostępne ceny. Bilans będzie zawsze pasywny dla Łotwy. Olbrzymi import węgla i pochod-

nych, nafty itd. z Polski jest korzystniejszy nieraz, niż z innych krajów, stąd niemożliwość jego zmniejszenia. Mówiąc o równowadze, nie mówi się koniecznie o równym bilansie importu i eksportu. Równowagę uzyskać można przez pewne zamówienia, przez inwestycje polskiego kapitału na Łotwie. Częściowe porozumienie w tej dziedzinie zostało osiągnięte. Pewną rolę odegrać mogą tu towary, które Łotwa już eksportuje do Polski: wyroby łotewskich fabryk chemicznych, fabryk papieru itd.

Zdaniem moim, stosunki gospodarcze między Polską a Łotwą wcześniej czy później dojdą do normalnego stanu. Uzdrowienie ich jest postulatem nie tylko gospodarczym, ale politycznym. Obecnie więcej niż kiedykolwiek, potrzeba nam gospodarczego porozumienia, a niezaprzeczenie porozumienie tego rodzaju wzmocni najlepiej opinię publiczną.

Dr. Zdzisław Łecki.

I Sekretarz poselstwa R. P. w Rydze.

Prasa łotewska

Pierwszą datą historyczną w prasie łotewskiej jest rok 1797, gdy pastor Maciej St. b. ba wydawać zaczął pierwsze pismo łotewskie „Latviska Gadda Grammata” (Rocznik łotewski) ukazujące się cztery razy do roku.

W XIX wieku powstał już szereg mniejszych i większych pism w języku łotewskim, ukazujących się w Rydze, Lipawie a także w Petersburgu. Rok 1905 był rokiem niezmiernie ciężkim dla prasy łotewskiej gdyż ciągłe konfiskaty i areszty redaktorów i współpracowników pism nie mogły doprowadzić do regularnego funkcjonowania dzienników. W roku 1906 zniesiono surową cenzurę i od chwili tej zaczyna się rozkwit prasy łotewskiej.

Z pism, wychodzących przed wojną na pierwszym miejscu wymienić należy największy do dziś dziennik łotewski „Janaukas Zinas” (Ostatnie wiadomości) wydawane przez panią E. Benjaminsz i redagowane przez p. A. Benjaminsz. Pismo to posiada największy nakład zśród pism łotewskich dzięki niezmiernie bogatemu działowi informacji miejscowych i zagranicznych.

Poza „Janaukas Zinas” najpoważniejszymi dziennikami Rygi są: „Brīhwa Seme” (Wolna ziemia), organ partii włościańskiej, „Sozialde-

mokrats”, organ socjalistów i „Latvis” (Łotysz) organ partii Zjednoczenia Narodowego. Pismem poświęconem zagadnieniom wojska jest „Latvijas Kareivis” (Wojak łotewski), a organem oficjalnym jest „Valdības Vestnesis” (Monitor Rządowy).

Prasa mniejszościowa niemiecka reprezentowana jest przez „Rigische Rundschau” i „Riga am Sonntag”. W ostatnich dniach ukazało się również pismo orientacji hitlerowskiej pod nazwą „Deutsche Zeitung”. Największym organem prasowym nad północnym Bałtykiem rozchodzącym się w ogromnym nakładzie jest rosyjskie „Sevodnia” (Dziś) z dodatkiem „Sevodnia Wieczorem” (Dziś wieczorem). Pismo to pozostające pod wybitnym kierownictwem redaktorów Hanfmana, Krumińskiego, Milruda i Kharitona rozchodzi się również na Litwę, Estonię i Finlandję. Doskonałe informacje, bogaty dział feljetonowy i najlepsze reportaże z Rosji Sowieckiej tworzą główne działy tego pisma. Zasadniczym kierunkiem „Sevodnia” jest walka z komunizmem i przynależność, że na tem polu pismo to położyło zasługi. Podkreślić należy bardzo życzliwy stosunek do Polski.

Łotewskie typy ludowe

Kobiety łotewskie zachowały dotychczas męskie stroje.

Przedstawiciele Estonji i Łotwy w Polsce

ESTONJA:

Kaarel Robert Pusta Poseł Nadzwyczajny i Min. Pełnomocny Warszawa Al. Ujazdowska 19-4.

Zygmunt Kiltynowicz, konsul honorowy — Warszawa.

Witold Kukowski, konsul honorowy Gdynia.

Kazimierz Zardecki, konsul honorowy — Lwów.

Roman Ruciński, konsul honorowy, Wilno.

Witold Kukowski, konsul hon. w Gdańsku, Elisabethwall 9.

LOTWA:

Olgerd Grosvald, Poseł Nadzw. i Min. Pełnomocny Warszawa, Sokołna 6.

Lódź vacat, konsul honorowy.

Feliks Donass, konsul, Wilno, Piaskowa 3-2.

Ignacy Niedbał, konsul honorowy, Poznań.

27 Grudnia 2, okręgi poznański i pomorski.

Wit Sulimirski, konsul honorowy, Lwów.

Romanowicza 1.

M. Aleksander Birniecki, konsul, Gdańsk

Langfuhr, Jäschkentalerweg 14-15.

Przyjaciel Polski

Dr. Libetis, lekarz naczelny i dyrektor słynnego uzdrowiska łotewskiego w Kemeru, jest jednym z czołowych pionierów ruchu polsko-łotewskiego. Chcąc umożliwić pracę zbliżenia również w dziedzinie medycyny, Dr. Libetis udziela dla lekarzy polskich zarówno jak dla studentów medyków Uniwersyteatów polskich daleko idących udogodnień i zniżek w czasie pobytu w Kemeru.

Wspaniale technicznie postawione kąpiele błotne i siarczane w Kemeru, olbrzymi wzrost tego wielkiego uzdrowiska łotewskiego dzięki sprężystej energicznej pracy Dr. Libetisa, postawiły Kemeru w rządzie największych uzdrowisk europejskich. Dr. Libetis pragnie połączyć przyjemne z pożytecznym, wykorzystując sezon, wielkiego ożywienia tego centrum leczniczego Łotwy dla przeprowadzenia nowej akcji polsko-łotewskiego zbliżenia na nowym małym wykorzystaniem dotychczas polu medycyny.

Zwiedz**ESTONJĘ**

piękny kraj północny — skarbiec dla turysty.

Zobaczysz piękno jej średnowiecznych miast. Wyleczysz swe choroby w jej cudotwórczych uzdrowiskach. Spędzisz czas przyjemnie i tanio.

TALLINN, NARVA, TARTU, PIECZORY
— **PÄRNU, HAAPSALU, KURESAARE, NARVA-JOESUU.**Wszelkich informacyj udzieli: **TOURING CLUB d'ESTONIE — TALLINN, RÜÜTLI NR. 2.**Dr. H. ALWER
Prezydent miasta Hapsali.**Skarby przyrody i historii****Uzdrowiska estońskie — Tradycja Tallina i Tartu**

Dr. A. Alwer, president of the city of Hapsal speaks to us about the wealth of his country. The curative muds of the shores of the Baltic attire hundreds of patients. The towns of Estonia, with their picturesque mediaeval aspect and their old legends offer a special interest for the foreign tourists. The cloister of Petseri has conserved its character of the old Moscovia. A reciprocal exchange of tourists is necessary for the closest bringing together of our countries.

*Soovisi sulle aruand
lõuad uuestest li, sunn
Tõuad kaitsema. ei-
kajast, tõi vanaid miid,
põhjalasid romaani-
list kelle vanaid.*

H. Alwer

Le Dr. H. Alwer, président de la ville de Hapsal nous parle des richesses de son pays. Les boues curatives des bords de la mer Baltique attirent des centaines de malades. Les villes d'Estonie avec leur aspect pittoresque du moyen-âge et leurs vieilles légendes offrent un intérêt tout spécial pour les touristes étrangers. Le cloître de Petseri a conservé le caractère de la vieille Moscovie. Un échange réciproque de touristes est nécessaire pour le rapprochement de nos pays.

Na południu — słońce, kwiaty i owoce, barwne śródziemnomorskie pejzaże. Na północy — mrozy, zawieje śnieżne, lodowate wichury. Oto krzywdzące północ pojęcie ogółu ludzi.

A przecież przyroda obdarzyła swymi bogactwami nie tylko ciepłe południe. Ona nie zapomniała i o północy. Obdarzyła ją nie tylko poezją białych nocy, blaskiem polarnych zorzy, spokojnym kojącym pięknem błękitnych fjordów; dała ona jej ponadto szereg bogactw leczniczych, których północ chętnie udziela przybyszom z południa.

Skromnym krajem północy, posiadającym te właśnie bogactwa jest Estonia. Przyroda nie poskąpiła jej łagodnego, zdrowego, morskiego klimatu, kąpiei w morzu i morskich cudotwórczych szlamów. Dokoła ośrodków tych bogactw powstały uzdrowiska. Nad brzegiem Bałtyku wyrosły Haapsalu, Kuresaare (Arensburg) Pärnu i Narva-Joensuu. Uzdrowiska te mają długą tradycję i przyciągają setki kuracjuszy. Cudotwórcze szlasy estońskie wytwarzane są przez setki lat trwający proces biochemiczny. Zasadniczo różnią się one od wulkanicznych szlamów południowych tem, że wydobywa się jej w zimnej postaci z dna niegłębokiej zatoki. (Np. w Haapsali). Ale poza leczniczymi bogactwami swych miejscowości nadmorskich po-

siada Estonia i inne skarby swej historii i swego folkloru.

MUZEUM ŚREDNOWIECZNE.

Cała Estonia to jedno muzeum średnowieczne. Na każdym kroku wyrastają pamiątki jej historii. Stare miasta, gdzie przewinęły się zbrojne zastępy Waldemara duńskiego, gdzie żyją jeszcze wspomnienia kawalerów mieczowych, gdzie szare bastiony pamiętają dziańskich szwedzkich rajtarów, gdzie pod sklepieniami ponurych bram dzwoniły niegdyś podkowy ciężkiej polskiej huzarii.

Tallin, z jego starym w 1219 roku przez Waldemara zbudowanym zamkiem wyszohrodzkim, ze swymi duńskimi kościołami, szwedzkimi bastionami i wieżami pamiętajacymi mieczowych kawalerów — to historia estońskiego narodu. Narwa — to rycerska kronika wojen. Tu dumnie spoglądają na siebie dwa stare zamki średnowieczne. Zamek Hermana wnieśli kawalerowie zakonni, a wprost przed nim na rozkaz księcia moskiewskiego Iwana III, wyrósł zamek Iwanogrodzki. Mieczowcy bronili tu swych twierdz;

Oredownik przymierza nad Bałtykiem
Minister Pusta

Z powodu wyjazdu Ministra Pełnomocnego i Posła nadzwyczajnego Republiki Estońskiej w Warszawie, p. K. R. Pusty do Bukaresztu i Pragi nie mogliśmy otrzymać na czas artykułu jego o stosunkach polsko-estońskich, przeznaczanego dla specjalnego Numeru Bałtyckiego. Artykuł ten ukaże się na łamach naszych Wydawnictw w najbliższym czasie.

Poglądy p. Ministra Pusty na sytuację polityczną i gospodarczą są tem ciekawsze, że Minister Pusta należy do rządu najwybitniejszych polityków swego kraju i jest gerącym zwolennikiem idei zblżenia

państw bałtyckich.

Minister Pusta zapisał się zaszczytnie w historii swego kraju jako Minister Spraw Zagranicznych. Estonji następnie jako poseł estoński w Paryżu. Na stanowisku tem Min. Pusta pozostawał przez przeszło 13 lat i jego autorytet i popularność, jaką się cieszył we Francji odegrały dużą rolę dla ekspansji estońskiej na Zachodzie. Przeniesienie Min. Pusty na stanowisko posła Estonji w Warszawie świadczy o znaczeniu, jakie przywiązuje Estonia do spraw gospodarczego i politycznego porozumienia nad Bałtykiem.

To - czego nie dadzą

1215

wielkie uzdrowiska zachodnie, da każdemu mądrym i oszczędnemu człowiekowi

Haapsalu**(Estonja)**

- a przedewszystkiem jego
- I) klimat,
 - II) kąpiele morskie,
 - III) cudotwórcze szlasy morskie,

którym setki kuracjuszy zawdzięczają zupełne pozbycie się reumatyzmu stawów i mięśni, podagry, choroby nerwów peryferycznych, ischiasu, rozmaitych chorób kobiecych, tuberkulów stawów i kości.

Zakaźnych chorych się nie przyjmując.

Prospekty na żądanie wysyła
HAAPSALU (Estonja) Linnavalitsus.

Fragment starego Tallina

dumny Karol XII uległ tu Piotrowi Wielkiemu. Stare poszczerbione mury widziały wiele krwi, wiele klęsk i wiele zwycięstw.

Tartu — serce estońskiego ducha, wybudowane przez Krzyżaków. W ruinach wspaniałej katedry żyją tu wspomnienia złotej epoki szwedzkiej, epoki humanitarnych reform, rozpoczętych przez króla Stefana Batorego. Tu jedyna w szlachetnie w Estonji, założona w r. 1632 przez Gustawa Adolfa skupia dokoła siebie elitę umysłową kraju. We wspaniałym pałacu podmiejskim Raadi mieści się najbogatsze muzeum etnograficzne Estonji.

ZYWE LEGENDY.

Wszędzie po całej Estonji znajdzie turysta pamiątki przeszłych wieków, wszędzie usłyszy stare legendy, niespisane, podawane z ust do ust. W zamku arensburskim zobaczy pokoi, w którym przed kilkunastu laty znalazł się żywcem zamurowanego rycerza-więźnia, siedzącego przy stole, pochylonego nad pustym kubkiem.

W ruinach Hapsalskiego zamku biskupiego ujrzy między dwoma gotyckimi oknami nieudolnie wyciosaną w kamieniu postać również żywcem zamurowanego zakonnika. A w nocce księżycowe w wąskim oknie kaplicy zobaczy uwiedzioną przez nieszczęsnego mnicha — Białą Damę. W Pieczorach zobaczy jedyną zakątek świata, gdzie nietknięta została wieś rosyjska. Zobaczy ją taką, jaką była za Iwana Groźnego i pierwszych Romanowów. Wysokie mury klasztoru, różnobarwne kopułki cerkwi, brodati mniszki, sędziwy pustelnik z białym szkieletem, wymalowanym na czarnym habicie, a wreszcie kilkukilometrowe podziemia — zazdrośnie strzegą tajemnic tego, jedynego może na świecie całym niezmienionego prawosławnego klasztoru.

Naród estoński jest z natury serdeczny i gościnny, a przyjaźń łącząca go z Polską wytwarza konieczność głębszego poznania się.

Dotychczas wzajemne zainteresowanie objawiało się raczej w sferach oficjalnych, należałoby je rozwinąć na szersze koła społeczeństwa. Powinno się organizować wycieczki, wymieniać w czasie letnich miesięcy działkę szkolną, aby w młodzież już wpoić nasze tradycje sąsiedzkie.

W ten sposób przy konsekwentnej pracy w przeciągu kilku lat dokonać można wielkiego dzieła.

Polski Przemysł Cukrowniczy

Cytry, które mówią o rozwoju polskiego cukrownictwa

Gdynia stała się podstawą dla wysyłek polskiego cukru eksportowego

Polska posiada na swym terytorjum obecnie ogółem 64 czynnych cukrowni, które są zrzeszone w dwóch Związkach, mianowicie: w Związku Zachodnio - Polskiego Przemysłu Cukrowniczego w Poznaniu (22 cukrownie) oraz Związku Zawodowym Cukrowni b. Królestwa Polskiego, Wołyńska, Małopolski i Śląska w Warszawie (42 cukrownie).

Jako wspólna reprezentacja obu Związków powołana jest Rada Naczelna Poi-

skiego Przemysłu Cukrowniczego, której zadaniem jest także prowadzenie jednolitej polityki gospodarczej cukrownictwa. Pod egidą Rady Naczelnej prowadzone są Instytut Przemysłu Cukrowniczego w Polsce (naukowe badania z dziedziny cukrownictwa, porady fachowe itd.) wraz z Centralnym Laboratorium Cukrowniczym, „Gazeta Cukrownicza” jako organ fachowy, Delegacja Nasienna, akcja propagandowa itp. wspólne sprawy.

Bank Cukrownictwa w Poznaniu

Pod względem sprzedaży cukru obydwie Związki są połączone konwencją, która normuje warunki sprzedaży a ponadto większa część cukrowni należy do wspólnej sprzedaży cukru tak w kraju jak na eksport — na wspólny rachunek. Sprzedaż tę ma sobie powierzona, jako centralna instytucja sprzedająca, Bank Cukrownictwa

S. A. w Poznaniu z Oddziałami w Warszawie i we Lwowie. Regularne zaopatrywanie całego rynku krajowego zapewnione jest przez racjonalnie rozbudowaną sieć składnic Banku, miejsc sprzedaży cukru oraz większych i mniejszych hurtowników.

Rzeczwi polskiego cukrownictwa charakteryzują następujące cyfry:

Kampanja	Przerób buraków ton	Produkcja cukru w wart. c. b. ton	Konsumcja ton	Ekspert ton
1921/22	1.031.880	159.735	132.465	39.358
1925/26	3.601.333	521.264	267.255	236.195
1929/30	5.953.053	822.856	346.366	421.510
1930/31	4.633.025	698.798	334.431	292.888
1931/32	2.736.572	443.871	ca. 298.597	ca. 268.836

Jak z cyfr tych wynika, osiągnięto najwyższą produkcję w kampanji 1929/30, poczem w związku z zaostrzającym się ogólnym - światowym kryzysem cukrowniczym, musiało nastąpić ograniczenie produkcji do

Przez Gdynię

Corocznie ma polskie cukrownictwo do umieszczenia poważne ilości cukru na rynkach zagranicznych, pryncem głównymi odbiorcami są Anglja i Holandja, a ostatnio w coraz większej mierze też kraje Bałtyckie. Transporty cukru eksportowego są kierowane przez porty na drogę morską i dawniej szły one przez Gdańsk a częściowo przez Szczecin i Hamburg. Po powstaniu portu w Gdyni stworzona przez cukrownie zachodnio - polskie osobna spółka pod firmą „Cukroport” Składy Portowe Zachodnio - Polskich Cukrowni Sp. z ogr. por. w Poznaniu wybudowała na placach uzyskanych przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu dotychczas trzy duże magazyny, stwarzając tak główny punkt oparcia dla eksportu cukru polskiego. Posiadanie tych magazynów umożliwiło kierowanie transportów tego cukru w coraz większej mierze przez Gdynię. I tak w kampanji

ram wskazanych możliwością zbytu na rynkach odbiorczych. W kampanji 1932/33 przerobiono okragle 2.357.000 ton buraków i wyprodukowano 370.600 cukru.

1928/29 wysłano — poraz pierwszy — 21.000 ton cukru do Gdyni, czyli zaledwie 7 procent całego eksportu. W kampanji 1929/30 wysyłki te wzrosły do 82.500 ton i 20 procent eksportu. W kampanji 1930/31 nastąpił dalszy wzrost do 104.000 ton, co stanowiło 33 procent eksportu. W kampanji 1931/32 wreszcie skierowano już blisko połowę całego eksportu przez Gdynię, mianowicie okragle 100.000 ton.

Zaznaczyć wypada, że z portów w Szczecinie i Hamburgu cukrownictwo polskie w ostatnich kilku latach już wcale nie korzystało. W obecnej kampanji 1932/33, gdy dopiero część eksportu cukru została wykonana, wysyłki te w przeważnej części (45.000 ton) skierowano do Gdyni, a pewną część (9.000 ton) do Gdańska. Gdynia stała się zatem główną podstawą dla wysyłek polskiego cukru eksportowego.

J. S.

„CUKROPORT”

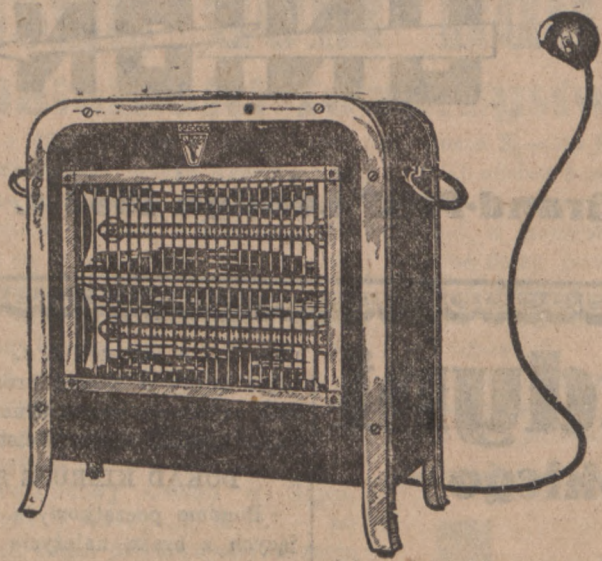
SKŁADY PORTOWE ZACHODNIO - POLSKICH CUKROWNI
SP. Z OGR. POR.

w Poznaniu — ulica Seweryna Mielżyńskiego 7.

1041

Udziałowcami są 24 cukrownie zachodnio-polskie, zrzeszone w Związku Zachodnio-Polskiego Przemysłu Cukrowniczego w Poznaniu. — Spółka posiada w Gdyni trzy magazyny portowe o łącznej powierzchni używalnej przeszło 17.000 m² i pojemności przeszło 60.000 ton cukru.

TYLKO DOSKONAŁEJ JAKOŚCI APARATY ELEKTRYCZNE

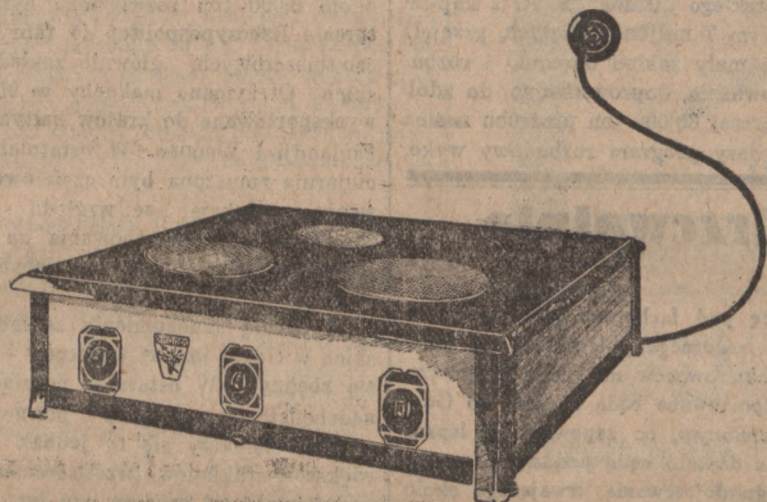

PIECYK ODBŁYSKOWY

Z N A K

OCHRONNY

KUCHENKA ELEKTRYCZNA

DAJĄ MOŻNOŚĆ TRWAŁEGO
I POWSZECHNEGO STOSOWANIA

prądu elektrycznego

DO CELÓW

GOSPODARSTWA DOMOWEGO

WŁASNA WYTWÓRNIA APARATÓW:

POMORSKA ELEKTROWNIA KRAJOWA

„GRÓDEK”
S. A.
TORUŃ MICKIEWICZA 5.

SPRZEDAŻ i INFORMACJE:

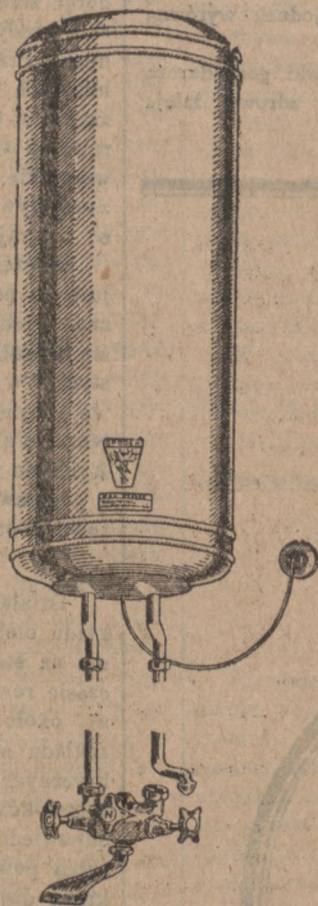
G D Y N I A: MIEJSKIE ZAKŁADY
ELEKTRYCZNE.

GRUDZIĄDZ: POWIATOWA CENTRALA
ELEKTR., Ks. Butkiewicza 8.

T O R U Ń : „GRÓDEK”, MICKIEWICZA 5.

WARSZAWA: INŻ. K. RYCHARD,
Marszałkowska 140.

WEJHEROWO: MIEJSKIE ZAKŁADY
ELEKTRYCZNE.

BULJER ELEKTRYCZNY
Z A W S Z E
G O R A C A W O D A!

ELEKTRYFIKACJA GOSPODARSTWA DOMOWEGO JEST DOWODEM POSTĘPU!

Zakłady wyrobów skórzanych

1217

Specjalność:

SKÓRA

chromowa i pedeszowa

założone

1877

Tallinn, Estonia

Eksport zagranicę

FABRYKA OBUWIA

Sp. Akc. „GLOBUS”

wyrabiająca obuwie pod marką

== Najwyższe nagrody na wszystkich wystawach. „Grand-Prix” Londyn 1932 r. ==

Przemysł olejarski w Gdyni

Zakłady Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego „Union” S. A.

„Union” Fat & Oil Works Limited

One of the port-industries of Gdynia is a large oil-industry. This kind of productiveness is represented by „Union” Fat & Oil Works Limited. The purpose of this outpost is to replace present import of vegetable, exotic and transmarine fat and oil — by the native production. The beginning of the Oil factory in Gdynia dates from 1929, when began the building of a large oil-factory under the firm Oil-Mill of Gdynia. C. In 1932 a group of English producers of fat — Unilever Limited in London called to life the Society — „Union” Fat & Oil Works Limited with the stock capital of 7 millions złoty.

This Society acquired the oil-factory and developed it to such an extent that it transforms at present about 60.000 tons of seed-product yearly. The so produced vegetable oil and fat, in the quantity of about 6.00 tons has found purchasers in Poland, and 95% of the obtained oil-cake was exported to the Baltic countries: Danmark, Finland und Germany. With the mobilisation of the Oil-Works in Gdynia the import of fat and oil becomes unnecessary. The Oil Works in Gdynia, properly supported financially and technically by the english group of fat's producers „Unilever Limited”, will, play undoubtedly a very important part both in the development of the City and port of Gdynia and in our commercial relations with the Baltic States.

Port gdyni, którego budowa podjęta była z myślą o niezależeniu się od portów obcych, głównie niemieckich, wykazuje z roku na rok coraz większy tonaż portowy zarówno w eksporcie jak i w imporcie. Właściwe swe zadanie jednak spełni port gdyni dopiero wtedy, jeżeli w ślad za wzrostem przeładunków postępować będzie uprzemysłowienie portu i miasta. Życie gospodarcze Polski dążyć musi do skoncentrowania w Gdyni tych gałęzi przemysłu, które bądź opierają się na surowcu importowanym, bądź też wytworząją produkty przeznaczone na eksport.

Jednym z typowych przemysłów portowych jest wielki przemysł olejarski. Ten rodzaj wytwórczości jest już w Gdyni reprezentowany przez Zakłady Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego „Union” S. A. (brzmienie w języku angielskim: „Union” Fat & Oil Works Limited). Zadaniem tej placówki ma być zastąpienie dotychczasowego importu tłuszczów i olejów roślinnych egzotycznych i zamorskich przez krajową produkcję.

Jak wiadomo, dotychczas te gatunki surowca tłuszczowego stanowiły w bilansie handlu wym Polski poważną pozycję.

Przywóz tłuszczów i olejów roślinnych w ostatnich 4 latach wynosił:

1929 — 50.300 t. wartości zł. 72.700.000

1930 — 42.260 t. wartości zł. 56.500.000

1931 — 34.800 t. wartości zł. 34.600.000

1932 — 22.600 t. wartości zł. 17.200.000

Powyższe liczby wskazują, że myśl zorganizowania własnego polskiego ośrodka surowców tłuszczowych roślinnych jest zdrowa i gospodarczo uzasadniona.

PRODUKCJA GDYŃSKIEJ OLEJARNI.

Początek zakładu olejarskiego w Gdyni datuje się od r. 1929, w którym to roku rozpoczęto budowę zakładu olejarskiego pod firmą Gdynińska Olejarnia S. A. o zdolności wy-

twórczej 12—14.000 ton przerobu nasion olejnych rocznie.

W roku 1932 grupa tłuszczowa angielska Unilever Limited w Londynie powołała do życia towarzystwo „Zakłady Przemysłu Tłuszczowego i Olejarskiego „Union” S. A. z kapitałem zakładowym 7 milionów złotych, przejęła istniejącą już małą zakład olejarski i rozbudowała go poważnie, doprowadzając do zdolności przetwórczej 60.000 ton przerobu nasion rocznie. Pierwszy program rozbudowy wyko-

Pierwsza w Polsce dojrzewalnia bananów

W bież. tygodniu uruchomiona zostanie w Gdyni przez Duńską—Polską Centralę Owoców, Sp. z o. o. pierwsza w Polsce dojrzewalnia bananów. Banany, importowane do nas drogą morską z Danii i Szwecji, przybywały dotychczas w stanie gotowym do konsumpcji, wskutek tego jednakże, że dojście owoców do stanu dojrzałego odbywało się podczas transportu w warunkach nieodpowiednich, jakość towaru pozostawiała wiele do życzenia. Ponadto ze względu na przewóz dojrzewających bananów na znaczną bądź co bądź odległość i szczególną wrażliwość tego gatunku owoców, ulegały one w znacznym stopniu zepsuciu, powodując dotkliwe straty, co z kolei podrażało ceny sprzedaży. Utworzenie w Gdyni dojrzewalni bananów,

znajdującej się pod fachowym kierownictwem, daje rękojmię znacznego polepszenia się jakości tego gatunku owoców na rynku krajowym.

Banany importowane będą obecnie do Gdyni w stanie zielonym, co zapewnia im lepszą konserwację tu dopiero będą poddawane procesowi sztucznego dojrzewania, trwającego około 7 dni, poczem już jako produkt gotowy, znajdą się na rynku. Ceny ze względu na wysokość opłat fiskalnych, nie ulegną wprawdzie na razie większej niższe, zostanie to jednak wyrównane wzrostem jakości towaru.

Powstanie tej nowej placówki gospodarczej powitać należy jako przejaw zdrowej inicjatywy i przedsiębiorczości.

Ach! Jak mnie głowa boli!

Nie należy jednak rozpętać. Jakże szczęśliwym jest ten, kto ma Togonal w domu. Przeworna Pani domu kupuje stale tabletki Togonal, gdyż wie dobrze, że ten środek jest dla niej, męża i dzieci potrzebny. Jak wiadomo Togonal zapobiega nagromadzeniu się kwasu moczowego i dlatego tabletki Togonal leczą neuralgię, bóle nerwowe i głowy, reumatyzm, grypę i przeziębienia. Nieszkodliwe dla serca, żołądka i innych organów. Spróbujcie i przekonajcie się sami. Do nabycia we wszystkich aptekach.

Pamiętaj to słowo:

nany był w sierpniu r. z. W drugiej połowie tegoż miesiąca zakład przemysłowy zowocześnie urządzony został uruchomiony, rozpoczynając przerób nasion olejnych egzotycznych.

DOKĄD KIERUJE SIĘ WYWÓZ.

Pomimo początkowych trudności, wynikających z braku należyte wyszkolonego personelu i innych przyczyn natury technicznej, zakład przemysłowy wypełnia całkowicie swe zadanie. Do końca r. ub. przerobione było przeszło 14.000 ton nasion olejnych. Wyprodukowane oleje i tłuszcze roślinne w ilości około 6.000 ton rozwiezione były po całym terenie Rzeczypospolitej do fabryk przetwórczo-tłuszczowych, głównie zakładów mydlarskich. Otrzymane makiuchy w 95% zostały wyeksportowane do krajów bałtyckich: Danii, Finlandji i Niemiec. W ostatnich miesiącach olejarnia zmuszona była częściowo ograniczyć swoją produkcję ze względu na znaczne zmniejszenie zapotrzebowania na rynku krajowym w związku z zaostrzającym się kryzysem.

Z chwilą uruchomienia zakładów olejarskich w Gdyni import tłuszczów i olejów staje się zbędny. W ostatnich miesiącach jeszcze nadchodzili z zagranicy pewne partje tłuszczów, utrzymywane się to jednak faktem, że większość zakładów przetwórczo-tłuszczowych pozostawała od szeregu już lat w kontakcie ze swoimi zagranicznymi dostawcami, a stąd dotąd zmuszeni są, dzięki uzyskiwanym zagranią kredytem, korzystać ze źródeł zagranicznych. Przywóz jednak stale maleje i w najbliższych miesiącach całkowicie zniknie, gdyż zarówno we własnym swym interesie, jak również i w interesie ogólnogospodarczym wszystkie zakłady przetwórczo-tłuszczowe zaopatrywać się będą w potrzebne im surowce w krajowych ośrodkach produkcji.

Znaczenie zakładu olejarskiego w Gdyni jest dla portu i miasta Gdyni nadzwyczaj ważne. Przez powstanie tego zakładu zwiększył się wydatnie tonaż w przywozie nasion olejnych i w eksporcie makiuchów. Linje okrętowe „Żegluga Polskiej” pozyskały dobrego klienta. Faktem jest, że transporty nasion olejnych do Gdynińskiej Olejarni stanowią jedną z podstaw istnienia i zatrudnienia linii okrętowej Rotterdam — Gdynia.

GIEŁDA TŁUSZCZOWA.

Działalność przemysłowa i handlowa zakładu olejarskiego odbija się bardzo korzystnie na stosunkach portu i miasta Gdyni. W czasie rozbudowy zakładu znalazło zatrudnienie około 560 robotników. Po uruchomieniu zakładu stan zatrudnionych robotników fabrycznych stałych wynosi około 260 ludzi, robotników transportowych 70—80; pozatem, odpowiedni personel biurowy i fabryczny. Wysyłka poważnych ilości olejów do wewnątrz kraju daje przewozy i odpowiednie dochody kolejom.

W miarę rozbudowy tej placówki przemysłowej Gdynia stanie się ośrodkiem nie tylko wytwórczości, lecz i handlu surowcami tłuszczowymi. Niewątpliwie w niedługim czasie zorganizowana tu będzie giełda tłuszczowa, która będzie miarodajna dla całego zaplecza polskiego.

Zakłady olejarskie w Gdyni, oparte na zdrowych zasadach gospodarczych, należyte dotowane finansowo i technicznie przez angielską grupę tłuszczową Unilever Limited w Londynie, odegrają niewątpliwie bardzo ważną rolę w rozwoju i rozbudowie miasta i portu Gdyni.

Towarzystwo Krenholmskiej Manufaktury sp. akc.

Krenholm pod Narwą, Estonia

500,000 wrzecion, 4000 krosien wyrabia przędzę z bawełny egipskiej i amerykańskiej jakoteż tkaniny bawełniane.

Wyłączny przedstawiciel na Polskę:

Anatol Frumkin, Łódź, Cegielniana 19, tel. 117-18.

1627

Własny dom nad polskim morzem

Z działalności Towarzystwa Budowy Osiedli w Gdyni

Od jesieni r. 1931 istnieje w Gdyni Towarzystwo Budowy Osiedli, Spółka Akcyjna o kapitale zakładowym jednego miliona złotych. Jest to instytucja miejska, której wszystkie akcje znajdują się w posiadaniu gminy m. Gdyni, przyczem prezesem Rady Nadzorczej jest z urzędu Komisarz Rządu, a członkami tej Rady oraz Komisji Rewizyjnej — członkowie Rady Miejskiej, a także specjaliści budowlani z poza Rady Miejskiej. Zarząd TBO. składa się z trzech osób, a na jego czele stoi dyrektor Henryk Jeziorowski.

Towarzystwo Budowy Osiedli w Gdyni, zwane popularnie w skrócie „T. B. O.” — powołano do życia celem przeprowadzenia racjonalnej miejskiej polityki gruntowej i polityki budowlanej. W tym celu TBO. współpracuje ściśle z Komitetem Rozbudowy m. Gdyni.

TBO. otrzymało do parcelacji zakupione w swoim czasie przez miasto tereny prywatne na Oksywiu i Oblużu, następnie tereny działek leśnych uzyskane od Sk. Państwa pod rozbudowę Gdyni, a ostatnio nadane miastu grunty dawnych domen państwowych Redłowa i Witomina. Ogólny obszar posiadanych przez TBO. gruntów wynosi 390 ha 40 a 36 metrów kwadr.

Zywność TBO. ilustruje wzrost stanu posiadania gruntów, a mianowicie: na początku swego istnienia posiadało TBO. tylko 316.169 mtr. kwadr. terenów do parcelacji, w r. 1932 już 914.096 mtr. kwadr., a obecnie około 4 milionów mtr. kwadr. Całkowity majątek TBO. wraz z kapitałem akcyjnym i terenami wyraża się sumą około 20 milionów złotych.

Właściwa działalność TBO., t. j. — dokonanie pomiarów na tych olbrzymich obszarach parcelacji, sprzedaży gruntów i budowy na nich domów rozpoczęła się we wrześniu r. 1932. Najprzód rozpoczęto budowę domków na gruntach dawnej domeny państwowej Witomina. Obecnie stoi tam już 43 małych jednorodzinnych domków, wybudowanych bądź całkowicie przez TBO. bądź też przy pomocy finansowej i pod nadzorem technicznym TBO. Wszystkie domki, budowane przez TBO., urządzone są według ostatnich wymagań techniki i higieny, z oświetleniem elektrycznym, wodociągami, kanalizacją itd. Na Witominie powstaje wzorowa dzielnica zabudowań z parcelami, na których uprawia się warzywnictwo, oraz racjonalną hodowlę drobiu i zwierząt futerkowych. Dzielnica ta będzie miała na celu doprowadzenie miasta, które dotąd w wielkich ilościach sprowadza warzywa i drób z obszaru gdańskiego. Przez zaprowadzenie ogródków i hodowli kaczki posiadacz domku na Witominie ma źródło dochodów z pracy na własnym kawałku ziemi. Do prowadzenia hodowli drobiu oraz warzyw TBO. zatrudnia wyszkolonego instruktora.

W r. ub. powstało również kilkanaście domków mniejszych i większych na „Działkach leśnych”. W tym roku tak na Witominie, jak i na „Działkach leśnych” — ruch budowlany znacznie się powiększył, a także rozpoczęła się budowa Redłowa. Na „Działkach leśnych” buduje się obecnie oddział Pomorskiej Szkoły Sztuk Pięknych.

W Redłowie powstanie dzielnica willowa, przylegająca z jednej strony do morza, a z drugiej do głównej arterji komunikacyjnej, łączącej polskie wybrzeże z Gdańskiem. Cała ta dzielnica okolona jest pięknym lasem, wśród którego powstanie w niedalekiej przyszłości właściwe kąpielisko morskie.

Akcja TBO. spotkała się z pełnym zaufaniem sfer zainteresowanych, czego dowodem bardzo liczne zgłoszenia obywateli ze wszystkich dzielnic Polski i południa z wychodźstwa, osiedlających się w Gdyni.

Ceny parcel, sprzedawanych przez TBO. są niemal o 50 proc. niższe od cen pobieranych przez prywatnych posiadaczy gruntów. Jeden metr kwadratowy ziemi pod budowę zalecnie od położenia danej parceli — sprzedaje TBO.

po cenach 2,— do 8,— złotych.

TBO. udziela bezpłatnie porad budowlanych na życzenie sprawuje nadzór nad wznoszonymi domami, w szczególności zaś buduje znormalizowane domy, przeznaczone na sprzedaż. Obecnie rozpoczyna budowę pierwszej serii domków w liczbie około 50. Domki te są 2, 3 i 4 izbowe.

Gdynia, stworzona wysiłkiem całego narodu, niezwykłą energią i iniejątywą Rządu Marszałka Piłsudskiego, jest obecnie najkorzyst-

niejszym miejscem lokaty kapitałów. W Gdyni istnieją najprzeróżniejsze możliwości zakładowania placówek przemysłowych, rzemieślniczych, handlowych i t. p., a pieniądź, zużyty umiejętnie w jednym, rdzennie polskim mieście portowym, oprocentowuje się znakomicie.

TBO., spełniając doniosłe zadanie zapewnienia własnego dachu nad głową nawet najmniej zamożnym, odgrywa wybitną rolę w ogólnym dziele rozbudowy Gdyni — tej prawdziwej dumy Narodu.

Panflavin
PASTYLKI
STANIAŁY!

ZNANE PASTYLKI PANFLAVIN
SĄ OBECNIE DO NABYCIA PO CENIE
ZŁ. 2.95

DO NABYCIA W APTEKACH

BAYER

ZALECANE PRZEZ LEKARZY DLA OCHRONY PRZED ZAPALENIEM GARDŁKA, PRZEZIĘBIENIEM, GRYPĄ

Działalność firmy „Skarbopol”

Najnowocześniejsze urządzenia dla przeladunku węgla w porcie gdynińskim — Stały wzrost eksportu

Do rzędu przodujących w porcie gdynińskim przedsiębiorstw przeladunkowych należy bezspornie firma „Skarbopol”, własność kopalń skarbowych „Skarbofermu” na Górnym Śląsku, dokonywująca przeladunku węgla tych kopalń, przeznaczonych na eksport drogą morską.

Firma „Skarbopol” powołana została do życia w r. 1925 w Gdańsku, gdzie początkowo zezbrojony był cały eksport morski węgla polskiego, od r. 1930 jednak punkt ciężkości jej pracy zaczął stopniowo przesuwać się do Gdyni, gdzie zaistniały imponujące urządzenia przeladunkowe, wybudowane na podstawie najnowocześniejszych planów technicznych.

W chwili obecnej firma posiada najlepsze i najsprawniej działające w Gdyni urządzenia dla przeladunku węglowego.

Urządzenie to którego budowa pochłonęła

znaczne sumy, składa się z dwóch zasadniczych części: wyrotnicy wagonowej, skonstruowanej na podstawie opatentowanych planów inżyniera polskiego Wilinka z Grudziądza, podnoszącej całe wagony z węglem i przewracające je do góry dnem, oraz dwóch taśm transportowych, przenoszących węgiel ze zbiornika przy wyrotnicy na sam dół ładowni danego statku. Zdolność przeladunkowa urządzenia jest bardzo wysoka: wynosi ona do 600 ton na godzinę, czyli 1 wagon trzydziesto tonowy w ciągu 3 minut.

Urządzenie przeladunkowe wraz z budynkiem administracyjnym firmy zajmuje obszar 60 tys. mtr. kw. na nabrzeżu duńskim oraz specjalnie dobudowanym mole „Skarbopolu”. Posiadanie własnego mola umożliwia jednocześnie ładowanie dwóch statków.

Powyżej opisane udoskonalenia w dziedzi-

nie technicznej wpływają oczywiście w sposób wysoce korzystny na bilans eksportowy kopalni „Skarbofermu”. Mimo złej koniunktury na rynkach węglowych zagranicą, która spowodowała ogólne skurczenie się eksportu węgla polskiego drogą morską, obrót przeladunkowy „Skarbopolu” wykazuje nadal tendencję wzrostową, sięgając w r. 1931 cyfry 1576 tysięcy ton, a w r. 1932 — 1576 tys. ton. Z tej ostatniej cyfry 68% przeladowano w Gdyni, a 32% w Gdańsku, podczas gdy jeszcze w r. 1930 w Gdańsku przeladowywano 70%, a w Gdyni tylko 30%. Odwrócenie się tego stosunku świadczy również wymownie o doskonałości technicznej urządzenia gdynińskiego.

W chwili obecnej „Skarbopol” pod względem ilości przeladowywanego węgla stoi w Gdyni na drugim miejscu (po koncernie „Robur”), w ogólnym przeladunku węglowym portu gdynińskiego zaś partycypuje w 23,62 proc. W r. 1932 „Skarbopol” przeladował w Gdyni 1-057 tysięcy ton węgla, w przyszłości zaś cyfra ta ma być podniesiona do 1,200 tys. ton.

Zaznaczyć należy na zakończenie, że wobec panującej na rynkach węglowych walki konkurencyjnej, kwestja racjonalnej organizacji czynności przeladunkowych w portach odgrywa pierwszorzędne znaczenie. Dlatego właśnie nowoczesne urządzenia przeladunkowe „Skarbopolu” w Gdyni zwracają na siebie specjalną uwagę; z jednej strony obniżają one koszt przeladunku, z drugiej zaś podając węgiel na samo dno statku, zapobiegają jego kruszeniu się i stratom, jakie z tego powstają. Na czele firmy stoi p. inż. Mirosław Laurecki, zamianowany ostatnio, wicekonsulem honorowym Republiki Łotewskiej.

Tout le matériel concernant l'Estonie et la Lettonie a été rassemblé et rédigé par notre délégué spécial M. le rédacteur NICOLAS ARCISZEWSKI.

Caly materjal estońsko i lotewski zebrali i opracowali nasz specjalny wysłannik p. redaktor MIKOŁAJ ARCISZEWSKI.

Nowoczesne urządzenia w Inowrocławiu

Źródła solankowe

Zdrowiska polskie dokładają wszelkich starań, aby udostępnić pobyt w nich szerszym rzeszom publiczności i jaknajbardziej ulepszyć warunki kuracyjno-lecznicze. Do nowoczesnych urządzeń zdrojowych w Inowrocławiu przybywa w tym roku nowe źródło solankowo-pitne. Źródło to polecane przez lekarzy przy chorobach przemiany materji, artretyzmie, chorobach kobiecych, anemji, górnych dróg oddechowych będzie niewątpliwie dodatkiem uzupełnieniem w charakterze kuracji inowrocławskich.

Pawilon wód mineralnych skupi dokoła siebie większość kuracjuszy, koncentrując się dawniej dokoła kąpieli solankowych i borowinowych, wodolecznictwa iw ziewalni. Nowością są wprowadzone w Inowrocławiu kuracje ryczałtowe. W tym roku prowadzi kurs dietetyczny dla właścicieli pensjonatów i pań z miast. Warunki kuracyjne są doskonałe w tem zachodnio polskim zdrojowisku.

Les stations thermales polonaises n'épargnent aucun effort en vue de mettre plus à la

portée du public le séjour dans leurs établissements et de perfectionner leurs conditions curatives et médicales. Cette année une nouvelle source saline potable va compléter les installations modernes de la station thermale d'Inowrocław. Cette cure est recommandée par la médecine, dans les cas d'arthritisme, de maladie de femmes, d'anémie, de maladie des organes de respiration et incontement complet de la heureusement le régime curatif d'Inowrocław.

Le Pavillon des eaux minérales concentrera actuellement la majorité des hôtes, qui jusqu'à ce jour se groupaient autour des établissements des bains salins et de boue, des établissements hydrothérapiques.

Comme nouveauté à Inowrocław nous notons l'introduction des cures à prix fixe, ainsi que l'organisation d'un cours diététique pour les propriétaires de pensions et les personnes privées.

Les conditions de traitement dans cette station thermale de la Pologne occidentale sont excellentes.

„ROBUR“
COAL and COKE

KATOWICE

Kabel Polski w Bydgoszczy

„Kabel Polski“ S. A. à Bydgoszcz

possède dans ses usines les sections suivantes: laminoirs de cuivres, sections de production de cables à haute et à basse tension, de cables téléphoniques d'isolation de caoutchouc, de file électriques, de cables servant aux installations militaires, de cables d'autos et d'avions, laboratoires à haute et à basse tension pour essais et expériences, section de montage. Outre ces sections spéciales, les Usines du „Kabel Polski“ S. A. à Bydgoszcz produisent toutes espèces de cables utilisés dans les différents domaines de l'industrie minière, des cables employés dans la construction des navires et dans la marine, ainsi que des cables téléphoniques pour communications internationales d'après le brevet de la Standard Electric Corporation.

Le capital du „Kabel Polski“ S. A. à Bydgoszcz est de 5 millions de zlotys dont les 60% sont en possession de la Société Anonyme „Siła i Światło“ à Varsovie. Les usines du „Kabel Polski“ sont en contact fixe avec les maisons: Felten et Guillaume à Vienne et Budapest et Fr. Krizik à Prague et Podmokle (Tchécoslovaquie).

Le Comité directeur du „Kabel Polski“ est représenté par le Directeur Ing. Thadée Gayczak le Directeur Ing. Felicien Karśnicki et le fondé de pouvoir M. Miecislav Tombiński. Le Directeur technique est M. l'ing. Gustave Bernaczek.

Fabryka Kabel Polski w Bydgoszczy założona została w r. 1920 z inicjatywy Banku Związku Spółek Zarobkowych oraz p. inż. Rolbieskiego. Rozpoczęcie produkcji nastąpiło z wiosną 1923 r. jednakże już w lutym 1927 r. pożar zniszczył kompletnie wszystkie zabudowania fabryczne. Bez względu na wielkie straty przystąpiono do natychmiastowej odbudowy z całą energią, dzięki czemu częściowo już w październiku 1927 r. w całości w lutym 1928 r. podjęto produkcję na nowo w rozmiarach o wiele większych jak dotychczas. Fabryka „Kabel Polski“ posiada następujące oddziały produkcji:

1) Ciągnięcie miedzi z urządzeniami do przeciągania drutów, piece do wyżarzania miedzi, urządzenia do cynowania.

2) Oddział fabrykacji kabli prądu silnego wykonuje kable ziemne do niskiego napięcia i wysokiego napięcia do 60 tysięcy voltów napięcia robocznego, w izolacji papierowej, obrotowe i opancerzone.

3) Oddział kabli telefonicznych, produkujący kable telefoniczne do central miastowych, kable dalekosiężne telefoniczne, kable telegra-

ficzne i sygnałowe.

4) Oddział gumowy produkujący przewody w izolacji gumowej, wszelkiego typu.

5) Oddział produkujący masy i taśmy izolacyjne.

6) Oddział wyrobu przewodników do instalacji siły i światła, kabelki wojskowe i t. p. samochodowe i lotnicze.

7) Laboratorja wysokiego napięcia dla prób na przebiecie do 150 tysięcy voltów oraz laboratorja prądów słabych do wykonywania pomiarów i doświadczeń w zakresie fabrykacji kabli telefonicznych.

8) Dział montażowy dla układania i montażu sieci kablowych prądu silnego wysokiego i niskiego napięcia oraz kabli telefonicznych i sygnalizacyjnych.

Fabryka oprócz przewodów izolowanych i napowietrznych prądu silnego wykonuje specjalne kable oponowe do celów górniczych jako kable do węgla i doświadczeń w kopalniach węgla, własnego typu, kable okrętowe i

morskie. Znaczną część produkcji stanowią kable telefoniczne dalekosiężne, służące do połączeń central telefonicznych, międzymiastowych według patentu Standard Electric Corporation.

Kapitał zakładowy wynosi 5.000.000 zł. z czego przeszło 60% znajduje się w ręku Spółki Akcyjnej „Siła i Światło“ w Warszawie.

Fabryka „Kabel Polski“ współpracuje z najpoważniejszymi koncernami i fabrykami kablówkami zagranicą, a mianowicie z firmami Felten & Guillaume w Wiedniu (i Budapeszcie) oraz fabryką czeską Fr. Krizik, w Pradze i Podmoklem, przez wzajemną wymianę doświadczeń i patentów w zakresie fabrykacji.

Zarząd Spółki Akcyjnej „Kabel Polski“ stanowią: dyrektor inż. Tadeusz Gayczak i dyrektor inż. Felicien Karśnicki, prokurent Miecislav Tombiński.

Fabryka zatrudniała w czasie pełnej pracy ponad 500 robotników. Kierownikiem fabryki jest dyr. inż. Gustaw Bernaczek.

Każdy Polak uczy swego
Wódka, winem, likierem,
Józefa!
„Rektyfikacji Warszawskiej“

Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu z Oddziałem w Toruniu

Rozporządzeniem Prezydenta R. P. 27. 10. 1932 r. zostały połączone prawnopubliczne zakłady, Pomorskie Stowarzyszenie Ubezpieczeń w Toruniu i Krajowe Ubezpieczenie Ogniove w Poznaniu w jeden zakład prawnopubliczny, działający na obydwu województwa p. n. Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu z Oddziałem w Toruniu.

Zakład przejął wszelkie prawa i obowiązki poprzednich instytucji, wobec czego tak Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych jak i ubezpieczeni są związani umową ubezpieczeń, zawartą z b. Pomorskim Stowarzyszeniem Ubezpieczeń w Toruniu i b. Krajowym Ubezpieczeniem Ogniove w Poznaniu.

Nowy Zakład nie jest obowiązany do przyjęcia wypowiedzenia umów ubezpieczeniowych, o ile wypowiedzenie to jako przyczynę podaje dokonana fuszka wyżej wymienionych Zakładów. Ponadto nadmienić należy, że dokonana fuszka nie zmieniła w niczym sytuacji prawnej, ponieważ nowy Zakład jak i poprzednie instytucje (Pom. Stow. Ubezpiecz. i Krajowe Ubezpiecz. Ogn.) jest zakładem publicznym, opartym na wzajemności. Powodem wypowiedzenia nie może być

również zniesienie gwarancji Pomorskiego Krajowego Związku Komunalnego, ponieważ rozporządzenie Prezydenta z dnia 24. 10. 1932 r., które w ustępie 2 art. 2 znosi tę gwarancję, w ustępie 1 tego artykułu podkreśla wyraźnie, że Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu wszedł, jak to wyżej nadmieniliśmy we wszystkie prawa i obowiązki zakładów połączonych. Z przepisu tego wynika, że rozporządzenie to ma charakter ustawy i nie zezwala na jednostronne przedterminowe wypowiedzenie umów ubezpieczeniowych.

Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w najbliższym czasie w myśl wskazań swego statutu popiera dodatnio akcję przeciwpożarową przez subwencjonowanie straży pożarnych i ściśle współpracuje z organizacjami rolniczymi, tudzież pracuje zmniejszyć dotychczas stosowanych stawek taryfowych. Rolnicy województwa pomorskiego i poznańskiego z uwagi na dogodny warunki, jakie znajdują w Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych wini w dobrze zrozumiałym interesie własnym ubezpieczać swe mienie w wspomnianej Instytucji.

Z ołówkiem w ręku

Zyj z ołówkiem w ręku — jest dziś hasłem dnia. Im skrupulatniej stosują się rządy i społeczeństwa do tej zasady, tem skuteczniej walczą z kryzysem gospodarczym.

I my, naogół naród rozrzutny, zmuszeni jesteśmy zacząć pasy i czekać z ochotą życia ponad stan. lepszych czasów.

Są jednak takie wyjątki, których konieczność ta iakgdyby nie tknęła. Jakies dzwiczne wyjątki.

Takim wyjątkiem jest tytoń. Podczas gdy w każdej dziedzinie przemysłu najkapitałniej szym zagadnieniem jest rozszerzenie wewnętrznego rynku zbytu (wobec coraz to malejącego eksportu), w dziedzinie tytoniowej iakgdyby nikt się o to nie troszczył. Ba nawet instytucje państwowe, banki, urzędy, najspokojniej zawieszają tabliczki z napisami: palenie wzbronione. Nie mówimy już o teatrach, kinach i innych salach publicznych. Cóż to mówić o instytucjach prywatnych, skoro instytucje państwowe, bezpośrednio zainteresowane w powiększeniu dochodu skarbu, dają taki przykład.

Gdybyśmy nie znali sytuacji, to patrząc na te tysiące tabliczek, zawołalibyśmy: W Polsce musi się bardzo dobrze dziać, jeśli można sobie pozwolić na sztuczne kurczenie zbytu artykułów monopolowych.

To się nazywa żyć bez ołówka. Prędzej czy później będziemy musieli zdjąć te tabliczki, które ponadto są krępującym olbrzymią większością społeczeństwa, przeżytkiem.

Im prędzej, tem lepiej dla skarbu, a więcej dla społeczeństwa.

M. L.-ski.

Rokowania handlowe litewsko-niemieckie

Jak donoszą z Kowna, rokowania handlowe litewsko-niemieckie rozpoczęła się w Berlinie a następnie będą kontynuowane w Kownie. Litewskie kółka miarodajne nadają nadchodzącym rokowaniom z Niemcami wielkie znaczenie, gdyż, będą one pierwszym urzędowym spotkaniem między Litwą a Niemcami hitlerowskimi. Jak przypuszczają, zmiana kursu politycznego w Niemczech wpłynie na układy w tym sensie, że strona niemiecka będzie walczyła o wyjednanie ustępstw politycznych.

Kosztowna uprzejmość

Jak donosi prasa szwedzka, zarząd kolei szwedzkiej udzielił angielskim firmom zamówienia na dostawę 110 tysięcy ton węgla. Z ilości tej 80 tysięcy ton uzyskały większe angielskie firmy eksportowe, które ze swej strony poczyniły zamówienia u szwedzkiego zarządu lasów na 24 tysiące standartów kopalniaków. Na pozostałą część zamówień nie zostały poczynione dotychczas ze strony angielskiej żadne wzajemne zamówienia. Szczegóły porozumienia nie są bliżej znane, jednakże prasa szwedzka twierdzi, iż przywóz węgla polskiego wypadłby taniej, niż przy węgla angielskim o 1 — 1½ szyl. na tonie tej samej jakości. Nowa umowa kolei szwedzkiej stanowi kosztowną uprzejmość ze strony Szwecji.

Puder, Mydło, Krem

BEBE
SZOFMANA

od lat przeszło 30
w służbie dziecka.

Do następnej 27 Loterii
Państw. proszę nabyć

Losy

szczęśliwej kolekturze

Paweł Billert

Toruń. Nowom. Rynek

Wielki przemysł i kolonie francuskie na Targach Poznańskich

Towar targowy łączono dawniej z wszelkiego rodzaju nowościami technicznymi, galanterią, konfekcją i drobnymi artykułami przemysłu metalowego. Wreszcie z całą dziedziną przemysłu spożywczego i chemicznego. — Wykluczano z Targów te wszystkie formy produkcji, które z natury rzeczy wymagały wielkich kapitałów i jako takie posiadały środki własne na reklamę indywidualną i dotarcie do kupca, nie potrzebując tańszej formy reklamy zbiorowej oraz zbiorowych wysiłków targowych, czynionych dla zrealizowania kontaktu z kupcem.

Targi Poznańskie obecnie starają się coraz nie o udział poszczególnych krajów zamorskich, które na podstawie kompensacji, pieniądze wydane na zakup artykułów przez siebie sprzedanych Polsce pozostawiają w kraju w formie zakupców eksportowych artykułów polskich. Ztego powodu stwarza się przemiana pojęć i szereg większych jednostek produkcyjnych ciężkiego przemysłu metalowego, węglowego i przetwórczego oraz przemysłu tekstylnego i drzewnego zaczyna interesować się coraz bardziej Targami Poznańskimi. Wyślano przedstawicieli na Targi, którzy zapraszali poważne reprezentacje kolonialne do zwiedzenia danych fabryk czy przedsiębiorstw, lecz to nie wystarczało, albowiem zwykłą odpowiedzią komisarzy kolonialnych było, że pragną na Targach ujrzeć całokształt produkcji, której kompensatę handlową mogą polecić swym rządóm, władzom lokalnym i większym korporacjom gospodarczym i że na to są Targi by zaoszczędzić im rozjazdów po całym kraju.

Arystokraci angielscy na wystawie robótek ręcznych

Pisma angielskie donoszą, że książę Walji jest zapamiętałym zwolennikiem robótek domowych. Nauczycielką jego była królowa — matka, która młodszego syna, księcia Jerzego, również zachęcała do tej pracy. Książę Jerzy upodobał sobie natomiast roboty szydełkowe. Niektórzy panowie Anglii dla rozrywki zajmują się haftem. Hrabia Heerwood, szwagier księcia Walji, baron Heinsdorf, jeden z największych magnatów węglowych Anglii, hrabia Enismoor i lord Carmel, wszyscy uprawiają sztukę haftu. Lord Heinswood, jeden z najenergiczniejszych przemysłowców i gorliwy przesładowca liberalnej partii, operuje szydełkiem nie gorzej od zawodowej rękodzielnicy. Można go spotkać z robótką w rękę nawet w wagonie kolejowym. Hrabia Heerwood haftuje tak pięknie, że niejedna kobieta mogłaby mu pozazdrościć, a lord Enismoor doszedł w robotach szydełkowych do takiej wprawy że prace jego odznaczone zostały na jednej z wystaw robótek ręcznych.

WILLIAM J. LOCKE

„Dziki Amos” (The coming of Amos)

56)

Przedruk wzbroniony

— Czy kto słyszał o takiej bezczelności? — rzekł Klaudjusz. — Doskonale pamiętam ananasa z Cannes. Tego tylko nie rozumiem, dlaczego Amos tak się na niego zawział i dlaczego on się zaparł swojej identyczności?

— Mój Horacy, więcej jest rzeczy w niebie i na ziemi etc. — rzekła Dorota.

— Daj spokój — odparł Klaudjusz, którego studja nad Szekspirem musiała przerwać wojna — Nigdy w życiu nie nazywano mnie Horacym. — Wybuchnął młodzieńczym śmiechem i trzepnął mnie przyjacielsko po kolanie. — Ale hycel dojechał wujowi, co?

Jeżeli starszy człowiek nie umie śmiać się z młodzieżą, to się już skończył i powinien odejść między duchy.

Ale wróćmy do Amosa, który w pościgu za Garcia przebiegł galopem przez trzy galerje i wypadł na dziedziniec. Hamilton pędził za nim. Zgromadzona publiczność miała sensację. Ma się rozumieć, wszyscy pomyśleli, że to pościg za złodziejem. Ramon Garcia wsiadał właśnie na Piccadilly do taksówki. Amos i Hamilton wskoczyli do drugiej, żeby go gonić. Na nieszczęście na Piccadilly jest wielki ruch i zresztą taksówki są podobne do siebie jak ziarnka grochu

W roku bieżącym w Targach Poznańskich weźmie udział szereg krajów i kolonij poraz pierwszy. Przychodzą one ściśle w ramach kompensacyjnych form handlowych. Komisarze i przedstawiciele 16 kolonij francuskich nie będą rozjeżdżali po całej Polsce, gdyż pragną na Targach zadziwić te stosunki, ujrzeć te cyfry produkcji i mieć dostęp do tych przykładów, wzorów i próbek polskiej wytwórczości, jakie będą mogli zalecić swym mocodawcom do zakupu kompensacyjnego. — Cały przemysł polski winien przeto być reprezentowany na tegorocznych Targach. — 70 milionowy bowiem rynek mieszkańców, którzy załadniają kolonie francuskie otwiera przed polskim eksportem szerokie możliwości.

Budowa linii Warszawa — Radom

Linia kolejowa Warszawa—Radom, której budowa już została rozpoczęta, posiada pierwszorzędną znaczenie dla sprawy ulepszenia komunikacji w państwie, skróci bowiem znacznie odległość kolejową dzielącą stolicę od tak ważnego ośrodka życia polskiego, jakim jest Kraków.

Linia Warszawa—Radom stanowi część magistrali Warszawa—Kraków, na którą ma się złożyć istniejąca już linia Radom—Kozłów i odcinek Kozłów—Miechów—Kraków. Jak wiadomo, linia Kozłów—Kraków jest już w budowie, dzięki czemu linia Warszawa—Radom stała się aktualną szybciej, aniżeli pierwotnie przypuszczano.

Nowa linia zaspokoi potrzeby komunikacyj-

ne rozległej polaci kraju między Wisłą a koleją Warszawa—Częstochowa—Ząbkowice, która posiada dotychczas tylko rzadką sieć wąskotorową, mimo, że teren ten jest ściśle związany z Warszawą.

Linia Warszawa—Radom skróci połączenie z Krakowem (w porównaniu z dotychczasową drogą na Częstochowę) o 54 kilometry, a o 58 kilometrów drogę od Warszawy do radomskiego ośrodka przemysłowego.

Linia ta, której budowa rozpoczyna się z dniem 19 marca da możliwość zatrudnienia równocześnie na całej trasie 3.000 robotników, prócz tego pewna ilość bezrobotnych będzie zatrudniona w przemyśle żelaznym wobec przewidywanej budowy mostów na Pilicy, Rumiance i innych. Nie trzeba dowodzić, że budowa normalno-torowej linii kolejowej Warszawa—Radom posiada duże znaczenie gospodarcze w szczególności, że przyczyni się ona aktualnie do złagodzenia bezrobocia w jednym z przemysłowych okręgów.

Zaznaczyć należy że jest to jedna z szeregu robót publicznych, już rozplanowanych, a dających możliwość zatrudnienia już w czerwcu 60.000 bezrobotnych. Rząd posiada odpowiednie fundusze na wspomiane roboty i przyczyny finansowe nie mogą spowodować niespodziewanego ich zawieszenia, lub czasowego przerwania prac.

Szwajcaria przestała zarabiać

Liczba turystów spada

W latach 1926 — 1929, szwajcarski przemysł hotelarski święcił złote żniwo; turyści z zagranicy walił lawą do Szwajcarii, przepelniali hotele i pensjonaty, zostawiając moc pieniędzy w kraju gór i jezior. W 8000 hotelach pracowało wówczas 65.000 osób, a skarb pobierał coroku 12 milionów franków podatku dochodowego od dobrze prosperujących zakładów hotelowych. Inwestowane w tej gałęzi kapitały sięgały olbrzymiej sumy 2 miliardów franków.

Od roku 1930 rozpoczyna się kryzys. Napływ turystów zmniejsza się coraz bardziej; odbija się to przedewszystkiem na dochodach kolei związkowych, które przewiozły o 3 miliony osób mniej niż w r. 1929; liczba turystów spadła o 40 procent a w sezonie zimowym 1932 roku nawet o 60 procent. Skarb stracił też niemało, gdyż zamiast 12 milionów otrzymał tylko 9 milionów wpływów podatkowych.

Nawet bogaci oszczędzają teraz, a odczuwa to w pierwszej linii przemysł hotelarski kraju, przystosowanego do ciągnięcia zysków z frekwencji turystycznej.

Ludność Litwy

Według danych statystycznych, ilość mieszkańców Litwy (wraz z obszarem klajpedkim) w początku lutego rb wynosiła 2.370.000

Stolica Estonji

Pożegnane mury i bastjony Tallina pamiętają czasy kawalerów mieczowych.

Wielka narodowa strzelnica im. Marszałka Piłsudskiego w Warszawie

W związku z przypadającymi w roku bieżącym uroczystościami 25-lecia Związku Strzeleckiego wraz ze zbliżającymi się imieninami twórcy ruchu strzeleckiego w Polsce Marszałka Piłsudskiego, naczelne władze „Strzelca” w osobach prezesa zarządu głównego mec. Franciszka Paschalskiego i komendanta głównego ppłk. dypl. Władysława Rusina wydały do strzelców następującą odezwę.

— Obywatele! 25 lat mija w bieżącym roku od chwili założenia przez Komendanta Józefa Piłsudskiego pierwszych oddziałów Związku Strzeleckiego, które w myśl wskazań swego Wodza miały nieść w bierne wówczas społeczeństwo polskie hasło walki o niepodległość z bronią w rękę. Mozolną drogą wykuwał Związek Strzelecki w czasach przedwojennych Czyn Zbrojny Narodu, a w czasie wojny tyśiące naszych towarzyszy zaległo ofiarne pola

walki, wytyczając swojemi mogiłami granice Rzeczypospolitej.

Gdy umilkły działa i zaczęła się praca nad wzmocnieniem podwalin państwa — Komendant rzucił Narodowi Polskiemu hasło „Wyścigu pracy”. Związek Strzelecki musi to hasło wprowadzać w czyn, jak niegdyś wprowadził w czyn hasło walki o Niepodległość.

My, spadkobiercy świetnej przeszłości Zw. Strzeleckiego staśmy się godni naszych poprzedników i w roku jubileuszowym uczciwmy swego Wodza i swe 25-lecie zbiorowym wysiłkiem pracy. Niech w tym wysiłku pracy nie zbraknie żadnego członka i żadnego ogniwa organizacyjnego, któreby nie dołożyło swej cegiełki do żywego pomnika, jakim ma być wybudowana w Warszawie Strzelnica Imienia Marszałka Piłsudskiego — Pierwszego Komendanta Głównego Związku Strzeleckiego.

Amos zjawiał się w mojej pracowni bardzo przygnębiony.

— Gdybym go nie nastraszył — rzekł — i udał, że uwierzyłem jego igrasztwom, toby tak nie uciekał. Poszedłbym za nim spokojnie, dopóki byśmy się nie znaleźli w pustym miejscu... Ale nie spocznę, dopóki mu nie wydrę tych listów.

Postarałem się nie okazać, że czułem się moralnie jak najgorszy pies. Kompromitujące listy znajdowały się jeszcze w posiadaniu szantażysty. Ucieczka Nadji, jej meteoryczny przelot przez Cannes i ponowne zniknięcie wiązały się z niefortunnym, choć napewno niewinnym epizodem, w którym odegrał rolę Garcia. I ja, głupi, puściłem go wolno, tylko ze względów konwenansowych. Chociaż — czy mogłem postąpić inaczej? Mogłem co najwyżej wytropić, gdzie mieszkał i pod jakim nazwiskiem, a potem wynająć prywatnego detektywa i kazać mu zebrać wszystkie dane, dotyczące ptaszka. Ale toby się na nic nie przydało, bo nie miałem przeciw niemu żadnych konkretnych dowodów. A zresztą oskarżenie go o szantaż bez wiedzy księżnej było nie do pomyślenia. Z drugiej strony lotr okazał wielką trwogę przed Amosem i jeżeli udało mu się uciec, to tylko dzięki nadzwyczajnemu sprytowi. A gdyby tak pójść do Nowego Scotland Yardu i nie podając konkretnego oskarżenia, opowiedzieć wszystko w zaufaniu, z prośbą, żeby go wzięto na oko?

Nastąpiła chwila długiego milczenia, wreszcie Amos wyjął z ust fajkę i rzekł:

— Chciałbym nakryć tego drania i rozbraić

się z nim raz na zawsze. Od razu zobaczyłem, że się mnie boi, ale jest spryciarz i wystrychnął mnie na dudka. — (To samo ja pomyślałem). Umknij z Londynu, tak samo jak wtedy z Cannes. Nic to, dogonię go choćby na końcu świata.

Wstyd mi się przyznać, ale w tej chwili zablisyła mi myśl pozbycia się Amosa.

Czy w ciągu tych pięciu miesięcy potrafiłem mu wskazać jaki cel życia? W Cannes nauczył się tylko powierzchownych form towarzyskich. Cel, podsunęty przez biskupa Toma, odrzucił. W Londynie żył jalowo z dnia na dzień. Jak wobec tego wyglądała moja odpowiedzialność za niego wobec cienia Dorcas? Swoją drogą Amos miał świetną myśl. Ścigając Garcia mógł odbyć nie jedną ciężką podróż, a niema lepszej szkoły jak podróże. W dodatku miał znakomitego mentora.

— Mój chłopcze — rzekłem — masz świetną myśl.

Jak świetną, przekonałem się dopiero na trzeci dzień. Stosownie do powyższej decyzji udałem się do Nowego Scotland Yardu i opowiedziałem tam szczerze o tem, jak było z Garcia. Podejrzenia moje okazały się usprawiedliwione. Ramon Garcia był już pod nadzorem policji angielskiej i to na żądanie kilku obcych rządów. Ponieważ jednak nie można było niczego mu dowiedzieć, policja nie miała podstawy do pozbawienia go wolności osobistej. Zatrzymał się w hotelu Charing Cross pod nazwiskiem Don Miguela Vargas y Uriostos. Ale poprzedniego dnia rano odpłynął do Buenos Aires.

(Ciąg dalszy nastąpi)

7 największych pism Pomorza

Pomorza to nasze Wydawnictwa

Nakładem swym obejmują całe Pomorze i północną Wielkopolskę
Najpoczytniejsze dzienniki Pomorza:

- Dzień Pomorski - Toruń
- Gazeta Morska - Gdynia
- Dzień Grudziądzki - Grudziądz
- Gazeta Gdańska - Gdańsk
- Dzień Bydgoski - Bydgoszcz
- Dzień Kujawski - Inowrocław
- Nadgoplanin - Strzelno

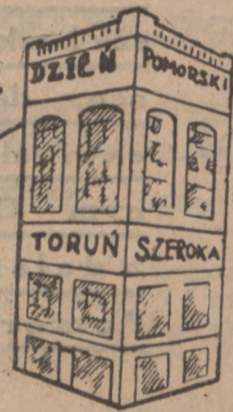
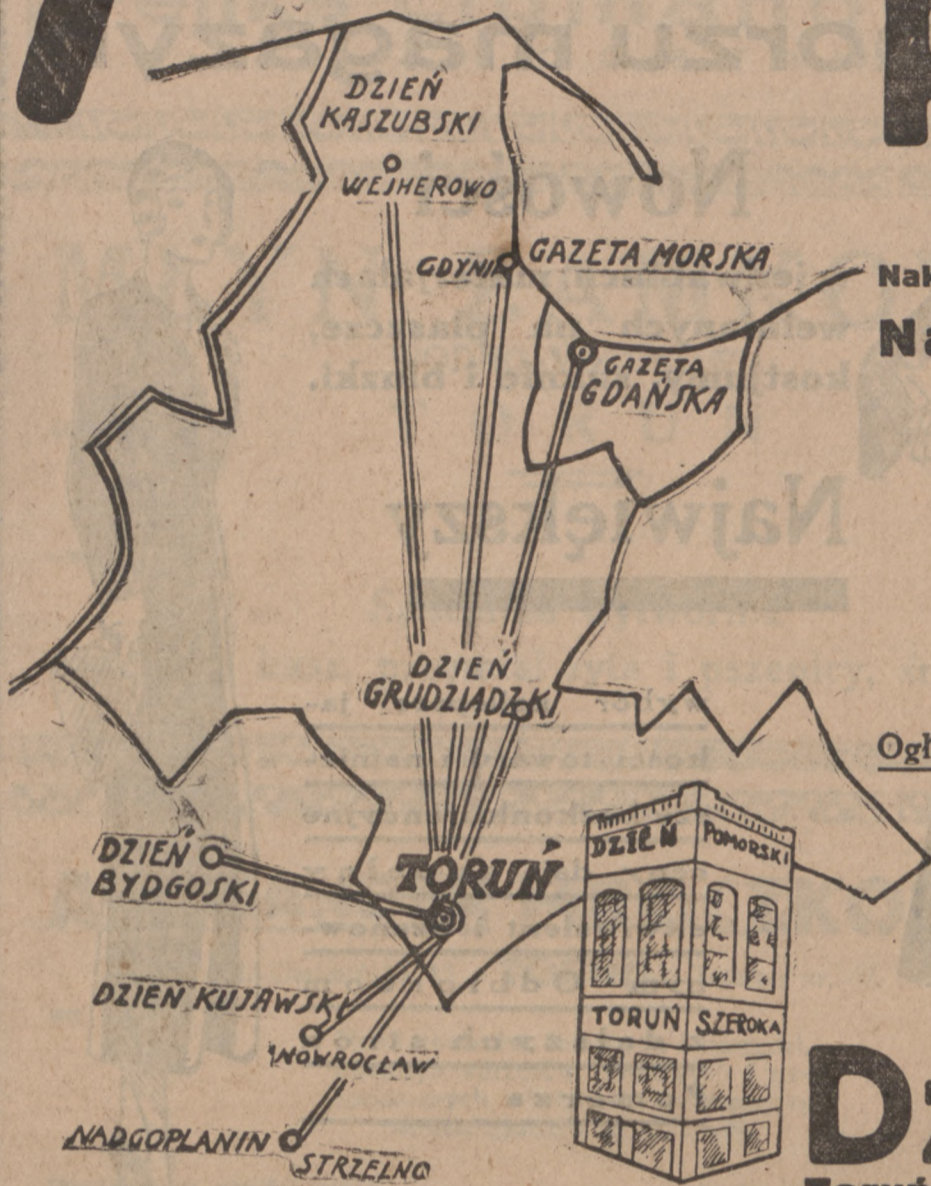
Ogłoszenie umieszczone w jednym z tych pism ukaże się **równocześnie**
 w pozostałych 6-ciu pismach

zupełnie bezpłatnie

Numery okazowe, cenniki, kosztorysy oraz informacje
 wysyła na każde żądanie wydawnictwo

Dzień Pomorski

Toruń, ulica Szeroka nr. 11 — Telefony: 747, 748 i 749

CUKIERNIA

A. Smoleński
 Toruń, Szeroka 37

poleca:
 znakomite ciastka
 herbatniki, torty. —
 1264

Potrzebna

wychowawczyni
 do internatu dziewcząt glu-
 choniemych od 15. kwietnia
 b. r. Osoby z odpowied-
 niemi kwalifikacjami oraz
 praktyką, obeznane z opie-
 ką i nadzorem nad dziećmi,
 rechęca się zgłosić do Dy-
 rekcji Krajowych Zakła-
 dów Opieki Spo-
 łecznej w Wejherowie
 1247

Nauczycielka

domowa poszukuje posady
 zaraz. Języki, muzyka, po-
 zwolenie. Oferty „Dzień
 Pomorski” Toruń. 1253

Jasne **ŚMIETANKA POMORSKA**
 Słodowe **KARAMEL POMORSKI**
 Ciemne **KOZŁAK POMORSKI**

Oto piwa znanej dobroci

Ządajcie wszędzie piw

Browaru Pomorskiego

Podgórz

Józefa Chronowskiego

Toruń

U Maćkowiaka

stale
Salwator
 Okocimski
 1220 z beczki.

Ziemiopłody

owies, groch, cebu-
 le, ziemniaki
 jadalne i sadzonki,
 słomę prasowaną, pro-
 stą i luźną zakupuje na
 dostawy wojskowe i dla
 zrzeszeń rolniczych —
 płacąc gotówką najwyż-
 sze ceny rynkowe, zara-
 zem poleca się jako hur-
 townik węglowy Górno-
 śląskiej Konwencji Węgl.
 na dostawę wszelkiego
 rodzaju **węgla, koksu**
 i **drzewa opalowe-
 go.** 1114

„TRANZYT”
 w Toruniu
 ul. Przedzamcze 20 tel.
 243.

Hotel Królewski Dwór

Grudziądz, Rynek
 Hotel = Restauracja = Kawiarnia
 W niedzielę dnia 19 bm. z okazji Imienin
Marszałka Piłsudskiego
WIELKI KONCERT NADZWYCZAJNY
 przedłużony z doborowym programem, pod batutą
 skrzypka wirtuoza p. **Andrzeja Goertza** 1433

IGNACY WŁOCH

Tel. 726 Toruń, Przedzamcze Tel. 726

SKŁAD PAPIERU

Materiałów piśmiennych — kancelaryjnych,
 kreślarskich, przybory szkolne i rysunkowe 1315

Towarzystwo Handlowe dla Przemysłu Słodowego i Browarnianego S. A.

Handelsgesellschaft für Malz- und Brauindustrie Aktiengesellschaft

Gdańsk-Danzig, Jopengasse 58

Telegramy: „Braumalz”

Słód - Jęczmień 1354

Telefon 25185 — 25186

W. KORZENIEWSKI Tow. Akc.

Grudziądz, Rynek 22-24 - Telefon 898

Największy na Pomorzu magazyn

jedwabi, bławatow, konfekcji damskiej, męskiej i dla dzieci, bielizny, trykotaży, galanterji, firan i dywanów.

Polecamy

na sezon wiosenny najnowsze kreacje mody w płaszczach, kostjumach, sukniach wełnianych, popołudniowych i wieczorowych, garsonkach, pulowerach i bluzkach.

Nowości

w jedwabiach, materiałach wełnianych na płaszcze, kostjumy, suknie i bluzki.

Największy

wybór najlepsze jakości towaru i najniższe bezkonkurencyjne ceny dają zupełny ekwiwalent i Szanownym Odbiorcom z dalszych stron Pomorza

OSTRZEŻENIE!

Samobrona przeciwko złośliwym chorobom żołądka i narządów pokarmowych!

Publiczność nie zdaje sobie z tego sprawy, że kupując tanie cukierki i czekolady postępuje źle, nie bacząc na pochodzenie towaru, względnie z czego i w jakich warunkach towary te zostały wyprodukowane.

Istnieją bowiem pokatne wytwórnie cukrów i czekolad, które często **podrabiają kształt, kolor i etykiety** uznanych fabryk, produkując towar z licznych surogatów w niehigienicznych warunkach. Skutki spożycia takich wyrobów wywołują zastraszające rozpowszechnienie wszelkich schorzeń organizmu.

Istniejąca od lat 25 fabryka:

» H A Z E T «

urządzona wedle najnowszych wymogów techniki, wytwarza znakomite pod względem smaku i jakości **cukierki i czekolady** z surowców pełnowartościowych, w warunkach wysoce higienicznych, po myśli przepisów Ustawy Przemysłowej.

Żądajcie przede wszystkim w własnym interesie tylko wyrobów marki

„ H A Z E T „

Oszczędzaj

kupując tylko znanej jakości węgiel z koncernu „Robur“

w firmie

Bracia Rosińscy

Grudziądz

Trynkowa 2.

Konserwy

rybne, jarzynowe, owocowe, marmelady, poswidła śliwkowe, poleca

St. Grelewicz, Toruń
W. Garbary 19 1435

Sledzie

opiekane, solone, marynowane, rolmopsy, matjasy ang. poleca

St. Grelewicz, Toruń
W. Garbary 19 1435

Sery

śmietankowe, 1ª szwajcarski, tyłżycki pełnotłusty, holenderski, liwski oryg., parmezański, bryndze, poleca

St. Grelewicz, Toruń
W. Garbary 19

Sardynki

w oliwie — szproty — skumbrije — kilki — minogi — ogórki — korniszony — poleca

St. Grelewicz, Toruń
W. Garbary 19 1435

Owoce

kalifornijskie suszone, gruszki morele, śliwki w kilku gat., jabłka amerykańskie, pomarańcze, cytryny, grzyby — poleca

St. Grelewicz, Toruń
W. Garbary 19 1435

Dom Ekspedycyjno-Handlowy Rudolf Schimmelfenig

1408 właśc. PAWEŁ WITKOWSKI

Grudziądz, Plac 23-go Stycznia 8/10
Telefon 352.

URZĘDOWY EKSPEDYTOR KOLEI PAŃSTWOWYCH.
TRANSPORT MEBLI. ZWÓZKI WSZELKIEGO RODZAJU.
MAGAZYNOWANIE. — SAMOCHODY CIĘŻAROWE.

Fr. Wienczek

mistrz introligatorski

Telefon nr. 345 **Toruń** ul. Mostowa 38.

skład papieru—przybory rysunkowe—książki handlowe—artykuły szkolne

introligatornia — oprawy artystyczne — oprawa obrazów

— — Polska dostawa papiernicza. — —

Rek założenia 1913

Firma nagrodzona złotym medalem

Piwo Okocimskie

Chlubą Browarnictwa Polskiego

Gen. Repr. na Pomorzu

T. Chmurzyński, Toruń

Prosta 19. Telefon 125.

Wybór wózków dzieciennych

TYLKO 1406

Gustaw Heyer

TORUŃ

Tel 517. Szeroka 6

M. Czubek i S-ka

w POZNANIU

Oddział w **Toruniu**, Piwnikarska 3/7
Telefon 643. narożn. ul. Browarnej

poleca: Wapno, Cement, Smołę, Papę dachową, Gips, Trzcinę, Dachówkę, Kafle, Płytki terrakotowe i ścienne glazurowane i t. p. po cenach bezkonkurencyjnych. 1402

Olej

jadalny — słonecznikowy — rzepakowy — soja — oliwę franc. — poleca

St. Grelewicz, Toruń
W. Garbary 19 1435

Kto

ma najlepszy i najtańszy **węgiel brykietowy koks i drzewo?** tylko

Firma „Tranzyt“
Toruń, Przedzamcze 20
tel. 242.

Skład

z mieszkaniem w Toruniu, przy ul. Szerokiej na dogodnych warunkach od zaraz do wydzierżawienia. Poważni reflektanci zechcą zgłaszać się: M. Woroch, Golub — Pomorze. 1321

Hurtownia Towarów Kolonjalnych

PALARNIA KAWY z elektrycznym zapędem.

WOLNY SKŁAD SOLI na pow. i miasto Toruń.

SPRZEDAŻ HURTOWA ZAPALEK

1349

Feliks Ligmanowski, Toruń

ul. Franciszkańska 6
Telefon Nr. 118

DOSTAWCA WOJSKOWY

MŁYN ZAMKOWY

WODNO-MOTOROWY

TORUŃ

Przedzamcze 2

telefon 601

1073

Specjalna wytwórnia
wszelkich kasz, przemiał żyta i pszenicy, śrutownik.

Spółdzielnia Transport. i Oszczędnościowa „Wisła”

e. g. m. b. H.

Gdańsk, Holzmarkt 4

Przyjmuje wszelkie transporty wodne do Gdańska i Gdyni oraz do miejscowości położonych nad Wisłą i jej dopływami i do miejscowości Wschodnich i Zachodnich Niemiec.

Zawiadamiamy, że tegoroczną navigację na Wisłę już rozpoczęliśmy i przyjmujemy zlecenia na transporty wodne we wszystkich kierunkach.

Telefon nr. 253-34.

1355

Własne parostatki.

ALEKSANDER MROCZKOWSKI

ul. Chelmińska 13 TORUŃ Telefon nr. 47.

1072

Skład towarów żelaznych i narzędzi.
Magazyn sprzętów domowych i gospodarczych. Artykuły instalacyjne, wodociągowe i do łazienek.

Dostawca wojskowy.

Ceny bezkonkurencyjne.

Urzędnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa w Weiherowie

oferuje na sprzedaż

Parcele Budowlane

po bardzo przystępnych cenach
i na dogodnych warunkach.

1304

Powiatowa Centrala Elektryczna

powiatu grudziądzkiego — wieś
w Grudziądzu, ul. Budkiewicza 8

1257

Wykonuje we własnych warsztatach reperacje transformatorów, motorów oraz wszelkich innych aparatów wchodzących w zakres elektrotechniki.

Wykonanie solidne — Ceny przystępne — Obsługa rzetelna.

Sadząc drzewa podnosi wielokrotnie wartość ziemi!

TANIO

DRZEWA

TANIO

KRZEWY OWOCOWE, OZDOBNE I RÓŻE.

najzdrowsze
najlepsze
najtańsze

1317

z
POWIATOWYCH SZKOŁEK DRZEW W KRUSZWICY.

Sadząc drzewa podnosi wielokrotnie wartość ziemi!

Blacharstwo Budowlane
Dekarstwo-Instalacje
Sanitarne

Ceny konkurencyjne 1262

JUCHNICKI

Toruń, Kopernika 17 telefon 219.

MUNDURY CZAPKI
STRZELECKIE, P. W.
i t. p.

poleca

DOSTAWA SPORTOWA
SPORT-BŁOCH

TORUŃ

Katarzyny 5 Tel. 276

1399

Nawozy sztuczne
Materiały budowlane

Bracia Goerendt
Weiherowo 1297

DAMIC & SZULC

Telefon 24 GRUDZIĄDZ Pl. 23 stycznia 14

Artykuły techniczne — Wentyle parowe — Kurki wodociągowe — Rury wodociągowe i kotłowe
Węże do wody i pary — Szczeliva do kotłów
Pasy i oleje.

1238

Hurt. zakup i sprzedaż
siana i słomy

BADURA I PALUSZYŃSKI

ul. Żeglarska 13 Toruń telefon 586.

Strzelaj do celu!

„LUKSUS” browning magaz. 6-cio mm strzelający do celu z metalowy, h naboi Wykonanie elegancje i precyzyjne, opatentowany Nr. 2245 Cena z futerał skórzonym tylko zł. 8,75 (zsum. 45) 2 szt. zł. 16,50. Setka kul zł. 3,75 Automat 8-mio strzałowy po zł. 20,95. Broń powyższa zapewnia bezpieczeństwo osobiste w domu i w podróży. Pozwolenie policji niepotrzebne. Wysyłamy ze zaliczeniem pocztowym na listowne zamówieni. Koszty przesyłki obciąża kupujący. Adresować: Sz. Skrzydłower, Warszawa 1. skrytka 386 oddz. 50. UWAGA: Browningi nasze nadają się również, dzięki specjalnemu urządzeniu, do strzelania na pectwo śrutem.

1368

Benzynę — Naftę — Olej gazowy —

dostarcza

Oleje smarowe i specjalne

„GAZOLINA” S. A., Oddział w Gdyni Składy w porcie
Telefon: 10—27

1291

DOM PRZEMYSŁOWO
TOWAROWY**JÓZEF FETTER Sp. Akc. w Gdyni**Gdynia - Port
Nadbrzezie Polskiepoleca z własnego zakładu wykwinną mieszankę kompotową marki J. F. „EXCELSIOR“
składającą się z owoców suszonych w gwarantowanym zestawieniu:**50 proc. moreli, brzoskwiń, jabłek i szpapszatów oraz 50 proc. śliwek kalifornijskich w paczkach celofanowych.**

po 1/2 kg. w cenie zł. 1,— w detalu

po 1/2 kg. w cenie zł. 2,— w detalu

1290

do nabycia w sklepach kolonialnych i owocarniach

Przy kupnie prosimy zwracać uwagę na markę J. F. „EXCELSIOR“

SZCZOTKIwszelkiego rodzaju
po najniższych
cenach (1126)**A. Reszkiewicz**
mistrz szczotkarski
Toruń, Wodna 9.

Światowej sławy

B. S. A.
Motocykle 1933
modele na składzie.Zadajcie bezpłat-
nych katalogów B. S. A.
Jen. Przedst. Warsza-
wa, Czackiego 12. —
Bydgoszcz: J. Winning
Piotra Skargi 3. Gdańsk
J. Grabla, Samtgasse 8.
1181**FABRYKA KRZESEŁ**GOŚCICINO SPÓŁKA AKCYJNA
w GOŚCICINIE (POMORZE)

NORMALNA PRODUKCJA 1200 KRZESEŁ DZIENNIE

Krzesła i fotele z drzewa bukowego,
dębowego, prawdziwego orzecha
i mahoni.

1303

FOTELE TEATRALNE I KINOWE

Całkowite urządzenia restauracyjne dla kawiarni i pensjonatów.

Okazja!W zalesionej, pięknej
miejscowości letnisko-
woklimatycznej Otłoc-
zyn p. Toruniem w
nowotworzonej się ko-
lonji są do sprzedania
działki zalesione, pod
budowę willi, pensjo-
natów, sanatorjów. Ce-
ny przystępne. Dla
zgłaszających się (po
uprzednim zawiado-
mieniu listownem ce-
lem obejrzenia w nie-
dziele i święta) wysyła
się konie na dworzec
Otłoczyn. Wiadomość
Otłoczyn pow. Toruń
Grzela. 1263**Szoferów**oraz amatorów kształca
szybko i tanio kursy sa-
mochodowe
Z. KOCHAŃSKIEGO
w Bydgoszczy, ul. 3-go
Maja 20 tel. 11-85.
Zapisy każdego czasu
opłata ratami. Egzaminy
w Bydgoszczy i w To-
runiu. 194**„SAIR” Sp. Akc.**

GRUDZIĄDZ — RZEZANIA MIEJSKA

TELEFON 555.

Zakup świń beconowych i szynek. — Eksport beconów i szynek.

1043

Bank Związku Spółek Zarobkowych S. A.

Oddział Gdański G d a ń s k, Holzmarkt 18

Adres telegr.: „Zarobkowy“ Nr. tel. 267 51

Centrala w Poznaniu — Rok założenia 1886

Kapitał zakładowy i rezerwy: złotych 23.000.000
załatwia wszelkie czynności wchodzące
w zakres bankowości.

1351

Toruński Młyn Parowy

Leopold Richter

Toruń-Mokre, ul. Kościuszki 67

Przemiał pszenicy i żyta

1318

**Komunalna Kasa Oszczędności
Powiatu Bydgoskiego**Telefon Nr. 1432
R-ek w P.K.O. Nr. 202.675**w Bydgoszczy ul. Słowackiego 3**przyjmuje wkłady oszczędnościowe i płaci najwyższe odsetki,
załatwia wszelkie transakcje bankowe.

Za zobowiązania Kasy odpowiada Powiat całym swym majątkiem.

1350

Warszawskie Towarzystwo Transportowe Sp. z o. o.

Gdynia, ul. Świętojańska Tel. 1350-1331

Adres telegraf.: „WARTRANS”

Gdańsk, Hundegasse 117 Tel. 22951

Ekspedycja morską i lądową

Specjalny dział bawełny

Specjalność: Przeladunek towarów masowych jak: ruda, fosforyty, siarczan amonu, sole potasowe, ryż, cukier, tomasyna, cement węgiel i t. p.

Ekspedycja wszelkiego rodzaju drobnicy, warantowanie towarów — Nowoczesne magazyny w Gdyni i Gdańsku.

1266

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI

Miasta Wejherowa

Przyjmuje wkłady oszczędnościowe
i załatwia wszelkie transakcje
wchodzące w zakres
bankowości

1302

SCHWEMKGRUB-RADJO

UL. ŁAZIENNA 17 TORUŃ UL. ŁAZIENNA 17

Radjoodbiorniki — Głośniki — Radjo-
sprzęt niedoścignionej jakości
po niebywale niskich cenach.

1261

NOWOŚCI

1352

NA SEZON WIOSENNY

w materiałach na płaszcze, kostjomy
suknie. Materiały męskie, jedwabie,
firany, płótna lniane i t. p.

najkorzystnie! w nowo utworzonym składzie firmy

DOM BŁAWATÓW

właśc. Feliks Jarościński

ul. Szeroka 32

TORUŃ

ul. Szeroka 32

Wybór ogromny.

Ceny bezprzykładnie niskie.

„PAGED” Polska Agencja Eksportu Drewna, Sp. z o. p.

Centrala: Gdynia,
ul. Starowiejska. Telef. 10-90.Oddział: Gdańsk,
Töpfergasse 33. Telef. 243-31.

1242

Tartak siłprowy w Wistoujściu. Tel. 244-98.
Sprzedaż odpadków opałowych.

Przyjmujemy do przeladunku i przetarcia wszelkie materiały
drzewne po cenach konkurencyjnych. Korzystne położenie placów
składowych, fachowe kierownictwo.

Centrala Rolników

Spółka Akcyjna, Oddział w Gdańsku

Poznań, Plac Wolności nr. 18.

1044

Centrala Handlowa Spółdzielni Rolniczo-Handlowych
Zboża, Nasiona, Pasze, Nawozy sztuczne, Węgle, Ziemiaki

Oddział:

Gdańsk, Hopfengasse 16/17.

Telegram: Centrum

Przedstawicielstwo:

Katowice, Marjacka nr. 13.

Centrala Rolników

Spółka Akcyjna

Poznań, Plac Wolności 18 (Polen)

Zentrale der landwirtschaftlichen
Ein- u. Verkaufsgenossenschaften

EXPORT IMPORT

Getreide, Sämereien, Kartoffeln,
Futtermittel, Düngemittel, Kohlen

Filiale:

Danzig (Gdańsk), Hopfengasse 16/17

Vertretung:

Katowice, ul. Marjacka 13

Telegramm: Centrum

Centrala Rolników

Spółka Akcyjna

Poznań, Plac Wolności 18 (Poland)

Trade - Central of agricultural
cooperatives for purchase and sale

EXPORT IMPORT

grain, seeds, potatoes, feeding-
stuffs, chemical-fertilizers, coals

Branche:

Gdańsk (Danzig), Hopfengasse 16/17

Representation:

Katowice, ul. Marjacka 13

Telegrams: Centrum

POLISH PETROLEUM COMPAGNY POLSKIE TOW. NAFTOWE M. B. H.
 Telefon Nr. 287-46 GDAŃSK, KREBSMARKT 7/8 Adr. tel. „Poltank“ Gdańsk

Eksport polskich produktów naftowych.

Stacja bunkrowa w Nowym Porcie, Weichselstr. 8/9 dla zaopatrywania statków w oleje pędne i smarowane. — Instalacje magazynowe i przeladunkowe dla produktów naftowych płynnych i stałych, o łącznej pojemności zbiorników ca. 60.000 tonn w Nowym Porcie, Schellmühl i Kaiserhafen — — —

1265

ŻELAZKO ELEKTRYCZNE

1294

jest zawsze gotowe do użytku — jest zawsze czyste, nie wydziela żadnych zapachów, może prasować godzinami bez przerwy

MIEJSKIE ZAKŁADY ELEKTRYCZNE W WEJHEROWIE, TEL. 42

dostarczają żelazka na dogodnych warunkach spłaty, umożliwiając temsamem nabycie jego nawet najuboższym.

Zaprowadzona taryfa blokowa daje możliwość taniego prasowania bez dod. licznika.

DROGERJA

1296

„ANNA”

W WEJHEROWIE

POLECA

FARBY, POKOSIY, I PRZYBORY
MALARSKIE, MYDŁA TOA-
LETOWE I PERFUMY
W WIELKIM WYBORZE.

Z prawam szkół państwowych 8056

8-klasowe gimnazjum żeńskie

G. Winogrodzkiego w Wejherowie

Przyjmuje zapisy do wszystkich klas, poczynając od klasy 2-giej.

Przy gimnazjum wstępne klasy koedukacyjne, przygotowujące do gimnazjum nowego typu.

EKSPORT BACON

Oskar Robinson

CENTRALA W BYDGOSZCZY

1356

PLAC TEATRALNY (Jagiellońska 2).

Telefony 7-97 i 22-87.

Adres telegraficzny: „ROBINSON”

Fabryki bekonów: NAKŁO n/N. Telefon 51 KĘPNO Telefon 107
SRODA „ 28 ZŁOCZOW „ 55

Zakup trzody chlewnej i szynki po cenach rynkowych.

Eksport bekonów i szynki do Anglii.

Hotel METROPOL

Wejherowo, ul. Sobieskiego

poleca

pokoje po cenach umiarkowanych

Kuchnia Warszawska.

Radjokoncerty.

3 minuty od dworca kolejowego. 1298

NA WIOSNĘ

Kurtki futrzane ostatnie nowości,
lisy srebrne, niebieskie i natu-
ralne z własnej pracowni poleca

KIEROWNICTWO

BLAUSTEIN

1283

GRUDZIĄDZ, TORUŃSKA 15/1 p.

To

może być Twoje

jeżeli zapiszesz

się na członka

„WEJHEROPOLIS”

Spółdzielnia kredytowa z o. o. w Wejherowie,

która udziela kredytów bezprocentowych

na budowę domów, spłatę hipotek i t. d. Statut i warunki do nabycia w Spółdzielni. Filja Puck p. Bernard Trella, ul. Św. Jerzego 8.

1309

KOMUNALNY BANK KREDYTOWY

1133

Instytucja bankowa prawa publicznego o popularnej pewności

Adres telegraficzny „Komunabank”
Konto czekowe P. K. O. 200 550.

Poznań, ulica 27 Grudnia 8.

Telef. 2107, 3636, 5171, 5172, 5174
Zyrolacento w Banku Polskim

Za zobowiązania Banku odpowiada przeszło 150 powiatów i miast Wielkopolski i Pomorza całym swym majątkiem, wynoszącym przeszło pół miljarda złotych, oraz całą swą siłą podatkową.

BANK CUKROWNICTWA SPÓŁKA AKCYJNA W POZNANIU

CENTRALA:

Poznań, ul. Seweryna Mielżyńskiego 7.

Konto przekazowe w Banku Polskim.
Konto w P. K. O. Poznań Nr. 202.764
Konto w P. K. O. Warszawa Nr. 8.170

ODDZIAŁY:

Warszawa, ulica Karowa 20
Lwów, ulica Akademicka 7.

Wydział bankowy

przyjmuje wkłady na rachunki bieżące, lokaty w walucie krajowej i zagranicznej, dokumenty do inkasa; załatwia przekazy i akredytywy w kraju i zagranicą oraz wszelkie inne operacje wchodzące w zakres bankowości.

Wydział komisowo-towarowy

uskutecznia komisową sprzedaż na rynku wewnętrznym oraz eksport cukru z Cukrowni, zrzeszonych w Związku Zachodnio-Polskiego Przemysłu Cukrowniczego, Stow. wpis. w Poznaniu i w Spółce Handlowej Cukrowni Związkowych (S. H. C.) Sp. z ogr. odp. w Warszawie; uskutecznia zakup dla Cukrowni materiałów opału, oraz nawozów sztucz.

Graines fourragères et potagères

Maison

B. HOZAKOWSKI

à Toruń - Pologne

Fondée 1885.

**WŁADYSŁAW KULERSKI
GRUDZIĄDZ, PAŃSKA Nr. 19**

Jedyna firma na miejscu

w której można się zaopatrzyć w materiały piśmienne, księgi handlowe składowe i na zamówienie, druki pierwszorzędne, stemple bloki kasowe, bilety tramwajowe i tp.

Tanio i dobrze

1284 najodpowiedniejsze źródło zakupu dla wojska i urzędów.

Wielkie zapasy

Ceny tanie — Skora obsługa

Szkółki Drzew Owocowych

Pomorskiej Izby Rolniczej w Łysomicach,

p. Lulkowo, Woj. Pomorskie

polecają na sezon wiosenny

po cenach znacznie niższych, wyborowej jakości drzewka i krzewy owocowe, ozdobne, iglaste, liściaste.

Cenniki wysyła się na żądanie bezpłatnie.

Zamówienia nadsyłać można również do Pomorskiej Izby Rolniczej w Toruniu, Sienkiewicza 10. 1319

Warsztat Mechaniczno-Ślusarski
Tokarnia Metali

Franciszek Janke

Grudziądz, Chełmińska 1b.

Wykonanie wszelkich części do maszyn parowych, samochodowych, motorów benzynowych, elektrycznych, maszyn drukarskich, blacharskich i stolarskich.

DŁUGOLETNI PRAKTYKA

Wylewnia i łocznia wszelkich panewek. — Spajanie autogeniczne. — Naprawa rozmaitych armatur jak: parowych, powietrznych i wodociągowych.

OBŚLUGA FACHOWA

Osiedliłem się w Bydgoszczy

Dworcowa 3

jako lekarz chorób wewnętrznych 1098

Specjalista chorób płucnych

Dr. med. Władysław Baranowski

b. ordynator Sanatorium dla piersiowo — chorych w Smukale i b. asystent szpitali warszawskich.

Przyjmuje od 9 do 12 przedp. i od 4 do 6 pp

H. Paulus, dentysta

przeprowadził się

i przyjmuje 10—1 3—7

Toruń ul. Szeroka 21.

(dom firmy Kałamajski), 1186

SPRZEDAJEMY 1301

PRAWIE DARMO

„OSZCZĘDNOŚĆ“

SKŁAD KONFEKCJI
I BŁAWATÓW

WEJHEROWO,

NAR. UL. SOBIESKIEGO I UL. 3 MAJA.

„PANTAREI“

Powszechne Zakłady Magazynowe i Transportowe
Spółka Akcyjna w GDYNI

1241

Kapitał zakładowy zł. 1.000.000

ETABLISSEMENTS GÉNÉRAUX
de MAGASINAGE et d'EXPÉDITION
SOCIÉTÉ ANONIME à GDYNIA

GENERAL WAREHOUSING
AND FORWARDING Co, Ltd.
GDYNIA

ALLGEMEINE LAGERHAUS
u. TRANSPORTGESELLSCHAFT
A. G. GDYNIA

SOCIETA GENERALE di
MAGAZINAGGIO e di TRASPORTO
GDYNIA

GDYNIA - PORT, Nadbrzeże Polskie

Telefon Zarządu, biura i składów portowych: 16-36, 16-37, 16-38. Adres telegraficzny: „PANTAREI“.

ZDROJOWISKO INOWROCŁAW

OTWIERA SEZON 1 kwietnia

Kąpiele inowrocławskie leczą artretyzm, reumatyzm, podagrę, choroby kobiece, dzieci, schorzenia serca i naczyń (skleroza), nerwowe porażenia

Źródło solankowe do picia — Wziewania solankowe — Kuracje ryczałtowe
Emanatorjum Radowe — Wodolecznictwo — Kuchnie dietetyczne

Doskonałe warunki kuracyjno-lecznicze

Doskonałe warunki kuracyjno-lecznicze

Informacyj udziela: Zarząd Zdrojowiska Inowrocław tel. 329

1269

GAZOWNIA MIEJSKA

w Wejherowie Tel. 42.

Urządzi w najbliższych dniach
pokazy praktycznego i taniego gotowania i pieczenia
na gazie. —

Zniżka cen gazu w przygotowaniu. —

1295

Zatem

Gotujcie tylko na gazie!

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

ODDZIAŁ W GRUDZIĄDZU

ul. Sienkiewicza 18. tel. 612, 613 i 614

Przyjmuje wkłady oszczędnościowe w każdej wysokości za oprocentowaniem 5% w stosunku rocznym

Udziela pożyczek długoterminowych nabywcom osad z parcelacji

Udziela kredytów w nawozach sztucznych.

1367

Otwarcie sezonu nawigacyjnego

Z dniem 15 bm. wznowiła

Polska Żegluga Rzeczna „Vistula“

Komunikacja towarowo-pasażerska

Bydgoszcz — Toruń — Warszawa
Bydgoszcz — Gdańsk — Gdynia

Przewóz towarów tańszy od kolejowego o około 50%. Przewóz wszelkich masowych ładunków z miejscowości położonych nad Wisłą, Kanalem Bydgoskim, Brdą i Notecią po cenach bezkonkurencyjnych.

1251

Agentura w Toruniu Nadbrzezie tel. 75.

Agentura w Bydgoszczy ul. Grodzka 21 tel. 1196.

AGENTURY:

Warszawa, Wyszogród, Płock, Dobrzyń, Włocławek, Nieszawa, Ciechocinek, Brdy-ujście, Chełmno, Grudziądz, Tczew, Gdańsk, Gdynia, Łódź, Puławy i Sandomierz.

SKŁAD SKÓR

Antoni Gehrman dawniej Zygmunt Balcerowicz
Grudziądz, Mickiewicza 22 — tel. 658

poleca: skóry podeszwowe w kruponach, rymarskie i juchtowe oraz wszelkie przybory szewskie i rymarskie po bezkonkurencyjnych cenach

1285

DOSTAWCA WOJSKOWY NA D. O. K. VIII.

LEONARD ANDERS

Św. Ducha 14 Toruń Telefon nr. 707

1213

poleca

Artykuły żelazne, wodociągowe, metalne i narzędzia. Aparaty do spawania. Przybory do centr. ogrzewania.

THE BRITISH AND POLISH TRADE BANK A.G.

Adr. telegr. Trabanque

GDAŃSK - DOMINIJSWALL 6

Telefon No. 283.51

KAPITAŁ AKCYJNY G. 5.000.000.-

1048

Założony przez Bank Gospodarstwa Krajowego w Warszawie oraz Anglo-International Bank Ltd. w Londynie

Z a ł a t w i a

wszelkie transakcje wchodzące w zakres bankowości

jak: inkaso, lombard, remburs, dyskont, dewizy, akredytywy, etc.

Bank Poznańskiego Ziemstwa Kredytowego w Poznaniu, ulica Wjazdowa nr. 11

Adr. telegr.: „Ziemstwobank“

założony w r. 1890

Tel. 3194, 5480, 5488, 5489

Załatwia wszelkie czynności bankowe.

Specialność:

**Piwo butelkowe z krawatem
BROWAR KUNTERSZTYN**

Sp. Akc.

Telef. 38 i 838. **Grudziądz** Telef. 38 i 838.

Fabryka papy — Destylacja smoly — Hurtownia
1134 materiałów budowlanych i opałowych

BRACIA PICHERT

T. z o. p.

Chojnice Toruń Chełmża

polecają: Prima papę asfaltową — smolę
destylowaną oraz wszelkie ma-
terjały budowlane i opałowe.

SPÓŁKA AKCYJNA
DLA MIĘDZYNARODOWEGO TRANSPORTU
SCHENKER i S-KA
W WARSZAWIE ODDZIAŁ W GDYNI

Adres telegraficzny: SCHENKERCO, Gdynia Telef. 1823, 1909, 1480 i 1481 P. K. O. Warszawa 170270 Adres dla transportów: SCHENKER i Ska, Gdynia-Port

Biurowo główne: Gdynia, Starowiejska
Biurowo portowe:
Gdynia-Port, naprzeciw Chłodni
Organizacja wszelkiego rodzaju
transportów morskich i lądowych.

Przeszło 200 własnych placówek
w Europie. Korespondenci we wszyst-
kich ważnych punktach świata.

Specjalność: Transporty artykułów
spożywczych, owoce, bekon, jaja, ma-
sło, drób, mięso, trzoda chlewna zie-
mniaki i t. p.

Międzynarodowe ładunki zbiorowe.

Head Office: Gdynia, Starowiejska
Port Office:
Gdynia-Port, vis à vis Cold Store
Organisation of all kinds of transport
by sea and land.

Over 200 own establishments in
Europe. Correspondents in all
important places of the world.

Specialities: Transports of peri-
shable goods: Fruit, Bacon, Eggs, But-
ter, Poultry, Meat, Cattle, Potatoes
etc.

International group-transports.

To najlepsza bateria
KIESZONKOWA
do latarek i radja
ANODÓWKI
Ządaj baterje tylko marki

BALTA

Każdą ilość możesz
stałe otrzymać
w firmie

B. WOJEWSKI-GDYNIA

ul. Starowiejska 1299

Wejherowo, ul. Sobieskiego 2.

Najpewniej lokujesz Twoje oszczędności
w **KOMUNALNEJ KASIE OSZCZĘDNOŚCI
MIASTA BYDGOSZCZY**

ul. Jagiellońska 4

Tel. 2006-2007

za zobowiąz. której odpowiada gmina m. Bydgoszczy całym swym majątkiem

W środę dnia 15 bm. o godz. 12-tej zasnęła w Bogu zaopatrzona Sakramentami św. po ciężkich i długich cierpieniach nasza droga i kochana matka ś. p.

Eugenja Renkawitz

w 79 roku życia, o czym donoszą w smutku pogrążone

Dzieci.

Bydgoszcz, dnia 15. III. 1933 r.

Eksportacja zwłok z domu żałoby Bydgoszcz, Dworcowa 73, do kościoła Serca Jezusowego nastąpi w poniedziałek 20 bm. o godzinie 9-tej, następnie nabożeństwo żałobne, a po nabożeństwie złożenie zwłok do grobu na nowym cmentarzu farnym.

1417

Agrest

amerykański — (mało znany w Polsce) absolutnie niepodlegający pleśni — mączniakowi daje znakomite rezultaty, gdyż jest najbardziej urodzajny ze wszystkich krzewów owocowych. Owoc średniej wielkości, różowy, gładki, cienkoskóry, słodki. Zawierając kwas cytrynowy, zastępuje drogą pomarańczę, cytryny.

1370

Żądać oferty H. MAKOWSKI, Kruszwica,

Indra - Palast - Zoppot

właściciel: LOUIS ERNST G. m. b. H.

W sobotę, dnia 18 marca, o godz. 9-tej Właj wieczór **rozmaitości z Loitą Stille, Adolfem Waltem, Wilhelmem Schmidem, Salberg i jego orkiestrą tanczną.**

1428

Codziennie międzynarodowy ruch nocny.

BYDGOSZCZ

PRZETARG PRZYMUSOWY.

Dnia 20 marca br. o godz. 12 sprzedam przy ul. Rycerskiej 9 za natychmiastową zapłatą: jedną maszynę do pisania Remington. (1438)
Zlec. nr. 529/8 w Bydgoszczy.
Czerniewicz, komornik Sądu Grodzkiego

PRZETARG PRZYMUSOWY.

Dnia 20 marca br. o godz. 13 sprzedam przy ul. Bocianowo 1 za natychmiastową zapłatą: 2 biurka i jeden rower męski. (1437)
Czerniewicz, komornik Sądu Grodzkiego
Zlec. nr. 530/8

PRZETARG PRZYMUSOWY.

W poniedziałek, dnia 20. 3. 33. r. o godz. 9 przed południem sprzedam przy ul. Toruńskiej 308 największą dającą za natychmiastową zapłatą: 300 balonów szklanych i 1000 butelek 1/2-kantówek. (1415)
Malak, komornik Sądu Grodzkiego w Bydgoszczy.
Zlec. nr. 590/8

Magistrat miasta Bydgoszczy

Wydział IX Oddział Drogowy

ogłasza niniejszem

PRZETARG

publiczny pisemny na „Warunkach obowiązujących przy ubieganiu się o roboty i dostawy miejskie w Bydgoszczy”:

- na wykonanie napraw bruków w mieście Bydgoszczy w roku budżetowym 1933-34;
 - na dostawę i dowóz żwiru na szosy w granicach miasta Bydgoszczy w roku budżetowym 1933-34;
 - na dostawę furmanek do prac miejskich do przewozu materiałów budowlanych w granicach miasta przewozu koksu na stację wodociągów w roku budżetowym 1933-34;
 - na dostawę żużla w roku budżetowym 1933-34
- Kosztorysy przetargowe i warunki nabywać można w godzinach urzędowych, począwszy od dnia 18. 3. br. za opłatą 1.— zł w Oddziale Drogowym, ul. Jagiełłońska 54, gdzie udzielać się będzie również bliższych wyjaśnień.

Oferty składać należy w Registraturze (Gmach Gubernij) pokój 20 w nieprzekraczalym terminie do dn. 27. 3. 1933 r. godz. 12. o której nastąpi otwarcie ofert.

Do każdej poszczególniej oferty należy dołączyć kwit na złożone w Głównej Kasie Miejskiej wadium w wysokości:

- 1800 zł (słownie: tysiąc osiemset złotych),
- 200 zł (słownie: dwieście złotych),
- 900 zł (słownie: dziewięćset złotych),
- 400 zł (słownie: czterysta złotych).

Bydgoszcz, dnia 16 marca 1933 r.

Magistrat — Wydział IX Oddział Drogowy:

(—) Inż. Ed. Tubielewicz,

Radca Bodowictwa Magistratu.

Zlec. nr. 612/8

(1416)

CZYŻ mogą być tańsze **MEBLE**
jak w firmie 1400
Z. KOWALEWSKI — TORUŃ, N. RYNEK

PRZETARG.

Kwatermistrzostwo Centrum Wyszkożenia Kawalerji ogłasza niniejszem przetarg na dostawę mięsa wołowego, wieprzowego i baraniego oraz słoniny dla Garnizonu Grudziądza na czas od 1. 4. do 30. 6. br. w ilości około 1.800 kg mięsa oraz 325 kg słoniny dziennie.

Dostawa częściowa dopuszczalna. Oferty należy składać w zalakowanych kopertach wraz z kwitem na złożone w Kasie Skarbowej wadium (3 procent od oferowanej kwoty) do dnia 21. 3. 33. godz. 12 w Kwatermistrzostwie Centrum Wyszkożenia Kawalerji.

Przetarg odbędzie się w temże Kwatermistrzostwie w dniu 22. 3. 33. o godzinie 9.

Kwatermistrzostwo zastrzega sobie dowolny wybór oferenta (1278)

Kwatermistrz Centr. Wyszkoż. Kawalerji.

Nr. zlec. 243/GR

Nr. 743

„Własna osada” Ktokolwiek żyćzy sobie posiadać **własną osadę** lub zamienić wysokooprocentowaną hipotekę na nie wypow'edzialną pożyczkę amortyzacyjną — niechaj zarządza przysania bezpłatnego prospektu od: **Spółdzielnia-Hipoteczna-Kredytowa Sp. z o.o. (e. G. m. b. H.)** Gdańsk, Hansaplatz 2 b. Dotychczas przydzielono ponad złotych 1.000.000. 8966

Informacji udziela:

w Gdyni: p. K. Ulrichs, Kamienna Góra „Belweder” w Grudziądzu p. L. Wess, Plac 23 Stycznia 18. w Bydgoszczy p. H. Biehler, ul. M. Focha 47. w Toruniu p. M. Wołoszczuk, Warszawska 7. w Inowrocławiu p. I. Chudziński, Kasztelańska 7

Ratujcie zdrowie!

Najstojniejsze światowe powagi lekarskie stwierdziły, że **75% chorób powstaje z powodu obstrukcji.**

Chory żołądek jest główną przyczyną powstania najrozmaitszych chorób — zanieczyszcza krew i tworzy złą przemianę materji.

Stynne od 50 lat w całym świecie **ZIOŁA Z GÓR HARCUD-ra LAUERA**

jak to stwierdzili prof. Berlin, Uniwersytetu Dr. Martin, Dr. Hochflaetter i wielu innych wybitnych lekarzy, są idealnym środkiem dla uzdrowienia żołądka, usuwają obstrukcję (zatwardzenie), są dobrym środkiem przeczyszczającym, ułatwiają funkcję organów trawienia, wzmacniają organizm i pobudzają apetyt.

Zioła z gór Harcu Dra Lauera usuwają cierpienia wątroby, nerek, kamieni żółciowych, cierpienia hemoroidalne, reumatyzm i artretyzm, bóle głowy, wyrzuty i lizsaje.

Zioła z gór Harcu Dra Lauera zostały nagrodzone na wystawach lekarskich najwyższymi odznaczeniami i złot, medalami w Badeniu, Berlinie, Wiedniu, Paryżu, Londynie i wielu innych miastach.

Tysiące podziękowań otrzymał Dr. Lauer od osób wyleczonych. Cena 1/2 pudełka 1,50 zł., podwójne pudełko 2,50 zł. Sprzedaż w aptekach i składach aptecznych.

Na życzenie naszej Szanownej Klienteli i z racji powodzenia, **jakim się cieszy, przedłużamy nasz Tydzień Żyrardowski**

Tydzień Żyrardowski

do soboty, dnia 25. bm.

„Bławat”

Orcholski i Rosiński
Toruń, ul. Szeroka 36 1145

Szczotki, sznury, filce
Flótno jutone i impregnowane

Antoni Bonk
Toruń, Stary Rynek 24 1429

AUTOSKŁAD

OPONY
CZĘŚCI I PRZYBORY SAMOCHODOWE
Ceny do 50% **zniżone**
TORUŃ
MOSTOWA 24

Pierwszorzędna egzystencja Generalne przedstawicielstwo

do oddania od zaraz firmom wzgl. ponow z własnym biurem. Zadziwiający wyniki przez sorządę prawie chron, sensacyjnego artykułu, według własnego wyspecjalizowanego systemu sprzedaży bez wszelkich uprzednich wiadomości fachowych. Wymagane 200 zł. kapitału obrotowego.
Oferty z podaniem referencji pod asy. fra.: „WK 322” do Tow. Raki. Miedzyn. j. r. Rudolf Mosse, Katowice, 3-go Maja 10. 1424

Otwarcie.

Szanownym klientom donoszę, że przejąłem restaurację **p. Hermana Breitzke'go** w Grudziądzu, przy Gł. Rynku 16 tel. 17.

Równocześnie dziękuję Szanownym Klientom za dotychczas okazane zaufanie i proszę o dalsze poparcie nowego lokalu.

Antoni Matuszewski
Grudziądz, Rynek 16 tel. 17.

Maszyny

do pisania, liczenia i t. d. Fachowo naprawia Mechanik-specjalista Feliks Bielżyński, Toruń, Chelmińska 1, I p. Tel. 235. 1432)

Przybłakal

ię pies foksterjer; odebrać można za zwrotem kosztów Storzyc, Grudziądz, ul. Narutowicza nr. 15. (1412)

Unieważniam

zagięte 2 weksle po 50 zł, 1 na 31. 3. 1933 i 1 na 10/IV 1933 z wystawienia f-y „Wygodapol”, Bydgoszcz, Wełniany Rynek nr. 8, na zlecenie K. Doorny. (1418)

Lekarze

pragnący powiększyć swoje dochody miesięczne, złożą oferty do Administracji „Dnia Bydgoskiego” pod „Dochód”. (1419)

Po defiladzie

spieszcie wzmoćnić się **alwatozem Okacimskim**

do **Brockowiaka**
Toruń, Szeroka 24

Zapasy 1427 atletów „Scala” Gdańsk

Dzisiaj w sobotę wielki dzień walk
Podjęcie przerwanej walki decydującej Siegfried — Schwarz, jr. oprócz tego walczą: Colev — d'Oliveira Grikis — Tibermont
Walka rozstrzygająca Torno — Mothyka

Jutro w niedzielę: 4 ciekawe walki 4

Nowy program „Varieté” początek o godz. 20¹⁵, początek zapasów o 21.
Po zapasach pierwszorzędne występy tancerek w restauracji „Scala”

Pokój

umeblowany z utrzymaniem lub bez, przy kulturalnej kresowej rodzinie. Wiadomość: Bydgoska 82, m. 8, Toruń. (1430)

Wykonuje

wszelkie prace złotniczo-jubilerskie szybko, starannie, po cenach przystępnych. Józef Przybylski, złotnik, Toruń, Św. Ducha 20. (1233)

ROLNICY!

Zawierajcie ubezpieczenia

OD OGNIA i GRADOBICIA

w jedynej i najzasobniejszej instytucji publicznej ziem Zachodniej Polski

Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych w Poznaniu

z Oddziałem w Toruniu przy ul. Żeglarskiej 22.

powstałym przez połączenie b. Krajowego Ubezpieczenia Ogniwego w Poznaniu i b. Pomorskiego Stowarzyszenia Ubezpieczeń w Toruniu.

Nowopowstały Zakład przejął wszelkie prawa i obowiązki obu wymienionych instytucji. Posiada najniższe taryfy i udziela rabatów członkom Pom. Tow. Rolniczego.

1305

Szproty

w oliwie duża puszka tylko **0,95 zł.** Skumbrja, Moskalki, Filety, Kilki stale świeży towar poleca **Fr. Kłopocki** TORUŃ, Szeroka 25.

Olej

lniany, makuch lniany, olej rzepakowy, makuch rzepakowy poleca Antoni Piłiński, oddział olejarnia, Bydgoszcz. 1139

Centralina

prawdziwa tucz szybko świnie, nie stracisz tylko się wzbogacisz. W aptekach i drogerjach, Toruń.

Samochód

w dobrym stanie gotowy do wyjazdu i szafę żelazną sprzedam tanio. Zgłoszenia pod nr. 1391 do Dnia Pom.

Urządzenie

składu kolonialnego i wagę sprzedam zaraz. Skład pianin, Toruń św. Ducha 14.

Syrop

spożywczy (jasny o przyśmaku miodowym) i deserowy (ciemny) w cenie 35 groszy za funt do nabycia w składach kolonialnych: w Toruniu. 1390

JULJAN HOFFMANN, Kościuszki 89.
JOZEF RANISZEWSKI, Grudziądzka 77
FRANCISZEK NOWAK, Szczytna 20.
DOMINIK KAMINSKI, Rybaki 43.
LEONARDA WISNIEWSKA, M. Kiewicza 112.
STEFAN SOS, Piaskowa 3.
IGNACY NOGA, Podgórz ul. Pułaskiego 49.

„LUBAN WRONKI“ Przemysł Ziemniaczany Sp. Akc. Oddział w Toruniu, Szosa Lubicka 38/58 tel. 168.

Okazja!

Sprzedam korzystnie: fortepian, salon stylowy, cykl krajobrazów, oryginały malarza Brochockiego, maszyna elektryczna, lorneta, przyrządy optyczne, bariton, lustra, obrazy, zegary, maszyny do szycia, rowery, płaszcze i dętki rowerowe, urządzenie sklepowe, sypialkę malowaną na dąb, oddzielne szafy, łóżka, stoły, krzesła, futra: piżmowce szopy i inne, garderoba, obuwie i wiele innych przedmiotów. 735

„Sklep Okazyjny“ ul. Groblowa Nr. 3, obok Rybnego Rynku, Grudziądz

Dywany

kilimy reperuje, Grzemielski, Bydgoszcz, Kwiatowa 3, m. 3. 1230

Szafę

łóżko, sprzedam tanio. Toruń, Jęczmienna 22, 6. 1254

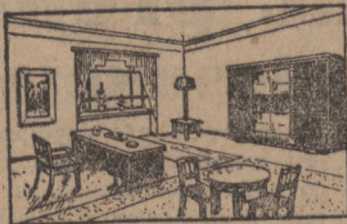
KOMPLETNE URZĄDZENIA MIESZKANIOWE

JADALNIE - GABINETY MĘSKIE
SYPIALNIE - SALONY - KUCHNIE
GARNITURY KLUBOWE

w pierwszorzędnym wykonaniu

polecamy obecnie po bardzo korzystnych cenach

BRACIA TEWS
UL. MOSTOWA 30.
NAJSTARSZY I NAJWIĘKSZY ORAZ NAJWYTWORNIEJ WYPOSAŻONY SKŁAD MEBLI W TORUNIU

7919

Wilczki

rasowe pod gwarancją (rodziców premijowanych pierwszemi nagrodami i srebrnym medalem) oddaje. Sutorowski, Toruń, Prosta 19 1394

PIERWSZORZĘDNY

gabinet kosmetyczny

„Mimoza“

(dypl. Université de beauté Cedib w Paryżu) odmładza, usuwa wszelkie wady cery i włosów, przyciemnia brwi i rzęsy. Toruń, Szeroka 37 II, p. 1150

Węgorze Łososie

Flondry, Bytlingi

stale świeże poleca

Fr. Kłopocki

TORUŃ, Szeroka 25.

Pracownia

ubiorów damskich wykonanie solidne po najniższych cenach. Władysław Szyncler Toruń, ul. Prosta 2 III. p. 1393

Węgiel górnolaski

brykiety, koks, drzewo do starca każda ilość, firma J. Szczepankiewicz dawniej „Płomień”. Biuro i składnica Sienkiewicza, dworzec Zachodni (Szkolny) tel. 847 939

MIESZKANIA wolne

Mieszkanie

2 pokoje z kuchnią do wynajęcia z kupnem mebli. — Adres w Dniu Pomorskim Toruń 1369

2 mieszkania

4 pokojowe z przynależnościami i z ogródkami, suche, słoneczne w nowo wybudowanej willi przy ul. Legionów do wynajęcia od dnia 1 ewentualnie 15 kwietnia. Wiadomość: Semperjum męskie w Toruniu. 1320

POSADY wolne

Zastępcę

na Pomorze poszukuje „Kolo” Fabryka Zabawek i Wyrobów Drzewnych, Poznań, ul. Dąbrowskiego 79, 389

Lekarz

Weterynarz Polak

w mieście na Pomorzu koniecznie potrzebny. Zgłosz. pod nr. 1316 do Administr. „Dnia Pomorskiego” Toruń

RÓZNE

Młoda

ogrodniczka z ukończoną szkołą ogrodniczą w Warszawie i praktyką poszukuje posady na skromnych warunkach. Oferty do „Dnia Pom.” pod „Ogrodniczka” Toruń. 1395

Telegram

Kto ma drzewa owocowe i róże otrzyma zupełnie darmo CARBOSALUS do oczyszczenia i do skrapiania. DROGERJA 1392 Toruń, Chełmińska 12.

Sery

Roquefort, Parmesan szwajcarski, tyliński Edamski

poleca tanio

Fr. Kłopocki

TORUŃ, Szeroka 25.

Pokój

umeblowany słoneczny, frontowy samotnemu wynajmę. Szosa Chełmińska 46 I, p. 1397

Nawozy sztuczne

nadeszły na nasze składy i sprzedajemy je po cenach bezkonkurencyjnych. Szczegółowe oferty na życzenie. **Pomorskie Stowarzyszenie Rolniczo-Handlowe** Toruń, ulica Prosta 20, telefon nr. 153 1314

Zwózki Transportu mebli

przewoźnik wyszczelnione wozy meblowe **Magazynowe** — we własnych zdrowych jasn. suchych magazynach

Ekspedycje

towaru i bagażu wykonuje **najlepiej**

Ludwik Szymański

Toruń 8:07 Żeglarska 3. telef. 909

KWIT ABONAMENTOWY.

Do

Urzędu Pocztowego w _____

Zamawiam niniejszem abonament *) na „DZIEŃ POMORSKI”, „GAZETA MORSKA”, „DZIEŃ GRUDZIĄDZKI”, „GAZETA GDANSKA”, „DZIEŃ BYDGOSKI” na II. kwartał 1933 r. i proszę należność — **zł. 10.17** pobrać przez listowego.

Imię i nazwisko _____

Miejscowość _____

Poczta _____

KWIT POCZTOWY

Odbiór kwoty **zł. 10.17** tytułem prenumeraty *) „DZIEŃ POMORSKI”, „GAZETA MORSKA”, „DZIEŃ GRUDZIĄDZKI”, „GAZETA GDANSKA”, „DZIEŃ BYDGOSKI”, za II. kwartał 1933 r. potwierdzam.

dnia _____

*) Niestosowne przekreślić.

KWIT ABONAMENTOWY.

Do

Urzędu Pocztowego w _____

Zamawiam niniejszem abonament *) na „DZIEŃ POMORSKI”, „GAZETA MORSKA”, „DZIEŃ GRUDZIĄDZKI”, „GAZETA GDANSKA”, „DZIEŃ BYDGOSKI” na miesiąc kwiecień 1933 r. i proszę należność — **zł. 3.39** pobrać przez listowego.

Imię i nazwisko _____

Miejscowość _____

Poczta _____

KWIT POCZTOWY

Odbiór kwoty **zł. 3.39** tytułem prenumeraty *) „DZIEŃ POMORSKI”, „GAZETA MORSKA”, „DZIEŃ GRUDZIĄDZKI”, „GAZETA GDANSKA”, „DZIEŃ BYDGOSKI”, za miesiąc: kwiecień 1933 r. potwierdzam.

dnia _____

*) Niestosowne przekreślić.

Selegramy

2 ostatniej chwili

Zjazd Komunalnych Kas Oszczędności Poznańskiego i Pomorza

W ub. czwartek i piątek odbywał się w Bydgoszczy zjazd przedstawicieli Komunalnych Kas Oszczędności Województwa Poznańskiego i Pomorskiego.

Zjazd zaszczylił swoją obecnością p. wojewoda poznański Raczyński oraz naczelnik wydziału samorządowego województwa pomorskiego p. Zakrzewski, reprezentujący p. wojewodę Kirtiklisa.

Obrazy zagal prezydent miasta Poznania p. Ratajski jako prezes Komunalnego Związku Kredytowego podkreślając, że w obecnej dobie coraz silniej w świecie finansowym zarysowującej się tendencji deflacyjnych kasy oszczędnościowe znajdują żywy oddźwięk wśród społeczeństwa.

Z kolei zabrał głos p. wojewoda Raczyński, który w krótkich słowach wyjaśnił, że w chwili obecnej zadaniem kas komunalnych jest niezwyczajnie doniosła i trudna. Zarządy tych kas muszą z jednej strony dbać o całość interesów finansowych swoich instytucji, z drugiej zaś starać się o dopomożenie w przetrwaniu kryzysu, w formie udzielania tanich kredytów.

W imieniu miasta i bydgoskich sfer finansowych powitał zjazd p. Wiecki, poczem przystępiono do obrad.

Pierwszy referat wygłosił dyrektor komunalnego Banku Kredytowego w Poznaniu p. Adamczewski na temat polityki finansowej komunalnych kas oszczędności w dobie obecnego kryzysu.

1) przy wszystkich kredytach należy przestrzegać zasady ustaleni, oraz regulowania od powiednich wpłat w ściśle określonych terminach.

2) w związku z tem należy ograniczyć kredyty w rachunkach bieżących bezterminowych a natomiast udzielać kredytów krótkoterminowych na rachunki t. zw. terminowe, tj. z okre szeniem terminu spłat,

3) poleca się kasom, aby posiadały dla podtrzymania płynności gotówkę we własnej kasie lub na rachunku żyrowym Banku Pol skiego jak również lokaty w bankach komu nalnych.

Po zakończeniu obrad goście zwiedzili no wą elektrownię bydgoską oraz wzięli udział w przedstawieniu Teatru Miejskiego.

Wieczorem odbyła się herbatka w salonach państwa prezydentostwa Barciszewskich, która zgromadziła wszystkich uczestników obrad oraz przedstawicieli świata bankowego tak instytu cji lokalnych jak i centralnych banków pań stwowych z Warszawy.

W Gdańsku wszystko znów po dawnemu

Gdańsk, 18. 3. (Pat). W dniu 16 marca między godz. 20 a 21 POLICJA W OBRĘBIE PORTU GDAŃSKIEGO PRZESZŁA PONOWNIE POD ZWIERZCHNICTWO RADY PORTU.

O godz. 22.33 okręt R. P. „Wilja” opuścił

port gdański, mając na pokładzie oddział wyznaczony w zeszłym tygodniu dla wzmocnienia załogi polskiej na Westerplatte.

Przy odejściu polskiego okrętu pilnowały porządku w porcie gdańskim wzmocnione oddziały policji portowej.

Walka hitlerowców z Żydami w prosektorjum wiedeńskim

Burda hitlerowskie w Wiedniu

Wiedeń, 18. 3. (PAT). Wczoraj w południe doszło do ekscesów w instytucie anatomicznym uniwersytetu wiedeńskiego. Około 40 studentów hitlerowców wtargnęło nagle do prosektorjum i rzuciło się na pracujących tam Żydów, słuchaczy medycyny.

uniwersytetu. Z okrzykiem: „Żydzi precz!” studenci hitlerowscy rzucali się na studentów Żydów. Czterech studentów, rannych w głowę, musiano przewieźć na stację pogotowia.

Wiedeń, 18. 3. (PAT). Dzienniki donoszą, że wczoraj o godz. 5 po poł. grupa, złożona z 300 narodowych socjalistów usiłowała wtargnąć do drukarni socjalistycznej „Inra”, gdzie się drukuje szereg dzienników lewicowych. Policja rozpendziła demonstrantów przy użyciu kaskietów. Wszystkie szyby w drukarni zostały wybite. Policja dokonała dwóch aresztowań.

„Błażeńskie próby” hitlerowców nie niepokoją Sowieców

Moskwa, 18. 3. (Pat). Omawiając doniesienia A. T. E. e naradach, odbytych jakoby ostatnio w Locarno przez przedstawiciela Hitlera — Rosenberga z faszystami włoskimi, w czasie których to narad Rosenberga miał zaproponować utworzenie federacyjnego państwa litewsko - białorusko-ukraińskiego, obejmującego terytorja polskie i ZSRR, przyczem miał przedstawić plan rozbioru Rosji przez oddzielenie od niej Ukrainy. „Prawda” pisze: „Projekt

Rosenberga i jego współpracowników nie jest bynajmniej oryginalny. Zapożyczono go z dawnych cesarskich archiwów zgniłego imperjalizmu niemieckiego. Tęgo rodzaju błażeńskie próby nie niepokoją nas wcale. Jeżeli pierwsza próba interwencji na Ukrainie, zakończona najhaniebniejszym fiasco imperjalistów niemieckich, nie nauczyła niczego panów Goeringa i Rosenberga, możemy obecnie łatwiej niż kiedykolwiek doradzać interwencyonistom, aby

Mac Donald w drodze do Rzymu

Genewa, 18. 3. (PAT). Premier Mac Donald w towarzystwie córki oraz sił Johna Simona wyjechał wczoraj wieczorem do Genui, skąd dalszą podróż do Rzymu odbyć ma hydroplonem.

Konferencje genewskie Min. Becka

Genewa, 18. 3. (PAT). Minister Beck, któremu towarzyszył stałe delegat polski przy Lidze Narodów Raczyński, odbył wczoraj dalszą konferencję z Mac Donaldem, następnego dnia z premierem francuskim, a następnego p. min. Beck przyjął jugosłowiańskiego ministra spraw agr. Jetticza.

Roosevelt za zwolaniem światowej konferencji gospodarczej

Waszyngton, 18. 3. (Pat). W czasie rozmów, odbytych z ambasadorami Wielkiej Brytanji, Francji i Niemiec prezydent Roosevelt wypowiedział się za zwolaniem konferencji gospodarczej, gdy tylko to będzie możliwe. Nie jest wykluczone, że zwolanie konferencji nastąpi w maju.

Hitler zawiadnął Bankiem Rzeszy

Berlin, 18. 3. (Pat). Nominację dr. Schachta na stanowisko prezydenta Banku Rzeszy powitała większa część prasy niemieckiej jako gwarancję skoordynowanej polityki banku emisyjnego Rzeszy z nowym kursem rządu Hitlera.

Centrowa „Germanja” podkreśla, że Luther był przeciwnikiem polityki narodowych socjalistów. Wobec zapewnienia węgę rządu oraz dra Schachta, oświadczył dziennik, że wszelkie eksperymenty walutowe są wykluczone, przypuszczając, że leży, iż sprzeczność stanowiska wynika na tle polityki kredytowej, przyczem doczne w grę wchodziła sprawa niemieckich długów zagranicznych.

Dwie smutne katastrofy lotnicze

Środa 18. 3. (PAT). Około godz. 11 spadł na polach majątności Zielniki pod Środą w odległości około 200 m. od zabudowań gospodarskich samolot typu Henriot ze znakami S. 30302 A. J. N. Samolot spłonął prawie do szczytka. Pod szczątkami jego znajdują się częściowo zwęglone zwłoki dwóch lotników. Według przypuszczeń, jeden z lotników, który stracił życie w wypadku jest synem właściciela majątności ziemskiej, byłego ministra i komisarza generalnego Rzplitej w Gdańsku p. Leona Plucińskiego. Nazwisko drugiego lotnika do tychczas nie zostało ustalone. Zabiegów ratunkowych nie podjęto, gdyż według orzeczeń lekarzy byłoby bezcelowe. Według informacji z kół lotniczych w Poznaniu, samolot był wła-

nością Aeroklubu poznańskiego.

Ś. p. Stefan Pluciński wraz ze ś. p. Hilchenem wystartowali wczoraj rano na aeroplanie Aeroklubu Poznańskiego do lotu ćwiczeb nego z zamiarem wyładowania w Zielnikach majątku brata ś. p. Plucińskiego. Już w pobliżu tego majątku samolot z niewiadomych powodów spadł na ziemię, zapalił się i uległ zupełnemu zniszczeniu.

(o) Warszawa 18. 3. (tel. wł.) Wczoraj w Warszawie wydarzyła się w południe katastrofa lotnicza. Samolot wojskowy spadł z wysokości kilkuset metrów w pobliżu lotniska. Pilot został zabity, obserwator wyskoczył z samolotu przy pomocy spadochronu, dzięki czemu uniknął śmierci.

Uznanie Polonii lotewskiej

dla Radu Organizacyjnej Polaków z zagranicy

W planie prac na r. 1933, przyjętym na dorocznym zjeździe delegatów Polskiego Zjednoczenia Narodowego na Łotwie, znajdujemy m. in. następujący charakterystyczny punkt:

„Podtrzymywanie najściślejszej łączności z Radą Organizacyjną Polaków z Zagranicy, która, stanowiąc dla 8-miljonowej rzeszy narodu naszego, po całym globie ziemskim rozsianej, to czem jest Zarząd Główny dla swych oddziałów, — składa nam stale realne dowody swej opieki i troskliwości.”

Ogłoszenia: wiersz milim. na stronie 7-lamowej . . . 0,20 zł w tekście na pierwszej stronie . . . 1,00 zł na drugiej i trzeciej stronie 0,80 zł — w tekście . . . 0,50 zł. Za ogłoszenie sądowe i urzędowe w drobnym składzie 25% drożej, jrdone za słowo 15 gr. pierwsze słowo podwójnie. Dla poszukujących pracy nekrologi 25% zniżki, komunikaty 50 gr. Za ogłoszenia skomplikowane z zastrzeżeniem miejsca 2x nadwyżki. W Gdańsku za wiersz m m na stronie 7-lamowej . . . 15 fen. . . 50 fen. . . 10 fen. Leżnie za słowo 5 fen. w tytule. Przy sądownem ściąganiu należności rabat upada. Za terminowy druk przepisane miejsce ogłoszenia administracja nie odpowiada.

Redaktor odpowiedzialny Wacław Górnicki w Toruniu, Mickiewicza 3. Red. odpowiedzialny na Bydgoszczy Józef Dobroszański Mostowa 6. Redaktor odpowiedzialny za sprawę W. M. Gdańska Wilhelm Grimsamann, Gdańsk, Kasubischer Markt 21, I p. Redaktor odpowiadający na Gdynię Wiktor Miemik-Gdynia, Świętojańska. Redaktor odpowiedzialny na Inowrocław Bronisław Jędrzejczak, Inowrocław, plac Kasprzyski 4a. Redaktor odpowiada: na Grudziądzie Józef Staniuk Grudziądzki, Rynek 10/II. Za ogłoszenia odpowiada administracja. Wydawnictwa: „Dziennik Pomorski”, „Dziennik Bydgoski”, „Gazeta Morska”, „Dziennik Grudziądzki”, „Dziennik Kujawski”. Nakładem i cześcią Pomorskiej Drukarni Rotnickiej S. A. w Toruniu

Abonament miesięczny wynosi w ekspedycji miejscowych agencjach . . . 3 — zł z odnośnieniem do domu w Toruniu . . . 3,40 zł przez pocztę z odnośnieniem . . . 3,36 zł od opaski . . . 4,50 zł w Gdańsku przez pocztę . . . 2,50 gr przez chłopca . . . 2,30 zł z odbieraniem w administracji wprost od 2. zagranicą 4 gr . . . 7 — zł W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą (np. przeszkody w zakładzie strajki). Administracja nie odpowiada za niedostarczenie pisma